

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Βρυσακίου 15 & Κλάδου, 105 55 Αθήνα
τηλ.: 210 3215 146 / fax: 210 3215 147
e-mail: sadas-pea@tee.gr • www.sadas-pea.gr

'ARCHITEKTONES'
JOURNAL OF THE ASSOCIATION OF GREEK ARCHITECTS
Issue 73, Cycle B, January/February 2009
Vrysakiou 15 & Kladou, 105 55 Athens
tel.: +30 210 3215 146 / fax: +30 210 3215 147

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Ευάγγελος Λυρούδης**
Αντιπρόεδρος: **Γιώργος Νικολάου**
Γεν. Γραμματέας: **Μαρία Κουρμπανά**
Ειδ. Γραμματέας: **Μυρτώ Δεσποτιδίδη**
Ταμίας: **Γαρυφαλιά Κοσμόγλου**
Μέλη: **Δημήτρης Δούμας**
Αντώνης Μαούνης
Δημήτρης Μαραβέας
Κώστας Μπαρδάκης
Κώστας Μπελιμπασάκης
Θανάσης Μπούμης
Γιάννης Πάνου
Ισίδωρος Σέμψης
Κώστας Τζατζάνης
Βασίλης Χατζηκίδης

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ-ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ
Ευάγγελος Λυρούδης

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους.
Οι επίσημες θέσεις του ΣΑΔΑΣ και των άλλων
Συλλόγων Αρχιτεκτόνων δημοσιεύονται στη
στήλη Δραστηριότητες του συλλόγου.

Τιμή τεύχους 0,003 €

ΕΚΔΟΤΗΣ

Σωτήρης Δημακόπουλος
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΔΟΣΗΣ-ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ 3D Σ. Δημακοπούλου & ΣΙΑ ΕΕ
Βουλιαγμένης 49, 116 36 Αθήνα
τηλ.: 210 9235 487-9
fax: 210 9222 743

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Όλγα Σημαιοφορίδου

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γιώργος Καλομπνίδης

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Βιργινία Παυλίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ

Λάμπης Δορλής

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

Βάνα Διαμαντοπούλου

Αρετή Κατή

Μέλπω Παπαδοπούλου

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Νίκη Δανιηλίδου

DTP SERVICE

Shapen

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

Αφοι Αθ. Τσακίρη ΑΕ

Κηφισού 18 ΑΘΗΝΑ

τηλ.: 210 5124 578, 210 5126 570

ΑΠΟΣΤΟΛΗ: Ευάγγελος Μοσχόφης

αρχιτέκτονες

Περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ | τεύχος 73 – περίοδος Β | Ιανουάριος/Φεβρουάριος 2009

Εξώφυλλο: Πλατεία Μοναστηρακίου

Περιεχόμενα

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

- 20 «Δραστηριότητες Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ»
23 **Μ. Φωτιάδης**, «Το Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Στοιχεία πριν τα εγκαίνια»
30 **Ε. Λαϊνά**, «“GOLDEN HALL”: Το νέο Mall»
32 **Θ.Κ. Παππάς**, «Ξενώνας Στάμου Στούρνα»

Ε Π Ι Τ Ο Π Ο Υ

- 42 **Ν. Καζέρος**, «Διαμόρφωση της πλατείας Μοναστηρακίου: “Η πλατεία ως κενός χώρος της πόλης” ...σημειώσεις με ελάχιστη απόσταση»

Π Ρ Α Σ Ι Ν Ο Β Η Μ Α

- 46 **Θ.Ν. Στασινόπουλος**, «Πότε η αρχιτεκτονική θα δει το μέλλον κατάματα;»

Α Ρ Χ Ι Τ Ε Κ Τ Ο Ν Ι Κ Ο Ι Δ Ι Α Γ Ω Ν Ι Σ Μ Ο Ι Α'

- 56 «Ανάπλαση της πλατείας Καπνεργάτη στην Καβάλα»
64 «Ανάπλαση της περιοχής Ανατολικά από τις Καμάρες στην Καβάλα»
72 «Ανάπλαση της περιοχής Δημοτικού Πάρκου-Κήπου στο Κιλκίς»
78 «Δημαρχιακό Μέγαρο Αρκαλοχωρίου Ηρακλείου Κρήτης»
84 **Α. Κουζέλης, Η. Ψιλοπούλου, Α Ψιλόπουλος**, «Innovative vs Qualified»

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Όλγα Βενετσιάνου
Διονύσης Καννάς
Ειρήνη Κουφέλη
Αμαλία Κωτσάκη
Έλενα Λαϊνά
Μιχάλης Λεφαντζής
Άννα Μελανίτου
Ναταλία Μπαζαίου
Βασιλική Παναγιωτοπούλου
Μάρω Σίνου
Φραγκίσκα Χρυσολούρη

Ανταποκριτές:
Αριστοτέλης Δημητρακόπουλος [Κύπρος]
Νεκτάριος Κεφαλογιάννης [Βαρκελώνη]
Δημήτρης Μανίκας [Βιέννη]
Εμμανουήλ Ντούρλιας [Παρίσι]
Γ. Προκάκης, Α. Καλαντίδης [Βερολίνο]

Υπεύθυνος από Δ.Σ.:
Γιώργος Νικολάου
Γραμματεία Σ.Ε.: Στέλλα Ρίζου

Επιθυμία του Συλλόγου είναι, να αξιοποιήσει τις απόψεις όλων των συναδέλφων μέσα από τις σελίδες του περιοδικού. Είναι δυνατόν, όλες οι συνεργασίες που θα αποστέλλονται στο περιοδικό, είτε υπό μορφή παρουσιάσεων έργων, θέσεων και επιστολών να καταχωρούνται στις σελίδες του.

Η Σ.Ε. ενημερώνει όλους τους συναδέλφους που επιθυμούν να αποστείλουν υλικό, να τηρούν τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν για το περιοδικό.

Κάθε συνάδελφος που εκδηλώνει την πρόθεσή του για αρθρογραφία στα προγραμματισμένα αφιερώματα πρέπει να αποστέλει πρώτα ενημερωτική περίληψη του άρθρου του.

Τα κείμενα πρέπει να είναι αποθηκευμένα σε δισκέτα και να συνοδεύονται από PRINT-OUT και φωτογραφικό υλικό, για άρθρα αφιερωμάτων η έκτασή τους πρέπει να κυμαίνεται από 1000-1200 λέξεις (συμπεριλαμβανομένων των παραπομπών ή των σημειώσεων), για άρθρα επικαίρων 700 λέξεις και για επιστολές 400 λέξεις.

Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για περαιτέρω επεξεργασία από τη Σ.Ε. το υλικό να αποστέλλεται μόνο στη Γραμματεία του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση των βιβλίων για βιβλιοπαρουσίαση.

Θα είναι πολύ χρήσιμο για όλους το περιοδικό να ΔΙΑΒΑΖΕΤΑΙ και να ασκείται κριτική για το περιεχόμενο και την εμφάνισή του από όλους τους συναδέλφους.

Στηρίξτε την έκδοση του περιοδικού μας

R Εξοφλείστε τις συνδρομές σας στον ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

R Εγγραφείτε στον Σύλλογο

ΟΝΟΜΑ:

ΕΠΩΝΥΜΟ:

ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ: 146/480197-02 Εθνική Τράπεζα

ΠΡΟΣ: ΣΑΔΑΣ – ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΠΟΣΟ: 20,00 € (ετήσια συνδρομή) ή

20,00 € (εγγραφή και συνδρομή για τους συναδέλφους που έχουν αποκτήσει το πτυχίο τους την τελευταία πενταετία) ή

30,00 € (εγγραφή και συνδρομή)

Νέο Μουσείο Ακρόπολης

Προς Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ
Γενική Διεύθυνση Προγραμματισμού και Έργων
Δ/νση Ειδικών Έργων Αναβάθμισης Περιοχών

Θέμα: Σύσταση Επιτροπής-Ομάδας Εργασίας για τον συγχρονισμό του πλαισίου διενέργειας των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών και όρων διενέργειας αυτών

Σχετ.: το με αριθ. οικ.46772/3.11.2008 έγγραφό σας

Σε απάντηση του παραπάνω εγγράφου σας, σας γνωρίζουμε ότι στην Σύσταση Επιτροπής-Ομάδας Εργασίας για τον συγχρονισμό του πλαισίου διενέργειας των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών και όρων διενέργειας αυτών εκπρόσωποι του Συλλόγου μας ορίζονται οι συνάδελφοι :

A. Θεοδοσόπουλος Σωτήρης Τακτικό μέλος
B. Μαμαλάκη Παναγιώτα Αναπληρωματικό μέλος

Προς τη Διεύθυνση Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος
Τμήμα Πολεοδομίας Κοζάνης

Αξιότιμοι κύριοι,

Σας γνωρίζουμε ότι ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων ορίζει ως εκπροσώπους του στην Πρωτοβάθμια ΕΠΑΕ της Δ/νσης Πολεοδομίας Κοζάνης τους συναδέλφους:

A. Ιωάννης Ντίνας Τακτικό μέλος
B. Ιωάννης Λαμπρόπουλος Αναπληρωματικό μέλος

Προς την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, Ν. Βοιωτίας
Δ/νση Χωροταξίας – Οικισμού και Περιβάλλοντος

Θέμα: Παράταση θητείας εκπροσώπων ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων στην ΕΠΑΕ

Σας γνωρίζουμε ότι παρατείνεται η θητεία των εκπροσώπων μας στην ΕΠΑΕ της Υπηρεσίας σας μέχρις ότου αντικατασταθούν με έγγραφό μας.

Προς την Αντιδήμαρχο Δήμου Αγρινίου
κα Ντίνα Κατσαρή

Κυρία Αντιδήμαρχε,

Σε συνέχεια της επικοινωνίας μας, σας ενημερώνουμε ότι εκπρόσωπος του Συλλόγου στην οργάνωση της εκδήλωσης-ομιλίας του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Τομπάζη που θα γίνει στο Αγρίνιο στις 16 Φεβρουαρίου 2009, ορίζεται ο συν. Χρήστος Τσώκος (τηλ.: 26410-26312, κιν.6974950191), μέλος της Αντιπροσωπείας του ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων.

Προς κ. Νίκο Σκουτέλη
αρχ. μκx., επίκουρος καθηγητής Π.Κ.

Θέμα: Απάντηση για λειτουργία Δευτεροβάθμιας ΕΠΑΕ

Σχετ.: Η από 24 Ιανουαρίου 2009 επιστολή σας προς το ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ που έλαβε τον αρ. πρωτ. 38003/26-01-09 του Συλλόγου

Η σύσταση, σύνθεση και λειτουργία των Επιτροπών Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (ΕΠΑΕ) – (τόσο της Α΄βάθμιας ΕΠΑΕ όσο και της Β΄θμιας η οποία και σας αφορά) καθορίζεται στην Απόφαση 31252/1530/87 που έχει δημοσιευθεί στο ΦΕΚ 482Δ της 29-5-1987.

Την εξουσιοδότηση για την ως άνω Απόφαση την δίδει το άρθρο 3 του Νόμου 1577/1985 περί ΓΟΚ όπως αυτό ισχύει με το άρθρο 3 του Ν.2000/13-6-2000 το οποίο αναφέρεται στην ανάγκη «Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου» στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος και της εξασφάλισης των καλύτερων δυνατών όρων διαβίβασης.

Συνεκτιμώντας τα αναφερόμενα στην υπ΄ αριθμ. Απόφαση 31252/1530/87 (την οποία και σας διαβιβάζουμε συνημμένα) και ειδικότερα στο άρθρο 2 αυτής περί «Σύνθεσης», «Συγκρότησης», «Εμπειρίας», «Λειτουργίας», «Αρμοδιότητας» και στο άρθρο 3 περί «Διαδικασίας Ελέγχου μελετών» έχουμε τις παρακάτω απόψεις επί των ερωτημάτων που θέτετε στην επιστολή σας.

– Δεν προκύπτει από την νομοθεσία να είναι παρών ο Προϊστάμενος της ΠΕ.ΧΩ. ή άλλο πρόσωπο της Υπηρεσίας κατά την διάρκεια των συζητήσεων των θεμάτων και αυτό για να μην επηρεάζεται η γνώμη των μελών της Β΄θμιας Επιτροπής που απαρτίζεται από 5 μέλη (όλοι Αρχιτέκτονες) και από τον Γραμματέα ο οποίος ορίζεται με την ίδια Απόφαση που ορίζονται και τα 5 μέλη της Επιτροπής με τους αναπληρωτές τους.

– Οι ενδιαφερόμενοι (των οποίων οι μελέτες τίθενται υπόψη της Επιτροπής) έχουν το δικαίωμα να παρίστανται στην συνεδρίαση της ΕΠΑΕ για να εκθέσουν τις απόψεις τους, όχι όμως κατά την λήψη της απόφασης.

– Για την εύρυθμη λειτουργία της Επιτροπής ο Πρόεδρος ορίζει τακτές ημερομηνίες συνεδριάσεων της ΕΠΑΕ.

– Σε περίπτωση έκτακτης συνεδρίασης κλιτεύονται τα μέλη της ΕΠΑΕ από τον Πρόεδρο ή τον γραμματέα, τρεις (3) τουλάχιστον μέρες πριν τη συνεδρίαση.

– Η ΕΠΑΕ συνεδριάζει τουλάχιστον κάθε 15 ημέρες.

– Η συζήτηση θέματος στην ΕΠΑΕ μπορεί να αναβληθεί μέχρι 30 ημέρες το πολύ για να προσκομισθούν συμπληρωματικά στοιχεία πέρα από τα απαιτούμενα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή για να διενεργηθεί αυτοψία.

– Η επιτροπή είναι σε απαρτία όταν παρευρίσκονται τρία (3) μέλη τουλάχιστον από τα οποία υποχρεωτικά ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του.

Επομένως δεν είναι «σύννομες» οι Αποφάσεις της ΕΠΑΕ χωρίς να παρευρίσκεται σε αυτήν ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του.

– Εφόσον υπάρχει αδυναμία του Προέδρου, να παρευρεθεί, προεδρεύει ο αναπληρωτής του ο οποίος έγκαιρα λαμβάνει γνώση από τον Γραμματέα ή από τον Πρόεδρο.

Από τα ως άνω προκύπτει ότι, ο Προϊστάμενος της Δ/νσης ΠΕ.ΧΩ. Ηρακλείου εφόσον δεν είναι αρχιτέκτονας και δεν είναι πρόεδρος της ΕΠΑΕ δεν μπορεί να συμμετέχει στις συνεδριάσεις της ΕΠΑΕ.

Γενικότερα και χωρίς να μπαίνουμε σε περιπτωσιολογία:

– Ο έλεγχος κάθε μελέτης από την ΕΠΑΕ δεν επιτρέπεται να αναιρεί τη δυνατότητα εξάντλησης του συντελεστή δόμησης του οικοπέδου και

– Οι μελέτες ελέγχονται από τις ΕΠΑΕ με βάση την Αρχιτεκτονική άποψη που επέλεξε ο μελετητής και ο έλεγχος αφορά την σωστή και ολοκληρωμένη έκφρασή της.

Ελπίζοντας ότι σας δώσαμε κάποιες απαντήσεις στα ερωτήματα που έχετε θέσει με την επιστολή σας, είμαστε πάντα στη διάθεσή σας για κάθε συμπληρωματική πληροφορία και διασαφήνιση και σας ευχαριστούμε διότι με την ευαισθησία σας θα συμβάλλετε στην εύρυθμη λειτουργία, στο μέλλον της Β' ΕΠΑΕ της Δ/νσης ΠΕ.ΧΩ. Ηρακλείου.

Εφιστάται η προσοχή στην Επιτροπή κατά την άσκηση των καθηκόντων της να είναι ιδιαίτερως προσεκτική, ώστε να μην υπερβαίνει τα όρια των αρμοδιοτήτων της που καθορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Προς: τον κο ΚΡΑΝΤΟΝΕΛΛΗ ΚΩΝ/ΝΟ, αρχιτέκτονα
τον κο ΜΑΚΑΡΟΝΟΠΟΥΛΟ ΓΙΑΝΝΗ, αρχιτέκτονα
την οικογένεια του ΚΟΥΚΗ ΣΩΤΗΡΗ, αρχιτέκτονα

Θέμα: **Πρόσκληση στην εκδήλωση εγκαινίων
της Βιβλιοθήκης του Συλλόγου**

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων σας ευχαριστεί θερμά για τη δωρεά των αρχιτεκτονικών σας βιβλίων στη Βιβλιοθήκη του Συλλόγου μας και σας προσκαλεί στην εκδήλωση υποδοχής των νέων συναδέλφων, όπου θα πραγματοποιηθούν και τα εγκαίνια της βιβλιοθήκης.

Η εκδήλωση γίνεται με πρωτοβουλία της Επιτροπής Νέων Αρχιτεκτόνων του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ και θα πραγματοποιηθεί τη Δευτέρα 9 Φεβρουαρίου 2009, στις 19:00 στα γραφεία του Συλλόγου (Κλάδου & Βρυσακίου 15, Μοναστηράκι, τηλ. 210-3215146).

Προς τους Συλλόγους και τα Τμήματα Αρχιτεκτόνων

Θέμα: **Συνεδρίαση Συντονιστικού στην Κέρκυρα**

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Σας ενημερώνουμε ότι με βάση τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων (07.01.2009) και του Συντονιστικού στο Βόλο (14.12.08), το επόμενο Συντονιστικό θα πραγματοποιηθεί στην Κέρκυρα την Κυριακή 29 Μαρτίου 2009 στην αίθουσα τελετών της Νομαρχίας Κέρκυρας (Σαμαρά 13, Κέρκυρα) και ώρα 10.00 π.μ.

Η θεματολογία του Συντονιστικού δεν έχει οριστικοποιηθεί ακόμα, γι' αυτό παρακαλούμε να υποβάλλετε το συντομότερο δυνατόν προτάσεις για θεματολογία που ενδιαφέρει την περιοχή σας.

Όπως έχει καθιερωθεί στα πλαίσια του Συντονιστικού, θα πραγματοποιηθεί Ημερίδα από το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κέρκυρας, το Σάββατο 28 Μαρτίου 2009, στην αίθουσα τελετών της Ιονίου Ακαδημίας (Καποδιστρίου 1, Κέρκυρα). Το θέμα της Ημερίδας είναι: «Αποκατάσταση, επανάχρηση ιστορικών κτηρίων. Το παρελθόν ορίζει το μέλλον;».

Για το περιεχόμενο και το πρόγραμμα της Ημερίδας θα ενημερωθείτε από το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Κέρκυρας.

Σας επισυνάπτουμε πληροφορίες για την Ημερίδα και τις παράλληλες εκδηλώσεις, για τιμές εισιτηρίων, καθώς και προτεινόμενα ξενοδοχεία για τη διαμονή σας, που μας έχει στείλει ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κέρκυρας.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ο ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων καταδικάζει την απρεπή συμπεριφορά του Γ.Γ. του ΥΠΕΧΩΔΕ απέναντι στην αρχιτέκτονα-πολεοδόμο Ράνια Κλουτσινωίτη μέλος του Συλλόγου μας, εκπρόσωπο του Τεχνικού Επιμελητηρίου στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, γνωστή για την επιστημονική της κατάρτιση και την ευπρέπειά της.

Ο Γ.Γ. εισήγαγε ένα νέο είδος «κοινωνικού διαλόγου» που περιλαμβάνει τη βίαιη αρπαγή και το σκίσιμο της άποψης θεσμικών οργάνων όταν αυτή δεν είναι αρεστή.

Τέτοια επεισόδια δεν τιμούν την ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ, οδηγούν τις διαδικασίες σε παρωδία, τερπιλίζουν τον ουσιαστικό διάλογο και εν τέλει δεν συμβάλλουν στη λήψη ορθών αποφάσεων, για τον σωστό σχεδιασμό και την ανάπτυξη του τόπου μας.

Το Σχέδιο του ΥΠΕΧΩΔΕ για το Χωροταξικό Τουρισμού, το οποίο ο ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ απέρριψε στο σύνολό του, δεν έχει επιστημονική και κοινωνική στήριξη και ο Υπουργός οφείλει να το αποσύρει.

Προς τα Μέλη της Αντιπροσωπείας
του ΣΑΔΑΣ-ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Η 2η τακτική σύγκληση της Αντιπροσωπείας του ΣΑΔΑΣ-Πανελληνίας Ένωσης Αρχιτεκτόνων, θα γίνει την Παρασκευή 6 Μαρτίου 2009 και ώρα 10 π.μ. στα γραφεία του Συλλόγου, με Ημερήσια Διάταξη τα παρακάτω θέματα:

1. Ενημέρωση.
2. Προγραμματισμός Δράσης Δ.Σ. ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ.
3. Έκτακτα θέματα επικαιρότητας – ψηφίσματα.

Σε περίπτωση έλλειψης απαρτίας η οριστική σύγκληση της Αντιπροσωπείας θα γίνει την Κυριακή 15 Μαρτίου 2009 και ώρα 10.00 το πρωί στο ΤΕΕ (Καρ. Σερβίας 4, 5ος όροφος, Αθήνα).

Η απαρτία που απαιτείται για την τακτική σύγκληση της Αντιπροσωπείας είναι τουλάχιστον 40 μέλη (άρθρο 9 του Καταστατικού).

Παράκληση είναι να γίνει η προσέλευση στην καθορισμένη ώρα.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος (Νο 72) στο κείμενο «Μουσείο Βιομηχανικής Ελαιουργίας. Το Κοινοτικό Ελαιοτριβείο του Δήμου Αγ. Παρασκευής, Λέσβου» της αρχ. Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη, παραλήφθηκαν οι συντελεστές του έργου.

ΦΟΡΕΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Αρχιτεκτονική μελέτη

RCL και συνεργάτες ΟΕ Αρχιτέκτονες: Michel Rossier, Ειρήνη Χαραλαμπίδου, Κριστιάν Λασκαρίδης

Σύμβουλος: Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη

Συνεργάτες: Ζωή Λάγγη, Δημήτρης Μπτσόπουλος

Στατική μελέτη: Ανδρέας Μπτσόπουλος

Ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις: Γεράσιμος Βασιλάτος

Μουσειολογική μελέτη: Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη, RCL και συνεργάτες ΟΕ

Αποκατάσταση ιστορικού μηχανολογικού εξοπλισμού: Αντώνης Πλυτάς

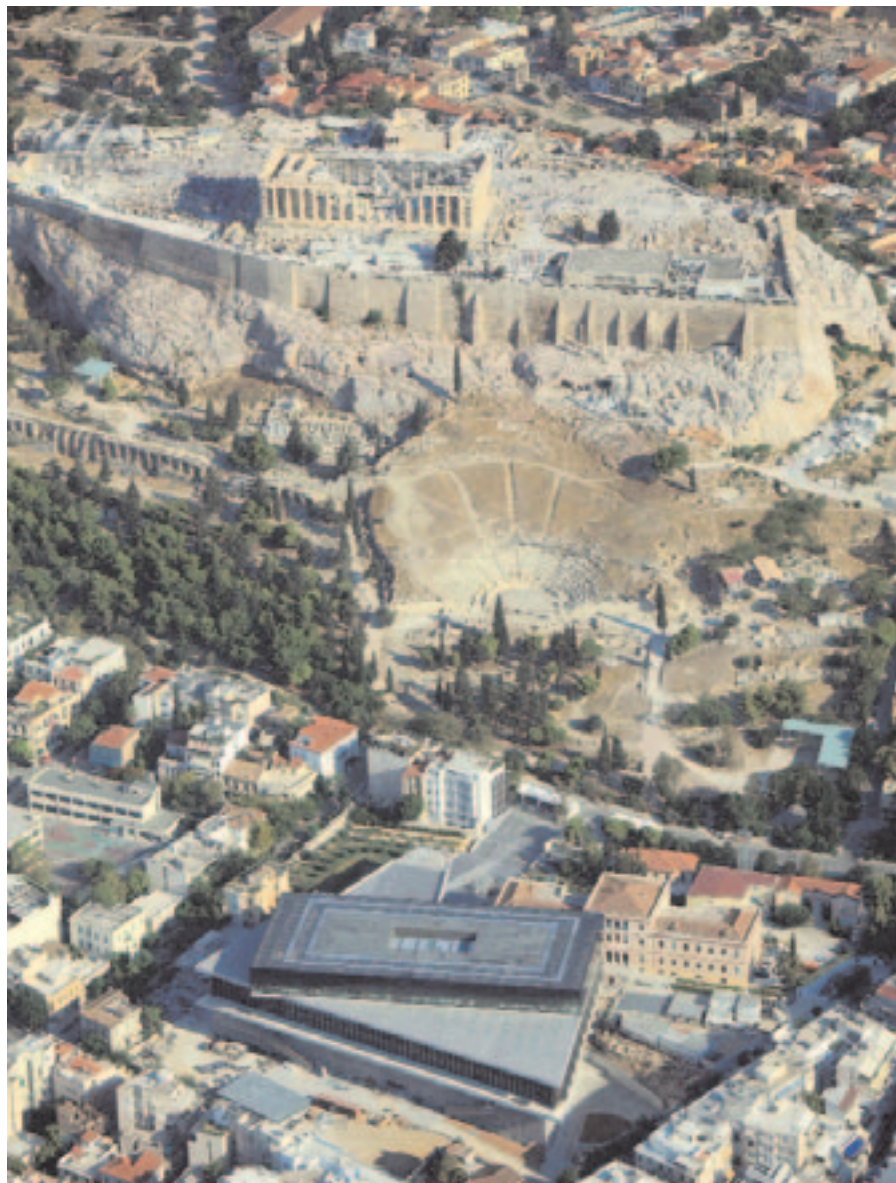
Ιστορική τεκμηρίωση: Ευρυδική Σιφναίου

Το Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Στοιχεία πριν τα εγκαίνια

Μιχάλης Φωτιάδης, αρχιτέκτων, μελετητής του ΝΜΑ σε κοινοπραξία με τον Μπέρναρντ Τσούμι, αρχιτέκτονα Ν. Υόρκη

(Το κείμενο παρουσίασης του ΝΜΑ είναι παράλληλα απάντηση στο σχόλιο της <Ουρανίας Οικονόμου αρχιτέκτων>, στο τεύχος 70, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ Ιούλιος/Αύγουστος '08, που κρίθηκε δημοσιεύσιμο και αναγκάζει επαγγελματική απάντηση. (Τα εισαγωγικά « » και λοξά γράμματα είναι τμήμα του σχολίου).

Στο ΝΜΑ υπάρχει τώρα η δεδομένη εγρήγορση προετοιμασίας για τα εγκαίνια στις 20 Ιουνίου. Η τελική σωστή τοποθέτηση των εκθεμάτων από ομάδες αρχαιολόγων στην καθορισμένη θέση τους ως προς καθαρισμό, φωτισμό, βάσεις, κρατά το Μουσείο κλειστό για κάθε ξενά-

γηση. Το αρχαϊκό αέτωμα στο βάθος της ράμπας θα αποτελέσει έκπληξη. Τα χρώματα στο μάρμαρο, δίνουν μια φρεσκάδα αγαθής επικοινωνίας. Είναι τόσα τα αρχαϊκά γλυπτά και αρχιτεκτονικά μέλη που δεν είδε ποτέ το κοινό που θα γοπεύσουν ξανά ξένους και ημεδαπούς. Το ΝΜΑ είναι ο μόνιμος χώρος αρχαϊκών και κλασικών εκθεμάτων που θα ξαναγνωρίσουμε ή δεν γνωρίζαμε.

Το «σχόλιο» βασίζεται σε ξενάγηση στο ΝΜΑ που έγινε για επισκέπτες του Διεθνούς Συνεδρίου Ecoweek (10/14.04.08) με έδρα το Ζάππειο. Τα μέλη ήταν από διάφορες χώρες με κοινό δεδομένο ότι ήταν μέλη του ΑΙΑ, του Αμερικανικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτόνων που έχει δύναμη επιρροής γνωμοδοτικά, πολιτικά και κοινωνικά.

Δεν ξέρω η κυρία Ο. με ποια συνθήκη επισκέπτου ήταν μέλος της ξενάγησης, πάντως δεν έδωσε κανένα σημείο σύστασης στον «αμφιτρώνα» της. Αντίθετα πολλοί από τους 80 των δύο ξεναγήσεων συζήτησαν και συνεχάρησαν σε εκδηλώσεις του συνεδρίου ή στο αποκαριετιστήριο γεύμα.

Ο πολύ δραστήριος πρόεδρος του συνεδρίου Ηλίας Μεσσίνας, αρχιτέκτων οικολόγος από Βοστώνη, μου έστειλε δυο λόγια:

«...πράγματι δεν είναι διόλου ευχάριστο σαν κείμενο...

Ήταν απόλυτα ξεκάθαρο στο πρόγραμμα του Συνεδρίου ποιες επισκέψεις αφορούσαν βιοκλιματικά κτήρια και ποιες αφορούσαν κτήρια γενικότερου ενδιαφέροντος, όπως το Νέο Μουσείο Ακρόπολης – το οποίο είτε το θέλουμε είτε όχι, είναι ένα από τα σημαντικότερα κτήρια της Αθήνας σήμερα. Το θεωρήσαμε ουσιαστικής σημασίας να προσφέρουμε μια επίσκεψη για τους συνέδρους αρχιτέκτονες, παρ' όλο που δεν ήταν ακόμη ανοικτό για το ευρύ κοινό. Και εκτίμησα ιδιαίτερα τον χρόνο που μας αφιέρωσες για να συνοδέψεις δύο διαφορετικές ομάδες συνέδρων σε δύο διαφορετικές ξεναγήσεις στο κτήριο».

Στο πλαίσιο της φιλοσοφίας της διοίκησης του ΝΜΑ για την αειφόρο ανάπτυξη, έχουν εφαρμοστεί παρεμβάσεις στο κτήριο με στόχο την ενεργειακή του απόδοση. Σε άμεση συνεργασία με τους μελετητές του έργου έχει γίνει προετοιμασία από την κατασκευαστική εταιρία ΑΚΤΩΡ για έγκριση στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Green

Building» μετά την αποδοχή της σχετικής ελληνικής επιτροπής.

Απ' την αρχή στο κοινό προγραμματισμό μας για την πρόταση του διαγωνισμού συμφωνήσαμε με τον Μπέρναρντ Τσούμι ότι η Αίθουσα του Παρθενώνα, τη στέψη του κτηρίου, θα είναι διαφανής για να εξασφαλίσει τον ίδιο φωτισμό με εκείνο των γλυπτών της ζωφόρου, όπως είχαν σχεδιαστεί, απέναντι στο μνημείο. Αυτή η λύση είναι «ενεργοβόρος» (“energy splurging”).

Όπως μου ανέφερε το μέλος της κριτικής επιτροπής και φίλος Νίκος Φιντικάκης (άξιος αρχιτέκτων του στεγαστρού Σαντορίνης, άλλου εφιάλτη της κυρίας Ο.) Η διαφάνεια αυτή ήταν αρχικά ανασταλτική για την κριτική επιτροπή. Η ψηφοφορία αφορούσε 12 κατηγορίες κρίσης. Μέλη όπως ο αρχιτέκτων Σαντιάγο Καλατράβα, ο διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη Άγγελος Δελιβορριάς και ο πρόεδρος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Τάκης Γεωργακόπουλος ψήφισαν θετικά για την (ανώνυμη) λύση μας. (Άλλωστε διάφανη βραβευθείσα λύση είχα υποβάλλει στη θέση Κοίλου, που θεωρώ αξιόπιστη, στον προηγούμενο διεθνή διαγωνισμό με νικήτρια την ιταλική ομάδα των Νικολέτι-Πασαρέλι).

Στη βράβευση του τελικού διαγωνισμού η επιτροπή διατήρησε επιφυλάξεις, ώσπου να επιλύσουμε «το πρόβλημα φωτός και ενέργειας που προκαλούμε», πράγμα που διευθετήσαμε με ειδικούς συμβούλους. Δεν ήταν έκπληξη το γεγονός, ίσως μόνον για συναδέλφους που δεν ενδιαφέρονταν να ενημερωθούν, παρά την 8χρονη κάλυψη από τα ΜΜΕ. Η ορθή ενεργειακή λύση θα ήταν η έκθεση σε κλειστή αίθουσα, χωρίς παράθυρα, με ελεγχόμενο τεχνητό φωτισμό. Γυάλινη οροφή με λονδρέζικη ομίχλη όπως του Βρετανικού Μουσείου, δεν θα έβλαπτε. Για κάποιους καλύτερη τύχη έχουν εκεί τα Ελγίγια που τα βλέπει «περισσότερος κόσμος». Κι όμως το 65% του λονδρέζικου κοινού, υπογράφουν υπέρ της επιστροφής των μαρμάρων στον τόπο τους/μας.

Ας επιστρέψω στο σχόλιο και το εφιαλτικό θέμα που δημιούργησε χωρο-ψυχολογικό «πανικό» και ανασφάλεια στην κυρία Ο. για αποτρεπτική διαφάνεια δαπέδων για τους ψηφοφόρους (ή όλο το κοινό;). Τι στοιχεία θρίλερ τρόμου μας περιέγραψε: συνάδελφος «έκοψε το δάχτυλό του» σκαλίζοντας ρωγμή ακμής γυάλινου δαπέδου, άλλη περπάτησε με ιλιγγίους «τοίχο-τοίχο» για να απομακρυνθεί από το χάος του δαπέδου και να φθάσει σε ασανσέρ. (Αυτή μοιάζει λύση για όσους ζαλίζονται). Η γυναίκα μου γεννήθηκε με υψοφοβία αλλά δεν είχε κανένα αρνητικό συναίσθημα στην επίσκεψή της. Για να ηρεμήσουν

οι κραυγές πανικού της κυρίας Ο., πρέπει να προειδοποιηθεί ο Αρχιμάρτυρας του Ίψεν. Ο Χίτσκοκ θα εμπνεόταν μια συνέχεια «Ιλιγγος Ξανά».

Η σχολιάζουσα αρχιτέκτων κυρία Ο., παρατηρεί λεπτομέρειες χωρίς να κρίνει στην περιήγησή της αρχιτεκτονικές επιλύσεις. Ας βοηθήσω: Η ιστορική-θεματική μουσειακή κυκλοφορία αιτιολογεί τα γλυπτά του Παρθενώνα στη στέψη του τόξου που αρχίζει από τα αρχαϊκά για να καταλήξει στα ρωμαϊκά. Ότι η ράμπα-έκθεση των ευρημάτων των Κλιτύων λειτουργεί ως άνοδος επισκεπτών και στο τέλος ως κάθοδος. Ότι το ισόγειο δεν έχει οπτικές εξάρσεις γιατί διεκπεραιώνει τους επισκέπτες (εισιτήρια, βεστιάριο, κυλικείο, μουσειακά καταστήματα) ως τη ράμπα 12 μέτρων με εκατέρωθεν δύο πυρηνές 5x50 (στατικά στοιχεία, έξι ανελκυστήρες, οκτώ σκάλες πυρασφάλειας, τουαλέτες κοινού και συνδέσεις Η/Μ). Η οροφή δημιουργεί διώροφα και τριώροφα τμήματα για τη ράμπα που καταλήγει σε σκάλα που οδηγεί στην Αίθουσα των Αρχαϊκών με αρχαϊκό αέτωμα στο πλατύσκαλο.

Ήδη η ύπαρξη της «πόλης πάνω από την πόλη» έχει υποδειχθεί με τις ανασκαφές ορατές μπρος από την είσοδο, με γυάλινα ανοίγματα δαπέδου στη ράμπα στις στρώσεις «αρχαία Αθήνας». (Ελληνιστική, Ρωμαϊκή, Πρωτοβυζαντινή).

Μια συνεχής κοάνη φωτός συνδέει το αίθριο της Αίθουσας του Παρθενώνα, με τις ανασκαφές, περνώντας από δύο τουλάχιστον γυάλινα δάπεδα. Τα ειδικά μελετημένα βατά κρύσταλλα St. Gobain τοποθετήθηκαν από ειδικούς τεχνίτες. Στην Αίθουσα Αρχαϊκών, οκτώ μέτρα ύψος είναι ο ελεύθερος χώρος για γλυπτά που ήταν ασκεπή. Τα εκθέματα έχουν φόντο εμφανές μεπτόν. Ο ημίωροφος είναι στάση, πριν ή μετά την Αίθουσα του Παρθενώνα. Με χώρο μουσειακών καταστημάτων, κυλικείου, εστιατορίου και πλήρες άνοιγμα που σπρώχνει στη θέα της Ακρόπολης στη ταράτσα του στεγαστρού εισόδου. Εκεί θα υπάρχουν «τραπεζάκια έξω» κυλικείου και εστιατορίου.

Στον τελικό διεθνή αρχιτεκτονικό διαγωνισμό του ΝΜΑ το ΚΑΣ και ο αγνοηθείς ΟΑΝΜΑ είχε καθορίσει το τετράγωνο Μακρυγιάννη για την ανέγερση. Το πλεονέκτημα της θέσης είναι ουσιώδες για επισκέπτες που θα κάνουν δύο περιηγήσεις σε επαλληλία (Ακρόπολης και ΝΜΑ ή αντίστροφα).

Στο ΝΜΑ, το ύψος της Αίθουσας του Παρθενώνα είναι οκτώ μέτρα. Η ζωφόρος σκαλίστηκε στα 10.30 μ., (ύψος υψηλού τριώροφου)! Εκεί τα βλέπαν μόνο οι θεοί ενώ τώρα κατέβηκαν στο βλέμμα των ανθρώπων σε 1.50 ύψος. Αυτό είναι ανθρωποκεντρικό στοιχείο του Λε Κορμπυζιέ,

ίδιο για Έλληνες, Βρετανούς και λοιπούς. Σε φωτογραφία του Βρετανικού Μουσείου η κυρία Ο. πρόσεξαν την αντιστροφή σχέσης θεατή και γλυπτών; Είναι αντίθετη από του Φειδία που αποκαθιστούμε στο ΝΜΑ με την αέναη ενόπλη της πομπής των Παναθηναίων.

Ευκαιρία αναφοράς στο δεύτερο βραβείο του διεθνούς διαγωνισμού που δόθηκε στον Ντέιβιντ Λίμπεςκιν, αρχιτέκτονα του περιήγητου Εβραϊκού Μουσείου στο Βερολίνο. Εκείνος είχε αντίθετη άποψη για την τύχη των εκθεμάτων. Την ίδια νοοτροπία των «κατατρεγμένων» έδωσε στην ενδιαφέρουσα πρόταση του για το ΝΜΑ. Στο τεύχος παρουσίσης δήλωσε ότι ασύνδετα τμήματα κλασικής ελληνικής τέχνης είναι αυτόφωτα χωρίς ανάγκη συνένωσης. Έκοψε την Αίθουσα του Παρθενώνα σε δύο τρίγωνα που αντιπαράθεσε, πρότεινε ανεξάρτητη έκθεση των λίθων, αδιαφορώντας για συνέχεια κορμών ανθρώπων ή αλόγων που τέμνονται από δύο λίθους. Εάν για κάποια αιτία, η νικήτρια ομάδα, εμείς, δεν συνεχίζαμε, τότε θα 'πρεπε να αναλάβει το έργο ο Λίμπεςκιν. Αντίθετα με το ελληνικό αίτημα δεν θα δεχόταν τη συνένωση της πομπής των Παναθηναίων (!).

Η τοποθέτηση των αναγλύφων σε ύψος 1.50 δεν θα επέτρεπε όμως την απρόσκοπτη έξοδο του κοινού από την κεντρική άφιξη (αίθριο) στη περιήγηση δίπλα στη πομπή των 300 μέτρων με τον περιβάλλοντα αττικό ορίζοντα. Υπάρχουν δύο προσπελάσεις (βόρεια, νότια) προς τη ζωφόρο, αποτέλεσμα της μόνης βίαιης καταστροφής από τη βόμβα του Μοροζίνη (1687) που ανατίναξε την οθωμανική αποθήκη δυναμίτιδας, δηλαδή τον Παρθενώνα, διαμελίζοντας στέγη, κολώνες, λίθους. Οι λεπτές μεταλλικές κολώνες της Αίθουσας του ΝΜΑ κρατούν τον κάναβο των δωρικών ως στοιχεία αναφοράς στην ανάγνωση των Παναθηναίων. Είναι όμως φέρουσες, για να επιτρέψουν στατικά τον άξονα στροφής της στέψης.

Η άναρχη δόμηση των Αθηνών, είναι ο περιβάλλον ορίζοντας του Παρθενώνα αλλά και του ΝΜΑ. Γι' αυτό βρίσκει η κυρία Ο. ότι η διάφανη κάλυψη της αίθουσας του Παρθενώνα είναι λανθασμένη επιλογή; Για την κυρία Ο. οι διατηρητέες πολυκατοικίες της Διονυσίου Αρεοπαγίτου είναι «σταγόν εν τω ωκεανώ»(!) Μήπως η αποδεκτή λύση είναι η ασφαλής περιτοίχιση της Αίθουσας του Παρθενώνα; Μια περιμετρική τοιχογραφία της εποχής του Περικλέους θα ήταν πρέπουσα; Τότε η Αίθουσα του Παρθενώνα θα γλύτωνε τους γείτονες.

Η κυρία Ο. δεν έκανε κριτική συνόλου, αλλά παράθεση σκέψεων: του Τσούμι με χαιρεκακία και

σελ. 24

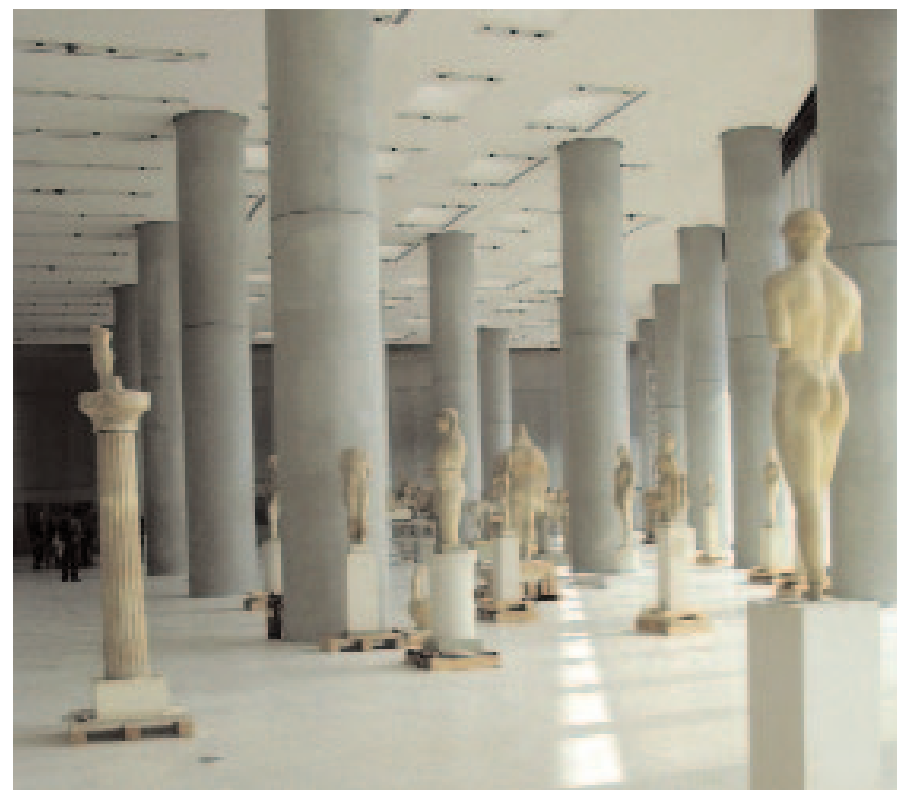
πάνω: Βόρεια εξοχιά Αίθουσας του Παρθενώνα λόγω αλλαγής άξονα
κάτω: Τα προκατασκευασμένα πανό μπετόν με τρύπες καλύπτουν υλικό ηχοαπορροφητικό που σταματά ηχοανκλάσεις

σελ. 25

πάνω: Ημιεπίπεδο Καρυάτιδων. Απέναντι γεφύρωμα καθιστικού internet. Φατνώματα οροφής με τζάμι αποτελούν δάπεδο αιθρίου Αίθουσας Παρθενώνα
κάτω: Η ράμπα είναι και έκθεση ευρημάτων Κλυτίων της Ακρόπολης. Η σκάλα 12 μ. οδηγεί στην Αίθουσα Αρχαϊκών

αστοχίες όπως: «αμελέτητες λεπτομέρειες με εργολαβίστικη επίλυση», «κολώνες στα όρια του κίτς», «γελοιοποιητικά απλοϊκά πρόφασα-σύλληψη», «ομοεπίπεδη θέαση», «αίθουσα των περισευμάτων», «η νότια τζαμαρία φέρνει στο φινιρίδι». (Για τα κρύσταλλα αναλύω αργότερα). Όσο για το «καφέ-ρεστοράν με... ολίγη από Μουσείο» προσθέτει ακιζόμενη ορολογία μαγειρικής-ζαχαροπλαστικής. Γιατί είναι αντίθετη η κυρία Ο. για έκδοση εισιτηρίων από «αυτόματα μηχανήματα, απροσδόκτα μέσα στο ίσιωμα»; Το δηκτικό ειρωνικό λεξιλόγιο συνεχίζεται με τρόπο ανοήτως πομπώδη, ακαδημαϊκής αλαζονείας: «Οι κατασκευαστικές αστοχίες συνιστούν κακή αρχιτεκτονική και εν προκειμένω ύβρη» (!) Με ποιο υπόβαθρο γνώσεων τολμά ασύστολα να κρίνει;

Σωστά λοιπόν ανησυχούσαν η κατασκευάστρια εταιρεία και μέλη του ΟΑΝΜΑ εάν έπρεπε να επιτραπεί η επίσκεψη ενός ημιτελούς κτηρίου (χωρίς επίσημη παράδοση-παραλαβή), για λόγους ασφάλειας και κακεντρεχούς κριτικής. Ποιος να σκεφθεί τέτοιου επιπέδου σχόλια υστερίας από μία «συνάδελφο αρχιτεκτόνισσα»; Θα αναρωτηθείτε γιατί απαντώ σε ένα τόσο κακοήθες σχόλιο. Διότι δημοσιεύθηκε σε επίσημο 4σέλιδο («μετά εσωφύλλου») από το επαγγελματικό μας περιοδικό μικρό που παρουσίασε αυτό το ανεξέλεγκτο «σχόλιο». Υπόσχομαι ότι δεν θα κάνω διάλογο με τον σχολιαστή. Το κτήριο σίγουρα θα αναγκαστεί να επιζήσει χωρίς τη συναίνεση της κυρίας Ο.

Προσθέτω δύο ενότιες στοιχειών για όσους ενδιαφέρονται:

ΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ β. Στοιχεία πριν τα εγκαίνια

ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
Η διαδρομή μέσα στο Μουσείο διαμορφώνει ιστορικό περίπατο όπου αναμένεται σύνολο 10.000 επισκεπτών κάθε μέρα με εγκαίνια τον Ιούνιο 2009.

Η θεμελίωση του κτηρίου

Η θεμελίωση αφορά δύο φάσεις του κτηρίου. Το ένα αποτελεί υπόγεια με συμβατική θεμελίωση κοιτόστρωσης στην περιοχή που επιτρέπει από το ΚΑΣ. Βασική προεργασία ήταν η προστασία των αρχαίων με πασσάλους και κατάκωση γεωφασμάτων για τη δημιουργία με θραυστό υλικό οριζόντιας επιφάνειας κίνησης των μηχανημάτων κατασκευής.

Η ανασκαφή αποτελείται από στρώσεις αστικής κατοικίας ελληνιστικής, ρωμαϊκής και πρωτοβυζαντινής (ως 7^ο αιώνα) αθηναϊκής γειτονιάς. Η διαδρομή των επισκεπτών καθορίζεται από τοιχοποιίες κλασικών ως πρωτοβυζαντινών. Θα υπάρχει διακριτικός φωτισμός περιόδων, με στάσεις εικονικής πραγματικότητας και έκθεση των ευρημάτων (παιχνίδια, κοσμήματα, θεότητες με αποδοχή αιγυπτιακών προσμίξεων όπως Ζευς-Όσιρις)

Η αντισεισμική μόνωση

Η κορυφή των πασσάλων δέθηκε με πλέγμα δοκών που όρισε το επίπεδο δαπέδου ισογείου

όπου «πατάει» η ανωδομή μέσω εφεδρώνων. Κάθε εφεδρόνιο από τα 92 είναι μια ιδιαίτερη μεταλλική κατασκευή στην κορυφή κάθε υποστυλώματος που έχει διαφορετικές στατικές ροπές και θλίψεις. Αξιοπίστα εργαστήρια κατασκευής κι ελέγχου υπάρχουν μόνο στην ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Εξειδικευμένο Γερμανικό εργοστάσιο ανέλαβε την κατασκευή των εφεδρώνων που μετά έστειλε στα εργαστήρια των ΗΠΑ για έλεγχο. Από κει μέσω Γερμανίας έφθαναν εδώ όπου ειδικές ομάδες τεχνικών τα έστηναν. Τα «εφεδρόνια ανεστραμμένου εκκρεμούς» είναι ουσιαστικά δύο κοίλα πιάτα το ένα μέσα στο άλλο: δύο επιφάνειες εξαιρετικά λείες που εξασφαλίζουν μεταξύ τους την ελάχιστη δυνατή τριβή. Ο ένας δίσκος κινείται μέσα στον άλλον και λόγω του κοίλου σχήματός τους επανέρχονται στο τέλος της δόνησης. Έτσι απορροφάται η μέγιστη ενέργεια που προκύπτει από τον σεισμό.

Η υπερκατασκευή

Τα υλικά κατασκευής είναι λιτά: γυαλί, σκυρόδεμα και μάρμαρο. Το σκυρόδεμα (τόσο το προκατασκευασμένο όσο και το χυτό) εξασφαλίζει τη βασική δομή του κτηρίου και αποτελεί φόντο για τα περισσότερα εκθέματα.

Το εμφανές σκυρόδεμα

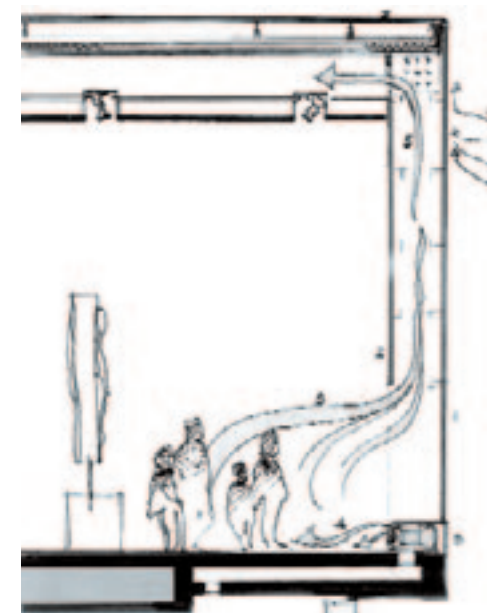
Η εμφάνιση του σκυροδέματος, ακολουθώντας τις προδιαγραφές, υπήρξε μία κατασκευαστική επιτυχία. Στόχος ήταν το τελείωμα του υλικού να μην έχει ανομοιομορφίες, ή διχρωμίες. Πρόκειται για τεχνολογία ασυνήθιστη στη χώρα μας. Η απαίτηση ήταν το σκυρόδεμα να παραμείνει άβαφο όπως θα έβγαινε από τα ειδικά σχεδιασμένα καλούπια. Εκ των υστέρων έγινε μόνο η αδιαβροχοποίηση, διαδικασία απολύτως ορατή. Η ίδια διαδικασία εφαρμόστηκε και στα προκατασκευασμένα πανέλα.

Τα δάπεδα

Τα δάπεδα καλύπτονται με μαύρο μάρμαρο Μακεδονίας για την κυκλοφορία και κοινόχρηστους χώρους ενώ είναι ανοιχτό χώρο-ροδί από Ελικώνα Πελοποννήσου για τους εκθεσιακούς χώρους, ταιριάζοντας με την πατίνα των γλυπτών. Το τελείωμα «βούρτσας» διατηρεί την ένταση του χρώματος αλλά σε βατή υφή που δεν γλιστρά.

Το γυαλί στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης

Το γυαλί είναι ουσιαστικό χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής μελέτης του ΝΜΑ. Η χρήση του γυαλιού δεν περιορίζεται στον συνθησιμένο ρόλο του. Το γυαλί είναι αυτοφερόμενο χωρίς πλαίσια, χωρίς κατοπτρισμούς. Στο Μουσείο έχει χρησιμοποιηθεί ειδικά καθαρό γυαλί με χαμηλά επίπεδα σιδήρου (Ε)

ώστε να ελαχιστοποιείται η πράσινη απόχρωση στους εκθεσιακούς χώρους. (HDA)

Η κάλυψη του δώματος της Αίθουσας του Παρθενώνα

Η τελική επιδερμίδα του δώματος αποτελείται από γυάλινες επιφάνειες με μαύρη μεταξοτυπία, συνεχόμενες των κάθετων της Αίθουσας καθώς είναι εμφανής από τον βράχο της Ακρόπολης. Η επιφάνεια του δώματος είναι ουσιαστική, αποτελώντας την πέμπτη όψη του Μουσείου. Οι γυάλινες επιφάνειες στηρίζονται σε μεταλλικούς αποστάτες γιατί κάτω τους τα όμβρια οδηγούνται σε ειδικές κατασκευές προς τις κρυφές απορροές.

σελ. 26

πάνω και κάτω: Η νότια Αίθουσα Αρχαϊκών με προετοιμασία για τοποθέτηση αρχαϊκών. Ο ανατολικός τοίχος προστατεύεται (όπως κι ο δυτικός) με πανό καλυμμένα με ανοξειδωτο χάλυβα. Οι κολώνες άβαφου μπετόν ύψους 8.00 μ. διαμέτρου 1.20 είναι σε κάρναβο 17x14,5 μ.

σελ. 27

πάνω: Η Αίθουσα του Παρθενώνα έχει περιμετρική τζαμαρία δυο επιδερμίδων. Στη βάση ο πάγκος είναι αγωγός κλιματισμού, όπως δείχνει το σκίτσο. Οι κολώνες είναι μεταλλικές, όπως η κατασκευή της Αίθουσας, επενδεδυμένες με ανοξειδωτο χάλυβα

Η Αίθουσα του Παρθενώνα

Η επιδερμίδα της Αίθουσας του Παρθενώνα είναι εξ ολοκλήρου από γυαλί, που αποτελείται από διπλό τοίχωμα σε απόσταση 70 εκ. μεταξύ τους. Η εσωτερική είναι αναρτημένη ως ύψος 2,25 μ. πάνω από τη στάθμη του δαπέδου. Η εξωτερική έχει επίθετες κουκκίδες μεταξοτυπίας για την ενίσχυση της σκίασης και τη μείωση της θάμβωσης (αντηλιάς). Μια επίστρωση υψηλής απόδοσης για την προστασία από υπέρυθρη ακτινοβολία, μετατρέπεται σε θερμότητα. Το σύστημα περιλαμβάνει ειδικά υφασμάτινα ρολά σκίασης που με αισθητήρες προστατεύουν τις πιο εκτεθειμένες όψεις του κτηρίου, τη νότια, την ανατολική και δυτική. Η βόρεια όψη προς Παρθενώνα, είναι η καθαρότερη.

Το διπλό τοίχωμα λειτουργεί σαν «γυάλινη καμινάδα» και αποτελεί μέρος του συστήματος κλιματισμού του Μουσείου. Η βάση του υαλοστασίου είναι ένας περιμετρικός πάγκος που αποτελεί αγωγή κλιματισμού που κατευθύνει παγωμένο αέρα στο δάπεδο. Ο αέρας αυτός θερμαίνεται φυσιολογικά ανεβαίνοντας στο κενό της ψευδοροφής και τα μηχανήματα κλιματισμού. Όταν η εξωτερική θερμοκρασία είναι βαθμούς 40°C είναι 23°C μέσα.

Γυάλινα δάπεδα

Σε όλο το Μουσείο γίνεται χρήση γυάλινων δαπέδων, που εξασφαλίζουν τη θέα των αρχαιολογικών ανασκαφών κάτω απ' το Μουσείο. Χρησιμοποιούνται επίσης ως κάλυψη ενδοδαπέδιων βιτρινών.

Επιφάνειες με λαμινρισμένο γυαλί 5 εκ. πάχους συνδυάζουν ανθεκτικότητα (στη θερμοκρασία, το φορτίο επισκεπτών) και αντιολισθηρότητα.

Ακουστική μόνωση

Χαρακτηριστικό πρόβλημα μουσείων με μόνο σκληρές επιφάνειες (και γυαλί) είναι οι ηχοανακλάσεις που φθάνουν να γίνονται σκληρές και κουραστικές για τους επισκέπτες. Αυτή η ηχορύπανση γίνεται ασυνείδητα αποτρεπτική. Η ηχητική μελέτη του συμβούλου αρχιτέκτονα Θόδωρου Τιμαγένη είναι απόλυτα επιτυχής. Στην ιδιαίτερα επικίνδυνη για αντίλαλους διάβαση της ράμπας τοποθετήθηκε ηχοαπορροφητικό υλικό στις διώροφες κάθετες επιφάνειες που καλύφθηκαν με προκατασκευασμένα μπετόνια πανό με τρύπες. Έτσι είναι δυνατή η ομιλία χωρίς ηχώ και με καθαρότητα ήχου για τους επισκέπτες.

ΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

γ. Στοιχεία πριν τα εγκαίνια

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΓΟΥ

Τα αρνητικά και θετικά στοιχεία

1. Αρνητικά:

1.1 Οι μεγάλες διαστάσεις του κτηρίου, ακολούθησαν τα δεδομένα του λεπτομερούς κτηριολογικού προγράμματος όπου χαρακτηριστικά η Αίθουσα του Παρθενώνα έπρεπε να επαναλάβει τις διαστάσεις του μνημείου.

1.2 Η επιλογή της θέσης είναι η σωστότερη από πλευράς συσχετισμού με την Ακρόπολη αλλά το τετράγωνο Μακρυγιάννη δεν είναι τόσο μεγάλο όσο θα θεωρούσαμε ικανοποιητικό. Η εικόνα συμβαδίζει με της υπόλοιπης αστικής Αθήνας.

1.3 Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε από τις δύο πολυκατοικίες των ετών '30 επί της Διονυσίου Αρεοπαγίτου 17, 19, που στέκονται μεταξύ της Ακρόπολης και του ΝΜΑ. Αυτές είχαν ονομαστεί από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο ως «διατηρητέα νεώτερα αρχιτεκτονικά μνημεία». Η μελέτη μας του ΝΜΑ είχε κρατήσει τις ίδιες νόμιμες αποστάσεις από περιμετρικά κτήρια είτε απαλλοτριωτέα είτε διατηρητέα. Βασικό αρχικό κριτήριο του ΚΑΣ ήταν, πιστεύω, τα περιμετρικά κτήρια να αποτελούν τμήμα του «ιστού της πόλης» ως προς την εξωτερική μορφή επί των οδών. Μετά την κτηριακή ολοκλήρωση του ΝΜΑ, το ΚΑΣ ανησύχησε για το τυχόν οπτικό εμπόδιο μεταξύ ΝΜΑ και Ακρόπολης και ζήτησε την εκ νέου ψήφιση των μελών του για τη διατήρηση ή όχι του χαρακτηρισμού. Τα μέλη ψήφισαν υπέρ του αποκατασκευασμένου, παρά τα αιφνίδια «κωλύματα παρουσίας» ορισμένων

μελών. Αυτό οδήγησε σε μία δημόσια αντίδραση όπου ούτως ή άλλως οι μελετητές-αρχιτέκτονες δεν έχουν δικαιοδοσία. Άρα απόφαση κι εφαρμογή είναι μακριά από το σήμερα. Η μονάς μετρήσεως μίας Αρχαιολογικής Υπηρεσίας (του ΥΠΠΟ ή χωρών με παρελθόν) είναι «ο αιών», δηλαδή χρόνος αδέσμευτος, ανθρώπινης ζωής. Δεν θα δούμε λοιπόν το αποτέλεσμα παρά μόνον αν η κοινή γνώμη κινηθεί συντονισμένα για το περιβάλλον του ΝΜΑ: όχι μόνο για τις πολυκατοικίες αυτές αλλά ίσως και για το κτήριο Βάιλερ.

1.4 Οι 140 καταγγελίες που σταμάτησαν την πορεία του έργου και στοίχησαν τουλάχιστον ενάμιση χρόνο καθυστέρησης ως την κατασκευή. Αυτές προέρχονταν από γείτονες (οι λιγότερες), από αρχαιολόγους (εναντίον της οικοδόμησης πάνω στις ανασκαφές), από αρχιτέκτονες (πάντα οι πιο «γκρινιάρηδες») κ.λπ. Αυτά παρά το γεγονός ότι το ΝΜΑ είχε μπει υπό τη σκέπη των Ολυμπιακών έργων για να επιταχυνθούν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η μελέτη πέρασε τρεις ελέγχους ΚΑΣ από δική μας πρωτοβουλία. Σε επίπεδο μελέτης εφαρμογής το ΚΑΣ υπολόγισε ότι οι κολώνες που πατούσαν στον ανασκαφικό χώρο είχαν επιφάνεια 1.7% (δηλαδή ούτε 2%) και αυτό σε μη σημαντικά σημεία απλών κατοικιών. (Δεν υπάρχουν ούτε μέγαλα ούτε δημόσια κτήρια).

2. Θετικά:

2.1 Η ταχύτητα με την οποία ένα ελληνικό κρατικό έργο προχώρησε μελετητικά σε τόσο συμπιεσμένο χρόνο. Τα δύο αρχιτεκτονικά γραφεία στην Αθήνα και Νέα Υόρκη εκμεταλλευτήκαμε την 7ωρη διαφορά που επιτάχυνε την παραγωγή των σχεδίων. Η νύχτα της Νέας Υόρκης ήταν μέρα στην Αθήνα (και τανάπαλιν) ώστε ασταμάτητα εναλλάσσονταν το παραγωγικό αποτέλεσμα των ομάδων Νέας Υόρκης και Αθήνας με ένα τεχνολογικά προωθημένο ψηφιακό σύστημα. Η εκπόνηση της μελέτης προχώρησε χωρίς παύση με παράλληλες συναντήσεις των επικεφαλής αρχιτεκτόνων στα γραφεία των δύο πόλεων.

2.2 Η κατασκευή προχώρησε με σημαντική ταχύτητα από τρεις εταιρείες και για τα τρία δύο μέρη: πρώτο, για την προετοιμασία της θεμελίωσης (προστασία ανασκαφών, προετοιμασία βατών επιφανειών), δεύτερο, για τα υπόγεια (τέσσερις στάθμες) και τρίτο, για την υπερκατασκευή. Δημόσιο έργο με υπερωρίες τα Σαββατοκύριακα, τις αργίες (κλειστά μόνο δυο μέρες Χριστουγέννων και Ανάστασης) με συνήθειες εργασίμων ωρών πέρα από τα μεσάνυχτα, έδειχναν ότι ο κρατικός φορέας πίστευε στην επίτευξη του έργου.

2.3 Η παράλληλη παρουσίαση των αρχαιολογικών ανασκαφών που θα αποτελέσουν έναν από τις πιο ενδιαφέροντες ανεξάρτητους περιπάτους.

2.4 Οι θετικές διεθνείς αρχιτεκτονικές κριτικές για το ΝΜΑ.

2.5 Το ΝΜΑ πιέζει σοβαρά για το αίτημα επιστροφής «των μαρμάρων» (των Ελγινείων). Από την πομπή των Παναθηναίων εκτίθεται το 55% στο Βρετανικό Μουσείο. Το υπόλοιπο 45% ανήκει στη Ελλάδα. Υπάρχει όμως ένας περίφημος λίθος, «του πέπλου», στο Μουσείο του Λούβρου. Γιατί να μην ελπίζουμε ότι με τις κινήσεις οπλικών αγορών (Ελλάς + Γαλλία = Συμμαχία) δεν θα υπάρξει προσφορά επιστροφής για παραδειγματισμό;

κάτω: Το δώμα της Αίθουσας του Παρθενώνα όπου γυάλινες επιφάνειες με μεταλλική στήριξη που καλύπτουν το σύστημα Foatglas ρίσεων με ομβρίων

δίπλα πάνω: Η νότια όψη του ΝΜΑ όπου στη μέση είναι η Αίθουσα των Αρχαϊκών και άνω η Αίθουσα του Παρθενώνα με στροφή άξονα. Κάτω στοιχεία ηλιοπροστασίας ισογείου και υπογείου, λόγω κλίσης εδάφους
δίπλα κάτω: Κάτω απ' το μεγάλο στέγαστρο εισόδου ο επισκέψιμος χώρος ανασκαφών καθοδηγεί στην κύρια είσοδο του ΝΜΑ

«GOLDEN HALL»: Το νέο Mall

Έλενα Λαϊνά, αρχιτέκτων, MBA/MSc

‘Golden’, όπως χρυσός, χρυσοποίκιλτος, πολυτίμος, ‘Hall’ όπως αίθουσα, στοά. ‘Mall’, όπως εμπορικό κέντρο. «Golden Hall», το νέο Mall!

Η πρώτη μας επαφή με τα ‘malls’ ήταν πριν από δύο περίπου χρόνια με το γνωστό μας πια «THE MALL», ίδια ακριβώς εποχή. Το σύνθημα ήταν «ALL IN THE MALL» και τρέξαμε όλοι. Άλλοι από περιέργεια, άλλοι από καταναλωτική μανία, άλλοι απλά για να δούμε αυτή τη νέα μόδα που άρχιζε πλέον να κατακλύζει και τη χώρα μας. Το «THE MALL» φτιαγμένο τότε από τη Lamda Development με παραχώρηση της έκτασης από τον Δήμο Αμαρουσίου, είχε κάνει το μεγάλο βήμα, δημιουργώντας ένα εμπορικό και ψυχαγωγικό κέντρο που αποτέλεσε ορόσημο για την ελληνική εμπορική πραγματικότητα. Τα άχαρα και αποτυχημένα εμπορικά κέντρα της δεκαετίας του ‘80 είχαν δώσει τη θέση τους σ’ αυτά τα νέου τύπου ‘malls’.

Από τότε πολλά επακολούθησαν. ‘Malls’ σε πολλές μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, νέες φίρμες ένδυσης και αξεσουάρ που εισέβαλαν στην Ελλάδα κι εμείς να συνωστιζόμαστε στις ουρές των πάρκινγκ για μια θέση σ’ αυτή τη νέα μόδα. Η Lamda Development αφού κατασκεύασε και έστισε το «The Mall», πούλησε το μερίδιό της σε άλλο ‘developer’, εξαργυρώνοντας την επιτυχία της σε αρκετά εκατ. ευρώ, ενώ παράλληλα κράτησε τη λειτουργία του κέντρου μέσω της θυγατρικής της ECE-LAMDA Hellas AE. Θέλοντας να επαναλάβει την επιτυχία δύο χρόνια αργότερα, αντέγραψε το πρώτο της πείραμα με κάποιες μικρές αποκλίσεις και έφτιαξε το «Golden Hall».

Στην ίδια περιοχή και λίγα μέτρα πιο κάτω από το «The Mall», πάνω στον άξονα της Λ. Κηφισίας σε ένα πρώην Ολυμπιακό ακίνητο –το πρώην Ολυμπιακό Κέντρο Τύπου (IBC)– στο οποίο αρχικά προοριζόταν να μεταφερθούν οι υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, στήθηκε το «Golden Hall». Η Lamda Development έγινε πια LAMDA ΔΟΜΗ ΑΕ, την κατασκευή ανέλαβε η J&P ΑΒΑΞ, ενώ την αρχιτεκτονική μελέτη και επίβλεψη έκανε η ΑΣΠΑ ΑΕ, που αποτελεί μόνιμο πια συνεργάτη της LAMDA. Με μια σύμβαση μακροχρόνιας μίσθωσης (40 χρόνια) του χώρου –η οποία δύναται να ανανεωθεί κατόπιν έγγραφης συμφωνίας των εμπλεκόμενων μερών, για χρονικό διάστημα έως και 6 χρόνια– και με Κύριο του Έργου την εταιρεία «Ολυμπιακά Ακίνητα», το εμπορικό αυτό κέντρο αποτελεί μάλλον το πρώτο Ολυμπιακό ακίνητο το οποίο αποκτά, 4 χρόνια μετά το πέρας των Ολυμπιακών Αγώνων, μετα-ολυμπιακή χρήση.

Σχεδιασμένο για να απευθύνεται στα ανώτερα στρώματα των Βορειών Προαστίων, το κέντρο προσπάθησε να συγκεντρώσει όλες τις μεγάλες επώνυμες φίρμες, όπως και μερικά από τα γνωστότερα σήματα της εγχώριας ένδυσης, αλλά και ισχυρές λιανοεμπορικές παρουσίες. Με συνολική επιφάνεια 41.000 τ.μ., το «Golden Hall» αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα, τα οποία αναλογούν σε περίπου 40.000 τ.μ. διαθέσιμου προς χρήση χώρου (GLA), φιλοξενώντας 131 εγχώρια και διεθνή εμπορικά σήματα από τον χώρο της μόδας σε συνδυασμό με επιλεγμένα εστιατόρια και cafe, ενώ διαθέτει υπόγειο χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων 1.400 περίπου θέσεων σε δύο επίπεδα, καθώς και χώρο γραφείων 4.500 τ.μ. περίπου.

Θέλοντας να προσιδιάσει στην κλειστή εμπορική στοά, το κέντρο σχεδιάστηκε δίνοντας έμφαση στους κοινόχρηστους χώρους εστίασης και στους εσωτερικούς διαδρόμους. Έτσι, την επιβλητική είσοδο ακολουθεί ένας εντυπωσιακός κεντρικός χώρος εστίασης και συνείρεσης, ενώ οι διαδρομές του εκτείνονται σε παράλληλη διάταξη προς τα ορθογωνικά αίθρια. Παρ’ όλα αυτά, το κτήριο δεν καταφέρνει να εξαντλήσει σχεδιαστικά τις απεριόριστες δυνατότητες που του παρέχει το συγκεκριμένο κέλυφος ως προς την επανάχρησή του, με τον μεταλλικό σκελετό να του επιτρέπει μεγάλα ανοίγματα, ένα καθαρό σχήμα και μεγάλα ύψη.

Με χρυσές μεγάλες στρογγυλές κολώνες, οι οποίες εκτείνονται καθ’ ύψος του κτηρίου και

διαγώνιες ορθογωνικές διατομές σε σχήμα Χ ντυμένες με καθρέφτη, η εσωτερική αισθητική του κέντρου παραπέμπει μάλλον σε ντίσκο των 80’s, παρά σε σικ εμπορικό κέντρο προηγμένης αισθητικής που απευθύνεται σε ένα πιο επιλεκτικό κοινό. Έχοντας κατά νου να γίνει το ολόχρυσο κάστρο του παραμυθιού, με υλικά πομπώδη και γυαλιστερά, γίνεται μάλλον ένα κακέκτυπο νεοπλουτισμού, το οποίο –κρίνοντας μάλιστα από τα πρόσφατα νούμερα πωλήσεων που δημοσιεύτηκαν σε οικονομικές εφημερίδες–, δεν βρήκε την αναμενόμενη ανταπόκριση από το αγοραστικό κοινό.

Ενδιαφέρον, παρ’ όλα αυτά παρουσιάζουν τα αίθρια και τα διαφώτιστα μέρη τα οποία σε συνδυασμό με τα κενά ανάμεσα στους ορόφους μεγιστοποιούν τα ύψη και διαχέουν τον φυσικό φωτισμό, επιτρέποντας παράλληλα την οπτική επικοινωνία μεταξύ των ορόφων. Στα θετικά του κέντρου έρχονται να προστεθούν τα επινοικιαζόμενα καταστήματα, τα οποία διακρίνονται για την υψηλή ποιότητα κατασκευής και αρχιτεκτονικού σχεδιασμού τους, που σε συνδυασμό με τις ευφάνταστες βιτρίνες τους, προσδίδουν θετικό πρόσημο στο συνολικό αισθητικό αποτέλεσμα.

Όσον αφορά τις εξωτερικές όψεις του κτηρίου, παρά τον αρχικό εντυπωσιασμό που προκαλούν λόγω του μεγάλου όγκου τους και του χρώματος των κρυστάλλων σε βαθύ μπλε με τα οποία είναι επενδεδυμένες, στην ουσία δεν καταφέρουν να ξεφύγουν από τη συνήθη πρακτική της απλής, πεπερασμένης γυάλινης όψης, χωρίς κανένα ευφάνταστο αρχιτεκτονικό στοιχείο ή υλικό και χωρίς καμία καινοτόμο τεχνολογικά κατασκευή. Απλοϊκό στη βάση του σχεδιασμού του και με έλλειψη ουσιαστικής αρχιτεκτονικής σύλληψης, το κτήριο δεν καταφέρνει να ενταχθεί αισθητικά στον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο και να συνδιαλλαγεί με το γειτονικό του Ολυμπιακό Στάδιο (ΟΑΚΑ) ή την τεχνολογικά προηγμένη στέγη ‘Calatrava’. Έχοντας γυρισμένη την πλάτη του προς το ΟΑΚΑ, διακόπτει κάθε δίοδο επικοινωνίας με το αθλητικό κέντρο και αφήνεται να συνδιαλλαγεί μόνον με τα υπόλοιπα εμπορικά κέντρα της Λ. Κηφισίας, με μοναδικό σκοπό την εμπορευσιμότητα. Αν στα παραπάνω προστεθεί η κακή πρόβλεψη χωροθέτησης της εισόδου των χώρων στάθμευσης, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργεί κυκλοφοριακή συμφόρηση σε έναν ήδη βεβαρημένο κόμβο όπως αυτόν της Λ. Κηφισίας, τότε μιλάμε ακόμη μια φορά για προχειρότητα σχεδιασμού.

Σε μια εποχή που οι πόλεις χρησιμοποιούν την αρχιτεκτονική σύλληψη ως υπεραξία και που η Αθήνα προσπαθεί να πουλήσει το τουριστικό προϊόν της απόλυτης αισθητικής, θα έπρεπε πια να είμαστε πιο προσεκτικοί ως προς την παραγωγή κτηριακών όγκων, καθώς και στον τρόπο

που επεμβαίνουμε στα λιγοστά κτηριακά συγκροτήματα αντίστοιχου όγκου και εμβέλειας που έχουν απομείνει στην πόλη μας, ειδικά όταν στο όλο εγχείρημα εμπλέκονται κολοσσοί του κατασκευαστικού κλάδου της χώρας μας, με έναν προϋπολογισμό διόλου ευκαταφρόνητο. Όσο για το ‘golden’, σε μια εποχή που περνάει τη χειρότερη οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών και που οι αξίες, οι ποιότητες και οι κουλτούρες αμφισβητούνται και επαναπροσδιορίζονται, όλη αυτή η επίφαση πολυτέλειας είναι μάλλον προκλητική, αν όχι παρωχημένη.

Σημειώσεις

1. International Broadcasting Center.
2. Το αρχικό κόστος του έργου υπολογιζόταν στα 75 εκατ. ευρώ.

Ξενώνας Στάμου Στούρνα

Θανάσης Κ. Παππάς, αρχιτέκτων

Διάβαζα πρόσφατα στη *Καθημερινή*, σημείωμα του Νίκου Βατόπουλου για τις πολιτιστικές προσδοκίες του 2009. Έκανε αναφορά και στο κτήριο του Πολυτεχνείου, στη διαχρονική-συστηματική καταστροφή του με την Πρυτανεία να παραμένει παθητικός παρατηρητής και την κοινότητα των αρχιτεκτόνων βουβή. Εκτίμησε ότι θα πρέπει να αναδειχθεί ως πρόκληση για το 2009 η διαχείριση του αρχιτεκτονικού και ιστορικού μνημείου.

Έχουμε και άλλες προκλήσεις που απαξιώνουν τη περιουσία που ανήκει στη δημόσια σφαίρα. Εμφαντικό παράδειγμα αποτελεί ο Ξενώνας Στάμου Στούρνα στην Άλλη Μεριά του Βόλου, που ανήκει στον ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων και που χρόνο με χρόνο στοιχειώνεται μέχρι να καταρρεύσει...

Πρόκειται για ένα αγρόκτημα περίπου 8 στρ. με τριώροφο κτήριο (αρχοντικό Ε=652,50 τμ) και με συνοδευτικά κτίσματα (51,50+84,50 τμ). Η συνολική κάλυψη του οικοπέδου είναι 353,50 τμ,

με συνολική κτισμένη επιφάνεια 788,50 τμ. Έχει υπόλοιπο δομήσιμη επιφάνεια 546,82 τμ ενώ για την ιδιοκτησία έχει εκδοθεί ονομαστικός τίτλος μεταφοράς σ.δ. 4.600 τμ από τις 10-01-1997. Αποτελεί το αξιολογότερο περιουσιακό στοιχείο του Συλλόγου αρχιτεκτόνων. Εντούτοις απαξιώνεται, υποχρησιμοποιείται, καταρρέει με μαθηματική ακρίβεια και «παραδόξως» δεν καθίσταται δυνατή η περαίωση καμίας πρωτοβουλίας για την άρση της πράγματι απaráδεκτης

κατάστασης και την αξιοποίηση του από την αρχιτεκτονική κοινότητα.

Η «αξιοποίηση» για περιστασιακή φιλοξενία σπουδαστών με στοιχειώδεις-πρωτόγονες διευκολύνσεις, η πλημμελής συντήρηση, η απουσία διαχείρισης, που χρονίζει πλέον βαρύνει τον Σύλλογο και ηθικά, καθώς η επιβεβλημένη υποχρέωση για τον ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ είναι η συνεχής και απρόσκοπτη λειτουργία του Ξενώνα, που απορρέει από τη δωρεά και τη μνήμη του σπουδαστή Στάμου Στούρνα.

Οι προσπάθειες διαχρονικά αλλά και των τελευταίων ετών για σύναψη προγραμματικής συμφωνίας με τις αρχιτεκτονικές σχολές για τη αξιοποίηση του Ξενώνα σε μόνιμη βάση για την ανάπτυξη αρχιτεκτονικών δραστηριοτήτων, φιλοξενίας σπουδαστών και λειτουργίας θερινών σεμιναρίων, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, απλά δεν απέδωσαν.

Δεν υπάρχει προοπτική με τα διαθέσιμα και χρησιμοποιούμενα μέσα να αποκτήσει περιεχόμενο και δραστηριότητες ο Ξενώνας, εξυπηρετώντας άμεσα και τα λειτουργικά του έξοδα. Ακόμα και η προσπάθεια για σύσταση επιτροπής διαχείρισης από εκπροσώπους της αρχιτεκτονικής κοινότητας, προσέκρουσε στην πλήρη απροθυμία των συμβαλλομένων μερών.

Όλα τα παραπάνω προκύπτουν εκ του αποτελέσματος και μέσα από βασανιστικές συζητήσεις και αντιπαραθέσεις (γιατί άραγε;) στο διοικητικό συμβούλιο του Συλλόγου, επιβεβαιώνοντας τελικά την άποψη ότι χρειάζονται ουσιαστικές και αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την επίλυση του προβλήματος.

Όταν πρόκειται για ιδιωτικές υποθέσεις, γνωρίζουμε ότι χρειάζεται η εκπόνηση οικονομοτεχνικής μελέτης σκοπιμότητας για την τεκμηριωμένη διασφάλιση της βιωσιμότητας των δραστηριοτήτων και λειτουργιών που πρέπει να χωροθετηθούν στο προς αξιοποίηση ακίνητο.

Είναι προφανές λοιπόν ότι απαιτείται η εκπόνηση οικονομοτεχνικής μελέτης, για τον καθορισμό των χρήσεων που θα φιλοξενηθούν στο ακίνητο, χρήσεις πρέπει να είναι συμβατές τόσο προς τον χαρακτήρα του κτηρίου και του περιβάλλοντος χώρου, όσο και προς την ίδια τη δωρεά.

Επί πλέον είναι απαραίτητη η τεχνική περιγραφή των οικοδομικών εργασιών, των υποδομών και της επάρκειας των, του ετήσιου προϋπολογισμού λειτουργικών δαπανών, σε συνδυασμό με τα προσδοκώμενα έσοδα. Ακόμα διάγραμμα της ετήσιας λειτουργίας για τις χρήσεις που θα εγκατασταθούν και βεβαίως πρόγραμμα, κοστολόγιο και χρονοδιάγραμμα της επένδυσης.

Με λίγα λόγια χρειάζεται ένα επιχειρηματικό σχέδιο που θα δώσει την προοπτική για τον Ξενώνα και θα τον καταστήσει κόμβο για τις δραστηριότητες της αρχιτεκτονικής κοινότητας.

Δεν τα γνωρίζουν αυτά οι αρχιτέκτονες και συγκεκριμένα οι κάθε φορά διοικούντες; Τα ξέρουν αλλά δεν αποτελεί δική τους περιουσία και ανέξοδα καθίστανται θιασώτες μιας πλατφόρμας συνεταιριστικής-κοινοβιακής λειτουργίας του Ξενώνα, που αφενός τον έχει απαξιώσει όπως προείπαμε και αφετέρου προκαλεί

συνεχόμενη οικονομική αιμορραγία στα ελάχιστα πλέον οικονομικά του Συλλόγου.

Εντούτοις η συνέχιση της μίζερης κι ατελέσφορης διαχείρισης που αθροίζεται σε πρόνοιες για την επισκευή της στέγης, το κόψιμο των χόρτων και τη στρατοκρατικού περιβάλλοντος φιλοξενία «πρόθυμων σπουδαστών», οδηγούν σε πλήρες αδιέξοδο και σε σύντομο πάντως χρονικό ορίζοντα.

Στο πρόσφατο Συντονιστικό των Αρχιτεκτονικών Συλλόγων του Δεκεμβρίου 2008, η Διοίκηση του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ επισκέφθηκε τον Ξενώνα για να διαπιστώσει την άθλια κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει, ενώ θα έπρεπε να φιλοξενήσει όλες τις δραστηριότητες και να σηματοδοτήσει ένα πολιτιστικό γεγονός για την ευρύτερη περιοχή, προβάλλοντας τους αρχιτέκτονες, την αρχιτεκτονική και τον ίδιο τον Ξενώνα. Βουλευόμαστε όμως γιατί δεν έχουμε ίσως προσδοκίες και φιλοδοξίες για τον Σύλλογό μας.

Προκαλεί λοιπόν κατάπληξη η απροθυμία για διάγνωση της πραγματικής κατάστασης, η ιδεοληψία, η προσήλωσι στην ελάσσονα προσπάθεια, στην ολιγωρία και στην ανεύθυνη ρητορεία εις βάρος του Ξενώνα που δόθηκε στον ΣΑΔΑΣ, τον αρμόδιο Φορέα που θα μεριμνούσε για την ανάδειξη του και με τις δράσεις του θα τιμούσε τη μνήμη του Στάμου Στούρνα.

Τι έχουμε να απολογηθούμε για τα έργα και ημέρες μας από την έως τώρα διαχείριση συνολικά; Ποιος βρίσκεται ευχαριστημένος και μπορεί να καταγράψει θετικές δράσεις που προωθούν την αρχιτεκτονική και προβάλλουν τον ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ;

Έχω την αίσθηση ότι οφείλουμε να αλλάξουμε ρότα. Να δούμε με ειλικρίνεια την πολιτεία μας και να ανατροφοδοτήσουμε το θέμα «Αξιοποίηση και λειτουργία του Ξενώνα Στάμου Στούρνα» με σύγχρονες και λειτουργικές αντιμετώπισεις. Δεν αξίζει το συλλογικό μας υποκείμενο να μεταχειρίζεται έτσι σημαντικά θέματα.

Αν δε μπορούμε να κάνουμε τίποτα τουλάχιστον ως συγκροτήσουμε έναν πλήρη φάκελο τον οποίο να στείλουμε στις αρχιτεκτονικές σχολές να πραγματευτούν επιλύσεις μέσω διπλωματικών εργασιών, με την προσδοκία πως από τη δημοσιότητα που θα λάβει το θέμα η νέα γενιά θα χειριστεί τον Ξενώνα με καλύτερο τρόπο.

Δεν αξίζει στη δωρεά και στη μνήμη του Στάμου Στούρνα αυτή η συμπεριφορά, από την επαγγελματική ένωση των αρχιτεκτόνων της χώρας...

Διαμόρφωση της πλατείας Μοναστηρακίου: «Η πλατεία ως κενός χώρος της πόλης»* ...σημειώσεις με ελάχιστη απόσταση

ανάμεσα...

Ο χώρος της πλατείας έχει προκύψει από τις διαδοχικές μεταβολές στον ιστό της πόλης και θα την αποκαλούσα μια συμπτωματική τοπική διεύρυνση. Είναι κάτι ανάμεσα (in between) σε δρόμο και πλατεία και συνδυάζει τη γραμμική αφήγηση ενός δρόμου με τη συγχρονική αφήγηση μιας πλατείας.

ουσιώρευση...

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της πλατείας καθορίζεται από μια συνθήκη πυκνής ουσώρευσης. Συναντά κανείς αξιόλογες αρχαιότητες, ιστορικά κτήρια διαφορετικών περιόδων καθώς και ισχυρές υπόγειες υποδομές (δίκτυα μεταφοράς). Υπάρχουν ακόμα εμπορικά καταστήματα, χώροι αναψυχής (εστιατόρια, φάστφουντ), γραφεία και ορισμένες τράπεζες. Έντονη και καθοριστική είναι επίσης η πολυπληθής ροή κατοίκων και επισκεπτών της πόλης.

κατώφλι...

Αποτελεί ακόμα μια κεντρική αστική είσοδο, ένα κατώφλι προς την κύρια αρχαιολογική περιοχή της πόλης (περιοχή Ακρόπολης) την οποία «κοιτά» χωρίς διαμεσολαβήσεις.

τυχαίοτητα...

Πριν από τον ευρωπαϊκό διαγωνισμό – στον οποίο ένα βασικό ζητούμενο ήταν να οριστεί αυτός ο αδιευκρίνιστος χώρος ως πλατεία, γίνεται ο σχεδιασμός και ξεκινούν τα έργα για το νέο

μετρό. Αυτή η ασυνέχεια σύλληψης του δημόσιου χώρου θα επιβαρύνει εν μέρει τη σημερινή διαμόρφωσή του.

κενός...

Σχεδιάστηκε ένας δημόσιος χώρος, ένας «κενός» χώρος, φιλόξενος στους χωρικούς ανταγωνισμούς και τις αντιπαραθέσεις.

πολυχρωμία...

Η μεσογειακότητα συνδέεται και με την πολυχρωμία, έχει να κάνει με το φως. Το πολύχρωμο δάπεδο της πλατείας, οι κινούμενες επιφάνειες της (ροές) από διαφορετικά πετρώματα και μάρμαρα, είναι το φως της πλατείας.

χρόνος ασύμβατος...

Χρειάστηκαν δέκα χρόνια μετά τον σχετικό ευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό (1998), για να ολοκληρωθεί η μελέτη, να υλοποιηθεί και να παραδοθεί ο νέος δημόσιος χώρος στους κατοίκους και τους επισκέπτες της Αθήνας. Η διαδικασία ήταν δύσκολη, απρόβλεπτη ορισμένες στιγμές αλλά και δημιουργική. Το 2004 εφαρμόστηκε απόσπασμα της μελέτης και έγινε η πρώτη σύνδεση της πλατείας με τις λειτουργίες στο τεχνητό υπέδαφος της. Διαμορφώθηκε το πρώτο τμήμα του υπόγειου αρχαιολογικού χώρου του Ηριδανού στον σταθμό του ΗΣΑΠ, εκείνο που μπορεί να δει κάποιος από την υπερυψωμένη μακρόστενη γυάλινη επιφάνεια επί της πλατείας.

ταράτσα...

Το επίπεδο της πλατείας έχει υπόβαθρο τα υπόγεια επίπεδα (layers) που περιλαμβάνουν σύγχρονες τεχνικές υποδομές, κινήσεις και συνδέσεις. Με άλλα λόγια διαμορφώθηκε η ταράτσα των θαμμένων κτηρίων (αρχαιολογικός χώρος, μηχανολογικές υποδομές) και σπράγγων (γραμμική ΗΣΑΠ, διάδρομοι επικοινωνίας ηλεκτρικού και μετρό). Αυτό δικαιολογεί και την περιορισμένη φύτευσή της.

πυρίνας ενσωμάτωσης και διέλευσης...

Ανάμεσα στα υπόγεια επίπεδα βρίσκεται ένας αρχαιολογικός πυρίνας, που συνδέεται με έναν ήμερο τρόπο με τις πολύβουες περιοδικές αστικές ροές.

Επιλύθηκε ο τρόπος επίσκεψης σε αυτόν, η σύνδεσή του με την αποβάθρα του παλιού τριάνου, αλλά και η μορφή στέγασής του. Προτάθηκε μια διαδρομή διέλευσης από τον αρχαιολογικό χώρο και απορρίφθηκε η εξ αποστάσεως προστατευμένη θέασή του (βιτρίνα), σε αντίθεση με τη λογική της βιτρίνας όπου τα αρχαιολογικά ευρήματα εκτίθενται προστατευμένα και σε απόσταση από τον επισκέπτη. Όταν αποβιβάζεσαι ή επιβιβάζεσαι στο τριάνο έχεις τη δυνατότητα διέλευσης από τον αρχαιολογικό χώρο, να βρεθείς δίπλα στην κοίτη του Ηριδανού και στα ίχνη των εργαστηρίων κεραμικής, να συνδεθείς οπτικά με την πλατεία.

ανοιχτή κοίτη...

Δώσαμε μεγάλο αγώνα για να μείνει ανοιχτή η κοίτη του Ηριδανού (ο νέος αρχαιολογικός χώρος). Να υπάρχει οπτική και ακουστική επαφή με το αρχαίο ποτάμι που είναι ζωντανό έως σήμερα. Αυτό ήταν συγκινητικό και θέλαμε να γίνει οπωσδήποτε. Κάποιοιμίλαγαν για οκουπίδια, βράμα κ.λπ. Τίποτα από αυτά δεν συμβαίνει. Όλοι μένουν έκπληκτοι στο ποτάμι, ακολουθεί ο θαυμασμός, η ευχαρίστηση ότι αυτό το ποτάμι βρίσκεται στην πόλη. Πετάνε νομίματα κάνοντας μια ευχή. Είχαμε τότε ιχυριστεί με πείσμα ότι οι άνθρωποι συμπεριφέρονται στον δημόσιο χώρο ανάλογα μ' αυτά που τους παρέχεις.

ενατένιση...

Σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε ένα νέο τοπίο το οποίο ενσωματώθηκε στο υπάρχον, με θέσεις ενατένισης του συνολικού τοπίου. Κάποιος μπορεί να σταθεί στον εξώστη του τζαμιού, στα σκαλιά του καμπαναριού και κατά μήκος της οδού Ερμού, πάνω στα φρεάτια-αεραγωγούς του μετρό, στα κτήρια στη δυτική πλευρά της. Κάθε σημείο προσφέρει διαφορετική ματιά στην πλατεία.

αναμονές...

α) Δεν έχει εφαρμοστεί έως τώρα η μελέτη για

τις χρήσεις και τις όψεις των περιμετρικών κτηρίων της πλατείας.

β) Χρειάζεται να αντιμετωπιστούν ενιαία ο νέος ανοιχτός και ο παλιότερος κλειστός αρχαιολογικός χώρος του Ηριδανού. Ιδιαίτερα ο κλειστός χώρος, αυτόν δηλαδή που επισκεπτόμαστε από την αποβάθρα του ΗΣΑΠ προς Κηφισιά, χρειάζεται να ξανασκεφτούμε τον φωτισμό του, τις εσωτερικές επιφάνειες του καθώς και τον χώρο σύνδεσής του με τους διαδρόμους κυκλοφορίας του μετρό.

γ) Είχε προταθεί οι επισκέπτες της πλατείας να μπορούν να προσεγγίζουν τον Ηριδανό σαν ένα ζωντανό στοιχείο της πόλης μέσα από τον ανοιχτό αρχαιολογικό χώρο, να βυθίζονται σε αυτόν κατεβαίνοντας μια μικρή σκάλα, να αποκόπτονται από τους ήχους της πόλης και να ακούν το νερό του ποταμού.

δ) Να συνδεθεί η ανοιχτή κοίτη του Ηριδανού με άλλα σημεία όπου μπορείς να δεις το ποτάμι και να δημιουργηθεί μια διαδρομή μέσα στην πόλη.

ε) Θα μπορούσε να χαμηλώσει στο επίπεδο της πλατείας ο όγκος της υπερυψωμένης «αρχαιολογικής τομής» με τη γυάλινη κάλυψη, για να μην καταλαμβάνει τόσο πολύ ζωτικό χώρο και να αποκτίσει η πλατεία μεγαλύτερη ευρυχωρία.

ζ) Η τοποθέτηση της κρήνης κοντά στον χώρο του τζαμιού.

κατάληψη...

Έχουμε συνθίσει να βλέπουμε τους δημόσιους χώρους της πόλης καταλυμένους από τραπεζοκαθίσματα και δεχόμαστε ως δεδομένη την κυριαρχία της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αυτούς, χωρίς να κατανοούμε ότι αυτή τους δεσμεύει και μας επιβάλλει συχνά αποδοτικούς οικονομικά για αυτήν κανόνες συμπεριφοράς.

κανονισμός...

Η δημιουργία κανονισμού διαχείρισης και λειτουργίας της πλατείας αναδιατυπώνει τη δημόσια συνθήκη (είναι σε εξέλιξη αυτή η διαδικασία από τον Δήμο Αθηναίων) και επηρεάζει την αρχιτεκτονική της. Στη δημιουργία ενός «κανονιστικού πλαισίου» λόγο έχουν κυρίως οι κάτοικοι της πόλης, όσοι τη χρησιμοποιούν, οι μελετητές της.

φιλοξενία... δημόσιο...

Η πολυπολιτισμικότητα και η ποικιλία χρήσεων σε έναν χώρο δεν επιτρέπουν την επικριτική καμιά ομάδα. Αυτό καθιστά την πλατεία χώρο υποδοχής πολλών ανθρώπων, συμβάντων και εν δυνάμει καταστάσεων, έναν τόπο ασφαλή, φιλόξενο και ζωντανό. Χρειάζεται να συνεχίσουμε να βρισκόμαστε μέσα στον δημόσιο χώρο, να μην τον αφήνουμε κενό. Η παρουσία μας στον δημόσιο χώρο ως αυτονόητο δικαίωμα, είναι η πιο απλή και συγχρόνως δυνατή πράξη. Ακόμα, να πιάσουμε την πολιτεία να δώσει σημασία στον

δημόσιο χώρο ως δημόσιο αγαθό όπου λειτουργεί η δημοκρατία. Να δοθεί η ευκαιρία να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν νέοι δημόσιοι χώροι στην Αθήνα.

Νίκος Καζέρος
αρχιτέκτων

* Το 1998 πραγματοποιήθηκε από την ΕΑΧΑ ΑΕ ο ευρωπαϊκός αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για τη διαμόρφωση της πλατείας και η πρόταση διακρίθηκε με το Α' βραβείο. Το 2000 ξεκίνησε η προμελέτη του έργου, το 2006 εγκρίθηκε οριστικά η μελέτη εφαρμογής του έργου και τον Οκτώβριο του 2007 ξεκίνησαν οι εργασίες υλοποίησής του. Στις 19 Δεκεμβρίου 2008 η πλατεία αποδόθηκε στην πόλη.

α. Ομάδα μελετητών του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και της αρχιτεκτονικής μελέτης του έργου: Νίκος Καζέρος, Ζηνοβία Κωτσοπούλου, Βάσω Μανιδάκη, Χριστίνα Παρακεντέ, Ελένη Τζιρτζιλιάκη (αρχιτέκτονες)

β. Ομάδα παρακολούθησης εφαρμογής της αρχιτεκτονικής μελέτης του έργου: Νίκος Καζέρος, Ζηνοβία Κωτσοπούλου, Χριστίνα Παρακεντέ, Ελένη Τζιρτζιλιάκη (αρχιτέκτονες)

γ. Στατική μελέτη: Δημήτρης Κόκας (πολιτικός μηχανικός)

δ. Ηλεκτρομηχανολογική μελέτη: Ι. Παπαρηγοράκης και Συνεργάτες ΕΠΕ

πράσινο βήμα

Δ. Γ. Ο. Π. Π.

"ωραία δεν είναι να φροντίζουμε τον πλανήτη μας."

Πότε η αρχιτεκτονική θα δει το μέλλον κατάματα;¹

«Το να ζούμε σε τέτοιους καιρούς χωρίς να προσπαθούμε να τους αλλάξουμε είναι σαν να παρακολουθούμε γαλίνια το φορτηγό που έρχεται καταπάνω μας»

George Monbiot, *The Guardian*

το περιβάλλον

Η αρχιτεκτονική δεν γίνεται στο διάστημα ή στην οθόνη της εικονικής πραγματικότητας. Τα κτήρια ανακλούν τη συγκεκριμένη κοινωνία που τα χρηματοδοτεί, σε έναν δεδομένο χώρο και χρόνο. Επιπλέον, είτε μας αρέσει είτε όχι, κτήρια και κοινωνία υπόκεινται στους νόμους του φυσικού περιβάλλοντος.

Το περιβάλλον λοιπόν έχει γίνει πλέον μόνιμο θέμα της μαζικής ενημέρωσης. Κάθε μέρα όλο και κάτι θα διαβάσουμε, θα ακούσουμε ή θα δούμε για την κρίση του περιβάλλοντος και την ανάγκη εξοικονόμησης φυσικών πόρων, για τις κλιματικές αλλαγές και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και για ανακύκλωση, και ένα σωρό άλλα.

Το ευρύ κοινό έχει αρχίσει να ανταποκρίνεται στα πράσινα σαλπίσματα – με κίνητρο τη σωτηρία του πλανήτη, της υγείας ή/και της τσέπης του. Η αγορά έχει πιάσει αυτή την πράσινη ευαισθητοποίηση: πολλές διαφημίσεις έχουν πράσινη χροιά και ακούμε όλο και συχνότερα για οικολογικά χρώματα και πράσινα αυτοκίνητα, για χλωρίνες φιλικές προς το περιβάλλον και οικονομικούς λαμπτήρες, για βιοδιασπώμενες σακούλες και για αντιστάθμιση καυσαερίων στα αεροπορικά ταξίδια.

Και φυσικά ακούμε πολλά και διάφορα για πράσινα κτήρια καθώς το κοινό ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για αυτά.

Εδώ επικρατεί η πλάνη ότι κάποιο θερμοκήπιο και μερικοί συλλέκτες –άντε και ένα φυτεμένο δώμα– είναι αναγκαία και ικανή συνθήκη για ένα κτήριο «φιλικό προς το περιβάλλον». Άλλα στοιχεία, λιγότερο ευανάγνωστα, όπως το μέγεθος και το σχήμα, τα υλικά και ο αερισμός, ή η συντήρηση και η ανεμοπροστασία, είναι εκτός σημειολογικής αντίληψης. Πολύ περισσότερο διαφεύγει το ότι κάθε κτήριο είναι ένας ζωντανός οργανισμός με διαδραστική σχέση προς τον ανθρώπινο βίοτοπο, τον πλανήτη.

οι τεχνικοί

Άραγε μπορεί το σημερινό τεχνικό δυναμικό της χώρας μας να ικανοποιήσει αυτή τη νέα

ζήτηση κατά τρόπο ουσιαστικό και όχι κατ'επίφαση; Γεγονός είναι ότι οι ειδικοί με πράσινη παιδεία και πείρα σπανίζουν, αφού το αντικείμενο είναι καινούργιο και θολό, αφήνοντας έτσι το πεδίο ανοικτό σε ερασιτεχνισμούς.

Βέβαια το ΤΕΕ και άλλοι φορείς οργανώνουν πράσινες ημερίδες και σεμινάρια, η ΕΕ εκδίδει πράσινες οδηγίες και χρηματοδοτεί ομοιόχρωμες δράσεις. Αρκεί όμως η αποσπασματική επιμόρφωση των λίγων και η άνωθεν καθοδήγηση των πολλών για να αλλάξουν πάγιες συνήθειες στην οικοδομική «ατμομηχανή» της οικονομίας μας;

Το ελληνικό κράτος, δέσμιο συμφερόντων και αγκυλώσεων, αδρανή παρά το ευρωπαϊκό μαστίγιο. Καίριοι νόμοι περιμένουν σε συρτάρια, η υλοποίηση αποφάσεων καθυστερεί, τα όποια ημίμετρα ατονούν, τα γρανάζια της γραφειοκρατίας απαιτούν όλο και πιο πολύ γράσο.

Ταυτόχρονα οι υδρογονάνθρακες συνεχίζουν να επιδοτούνται και να προωθούνται ποικιλότροπα, άμεσα και έμμεσα (βλέπε π.χ. συρρίκνωση ΟΣΕ και επέκταση αυτοκινητόδρομων, υποχρεωτική σύνδεση με φυσικό αέριο αλλά προαιρετικούς πλιακούς θερμοσίφωνες, γέφυρα Ρίο και Εγνατία Οδός μόνο για αυτοκίνητα).

Οι αρχιτεκτονικές σχολές έχουν αιφνιδιαστεί από την επέλαση της περιβαλλοντικής κρίσης και τις επιπτώσεις της στην αρχιτεκτονική (κάτι παρόμοιο ισχύει και για την πληροφορική). Η επιβεβλημένη αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών σκοντάφτει σε γκουρού και ταμπού της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης. Η εύκολη λύση-άλλοθι είναι η διαστακτική προσθήκη μερικών περιβαλλοντικών μαθημάτων στο περιθώριο του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, ο οποίος συνεχίζεται με τις πατροπαράδοτες προτεραιότητες και αποτελέσματα.

ουτοπία ή δυστοπία;

Ας πούμε όμως ότι όλα αυτά είναι παιδικές αρρώστιες και ας υποθέσουμε ότι, μαγικά, όλες οι οργανωτικές ατέλειες επιλύονται. Ότι όλοι οι πράσινοι νόμοι –παλιοί και νέοι– εφαρμόζονται και ότι οι πράσινοι ειδικοί αφθονούν καλύπτοντας τη γενικευμένη πράσινη ζήτηση.

Ας πάμε και πιο πέρα: Έστω ότι γίνονται απροσδόκητα τεχνολογικά θαύματα και όλη η ηλεκτροπαραγωγή γίνεται με τα κύματα της θάλασσας, όλα τα κτήρια ζεσταίνονται από τον ήλιο

και όλες οι πισίνες της Σαντορίνης γεμίζουν με την υγρασία της ατμόσφαιρας.

Νομίζω ότι τότε, έχοντας πετύχει τους σημερινούς στόχους μας, θα γίνει πασιφανές ότι το πρόβλημα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας δεν είναι τόσο τεχνικό όσο κοινωνικο-πολιτικό. Για παράδειγμα, πόση σημασία έχει αν όλα τα αυτοκίνητά μας κινούνται με νεράκι ενώ ταυτόχρονα το πλήθος τους πνίγει τις πόλεις, οι αυτοκινητόδρομοι σκεπάζουν την εξοχή, η παραγωγή τους ρημάζει το υπέδαφος, και τα νεκροταφεία τους εκτοπίζουν τα χωράφια, μόνο και μόνο γιατί έχουμε ενστερνιστεί το όνειρο του ΙΧ;

Πρόκειται για το καιρίο ερώτημα του βαθμού βιωσιμότητας του σημερινού συστήματος, έστω και με πράσινο μακιγιάζ.

Το κλειδί εδώ είναι η ταύτιση της προόδου και της ευμάρειας με την υλιστική ανάπτυξη –και μάλιστα στο διπνέες. Είναι η λογική ότι ο πλανήτης ανήκει στον άνθρωπο και όχι το αντίστροφο. Και είναι η σύγκυση ανάμεσα στις ανάγκες και τις επιθυμίες, στην εξέλιξη και τη διόγκωση.

χάπια αδυνατίσματος ή διαίτα;

Ουσιαστικά οι επίσημες πράσινες πρωτοβουλίες στοχεύουν στο να μειώσουν τις παρενέργειες της υλικής ανάπτυξης, όχι να τη χαλιναγωγήσουν –αυτό θα ήταν βέβαια α-πα-ρά-δε-κτο όπως και κάθε τι «αντι-αναπτυξιακό».

Οι αμφιβολίες για την επάρκεια των σημερινών πράσινων μέτρων ξεκινούν από τις αντιφάσεις στην εφαρμογή τους που θυμίζουν το πιθάρι των Δαναΐδων. Για παράδειγμα:

– Μειώνουμε τις ενεργειακές ανάγκες των κτηρίων ανά m², αλλά αυξάνουμε και το εμβαδόν τους ανά άτομο.

– Βελτιώνουμε την απόδοση καυστήρων και κλιματιστικών, αλλά επίσης πολλαπλασιάζουμε το πλήθος τους – και επιπλέον τα επιβαρύνουμε με πιο απαιτητικό θερμοστάτη.

– Μειώνουμε κατανάλωση και ρύπους ανά αυτοκίνητο, αλλά ταυτόχρονα πολλαπλασιάζουμε γοργά τον αριθμό τους, αυξάνοντας επίσης και τη χρήση τους.

– Διαδίδουμε τους οικονομικούς λαμπτήρες και μαζί αυξάνουμε τον άχρηστο νυχτερινό φωτισμό.

– Χτίζουμε πιο εξελιγμένα κτήρια, μηχανήματα, κ.λπ. αλλά με μικρότερη διάρκεια ζωής.

– Αντικαθιστούμε τα δημητριακά με βιοκαύσιμα και διαπιστώνουμε –με έκπληξη!– ότι κινδυνεύουμε από λιμούς.

τάσεις

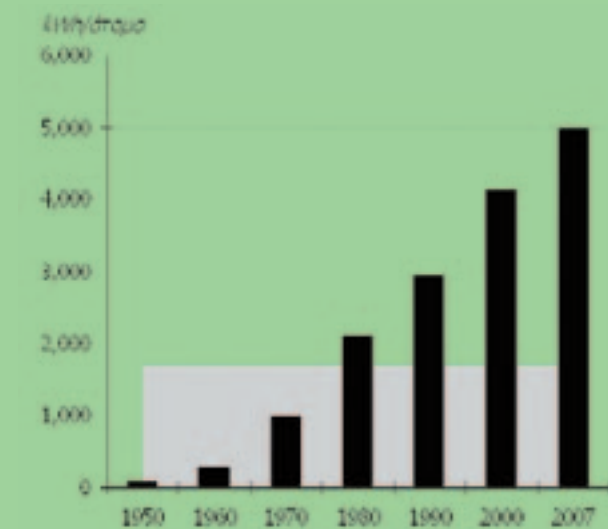
Ας δούμε ποσοτικά μερικές ενδεικτικές τάσεις που προδιαγράφουν το μέλλον της πορείας μας έχοντας για πυξίδα το «ιερό δισκοπότηρο» της ανάπτυξης.

Φυσικά, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, το ζήτημα δεν περιορίζεται μόνο στα Νότια Βαλκάνια και γι' αυτό θα πρέπει να δούμε και πιο πέρα, σε ολόκληρο τον κόσμο.

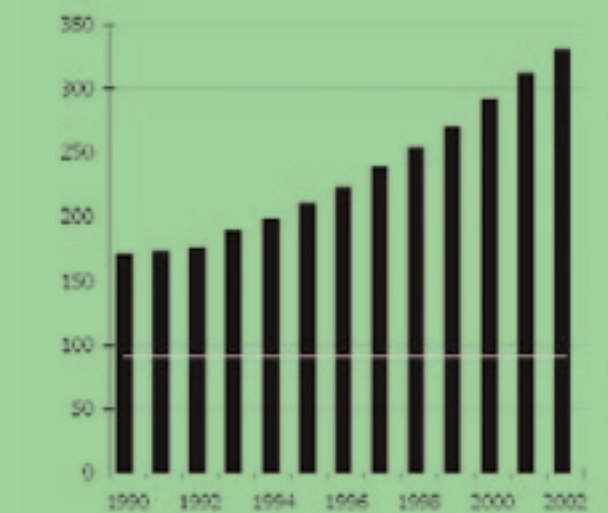
– Η σημερινή ετήσια αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού είναι 1.16%, του δε Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος είναι 3.6%. Με τέτοιους ρυθμούς, σε 50 χρόνια θα είμαστε 80% περισσότεροι άνθρωποι και 6 φορές πιο «ανεπτυγμένοι».

– Αξιοποιούμε μεν τις ΑΠΕ, αλλά η ζήτηση ενέργειας καλύπτει όλο και πιο γρήγορα. Π.χ. η παραγωγή ηλεκτρισμού στην Ελλάδα διπλασιάζεται κάθε 18 χρόνια.

– Στην Ελλάδα τα ΙΧ διπλασιάζονται κάθε 12 χρόνια, στη δε τεράστια Κίνα κάθε 4 (ας αναλογιστούμε τι σημαίνει το τελευταίο και ας το επεκτείνουμε και σε άλλους δείκτες «ευμάρειας», στη Κίνα αλλά και στην Ινδία και στον υπόλοιπο «αναπτυσσόμενο» κόσμο...)

Ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση ρεύματος στην Ελλάδα (η γκρι περιοχή δείχνει την ετήσια ηλιακή πρόσπτωση ανά m² στην Αθήνα)

Αυτοκίνητα ανά 1000 κατοίκους στην Ελλάδα (η γκρι γραμμή αναφέρεται στο 1980)

και η αρχιτεκτονική;

Με τέτοια δεδομένα, δεν είναι περίεργο που έχει αρχίσει να «πρασινίζει» ακόμη και μέρος του διεθνούς αρχιτεκτονικού star-system – έστω και διστακτικά. Ωστόσο πρόκειται μάλλον για εξαιρέσεις παρά για κανόνα.

Γιατί, ποιος διαφωνεί ότι ο κύριος όγκος των σημερινών διαδόχων του Μοντερνισμού εξακολουθεί να εκφράζει την αυταρέσκεια και τον εφησυχασμό της «κοινωνίας της αφθονίας»;

Και ποιος μπορεί να ισχυριστεί ότι ο τρέχων αρχιτεκτονικός προβληματισμός ασχολείται ουσιαστικά με το μέλλον;

– Υπάρχουν ρεαλιστικά οράματα πόλεων και κτηρίων π.χ. για το 2050, ή μόνο παραπλανητικές φωτορρεαλιστικές ζωγραφιές;

– Μπορούν άραγε ο Frank και η Zaha να εμπνεύσουν (και) τους μελλοντικούς αρχιτέκτονες;

– Είναι στ' αλήθεια κάτι σαν το Ντουμπάι αυτό που μας περιμένει;

– Ονειρευόμαστε μήπως να κάνουμε όλες τις παράγκες του κόσμου «βιοκλιματικούς ουρανοξύστες» με πισίνα σε κάθε όροφο;

– Ή μήπως αποδεχόμαστε τη διαφαινόμενη πορεία προς έναν νεο-φεουδαρχικό κόσμο δύο ή τριών ταχυτήτων,² με μερικούς τυχερούς αρχιτέκτονες στην υπηρεσία ολιγαρχικών αυλών, μακριά από τις εξαθλιωμένες μάζες των πληβείων;

απεξάρτηση – τώρα!

Και μπορούμε να περιμένουμε τη λύση από τα πράσινα κτήρια και μόνο, και μάλιστα σε εθελοντική βάση και σε περιορισμένη κλίμακα;

Ή μήπως πρέπει να δούμε πιο μεθοδικά και –κυρίως– ολιστικά την αναδιοργάνωση των πόλεων, μέσα στα πλαίσια μιας κοινωνίας συμφι-

λιωμένης με τον πλανήτη και απεξαρτημένης από τον εθισμό και τα βαποράκια του καταναλωτισμού;

Η πρόκληση του μέλλοντος είναι μεγάλη. Νομίζουμε ότι μπορούμε να τη χειριστούμε με χλιερά ημίμετρα και σχεδιάζοντας κύκλους σαν τον Αρχιμήδη μπροστά στους Ρωμαίους;

Ας σκεφτούμε μόνο ότι όταν τα σημερινά νήπια τελειώσουν το Λύκειο, θα έχουμε στη χώρα μας διπλάσια αυτοκίνητα από σήμερα, όταν δε τελειώσουν και το πανεπιστήμιο θα χρειαζόμαστε διπλάσιο ηλεκτρικό ρεύμα.

Θάνος Ν. Στασινόπουλος
αρχιτέκτων, Δρ ΕΜΠ AAGradDipl.

Σημειώσεις

1. Το κείμενο αυτό προέρχεται από ομιλία την 1.10.08 στην ημερίδα με θέμα «Η αρχιτεκτονική ως πολιτιστικό αγαθό – η αρχιτεκτονική πραγματικότητα στην Ελλάδα του 2008» στα πλαίσια της εκδήλωσης «Εβδομάδα Αρχιτεκτονικής 2008» που οργανώθηκε από το διαδικτυακό περιοδικό GreekArchitects.gr στη Θεσσαλονίκη μεταξύ 28.9-5.10.08.

2. Σενάριο «Security First» της έκθεσης GEO-3 του ΟΗΕ, 2002.

Παράλληλοι κόσμοι στη Βραζιλία – το μέλλον μας; [φωτ. Tuca Vieira]

διαγωνισμός

Ανάπλαση της πλατείας Καπνεργάτη
στην Καβάλα

Η πλατεία Καπνεργάτη βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της πόλης της Καβάλας και σε έναν άξονα με πλήθος από δημόσια κτήρια πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Οι διαφορετικής φύσης χώροι που έχει στις πλευρές της η πλατεία, αναζητούν διαφορετικούς χειρισμούς ενώ το σχήμα και η γεωμορφία του εδάφους δημιουργούν μια τάση ροής προς τη θάλασσα.

Η πρότασή μας αντιμετωπίζει την πλατεία Καπνεργάτη ως χώρο με εξαιρετικά αστικό χαρακτήρα. Η πλατεία είναι χώρος συνάντησης αλλά και χώρος ανταλλαγής βλεμμάτων, πέρασμα αλλά και στάση. Η πρόθεση της ανάπλασης της πλατείας είναι να οργανώσει διαφορετικής φύσης ζώνες με τρόπο ροϊκό και όχι στατικό, ώστε να διεισδύουν η μια στην άλλη και να μετασχηματίζονται. Οι ζώνες διακρίνονται κατ' αρχήν σε ζώνες κίνησης, σε διαφορετικά επίπεδα, ζώνες στάσης, κι αυτές με τη σειρά τους σε διαφορετικά επίπεδα, και ζώνες φύτευσης και νερού που λειτουργούν και ως όρια που οργανώνουν την πλατεία.

Τα όρια της πλατείας εμφανίζουν διαφορετικό χαρακτήρα ανάλογα με τον χώρο με τον οποίο γειτνιάζει στην κάθε πλευρά της. Νερό και φυτεύσεις υδρόβιες, με προεξέχοντα τον καπνό, φτιάχνουν μια ζώνη με διαμεσολαβητικό χαρα-

κτήρα ανάμεσα στην πόλη και την πλατεία. Πρανή αναπτύσσονται κυρίως κάτω απ' το επίπεδο του δρόμου, λειτουργώντας ως ένα όριο υπαρκτό αλλά σχεδόν αόρατο αφού επιτρέπει την απρόσκοπτη οπτική επικοινωνία της πλατείας με τον πεζόδρομο.

Οι υψομετρικές διαφοροποιήσεις της πλατείας σε σχέση με τους περιβάλλοντες δρόμους, που οι περισσότερες τους γεφυρώνονται με ράμπες, κάνοντας εφικτή την προσέλαση του κεντρικού χώρου της πλατείας σε όλους τους πολίτες, χωρίς αποκλεισμούς, είναι ένα άλλο είδος ορίου, που ορίζει χωρίς να αποχωρίζει την πλατεία από το πλαίσιο της.

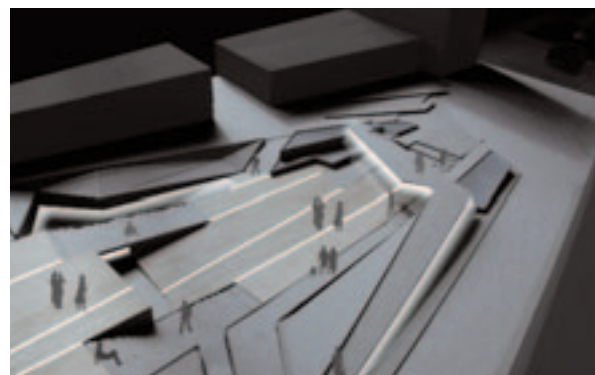
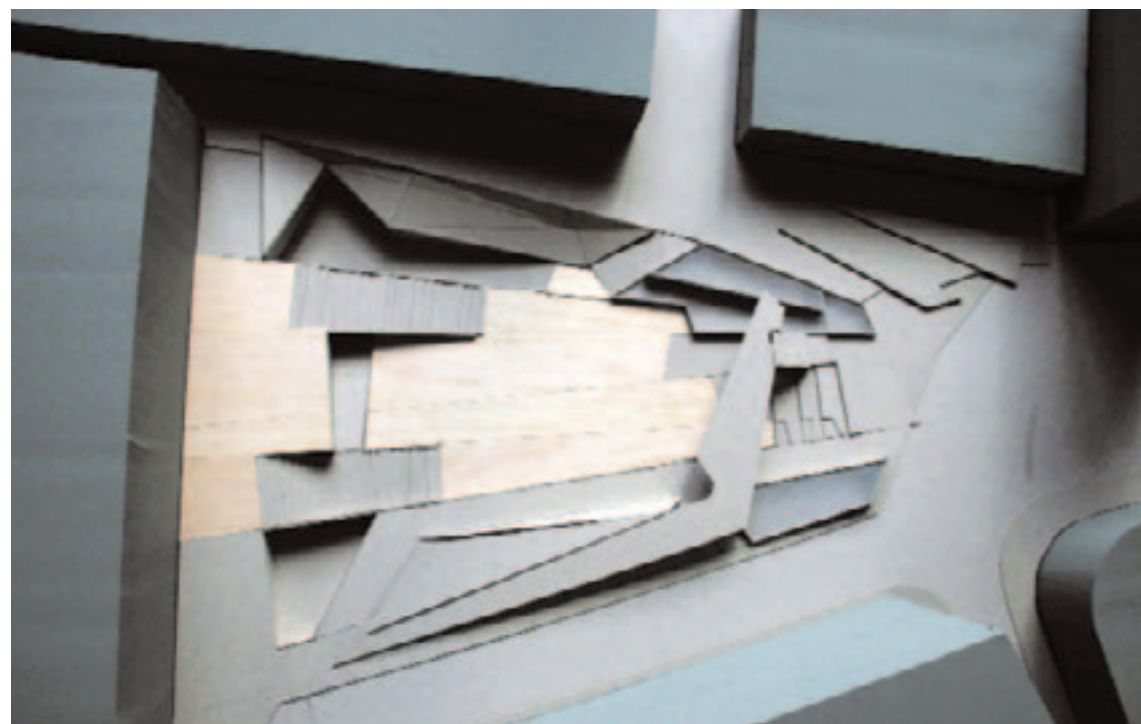
Οι υψομετρικές διαφορές εμφανίζονται και στο εσωτερικό της πλατείας και οργανώνουν διαφορετικού χαρακτήρα χώρους τα κύρια επίπεδα της πλατείας είναι τρία, ένα επίπεδο κοντά στον δρόμο, ένα υποβαθμισμένο σε σχέση με αυτόν κι ένα πιο ψηλά, αλλά υπάρχει κι ένα δευτερεύον επίπεδο, ακόμα πιο υποβαθμισμένο.

Η πλατεία οργανώνεται λοιπόν σε δια-πλεκόμενες ζώνες, τόσο σε κάτοψη όσο και σε τομή, που επιχειρούν να προσκαλέσουν σε δια-πλεκόμενες ερμηνείες και χρήσεις. Το πλέγμα κινήσεων κατασκευάζει κι ένα πλέγμα συναντήσεων, που δεν

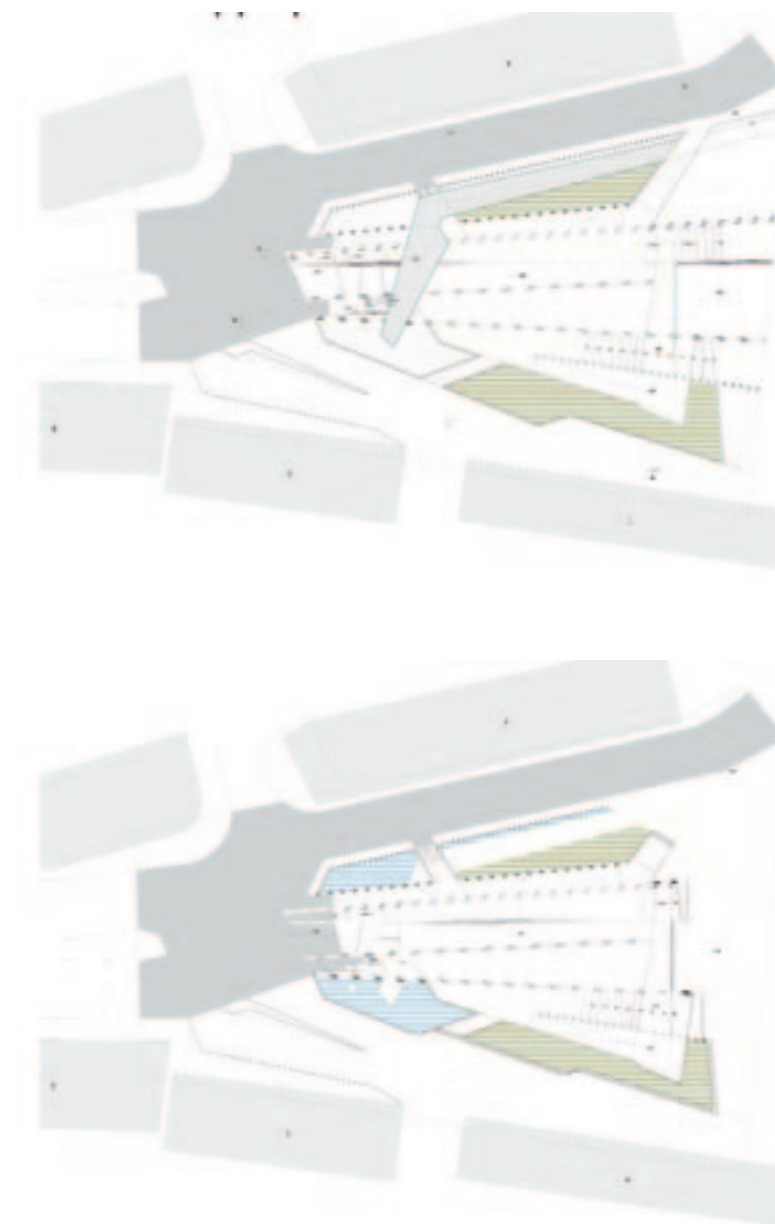
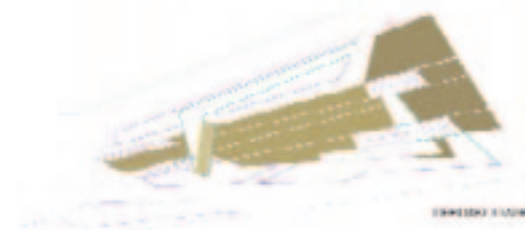
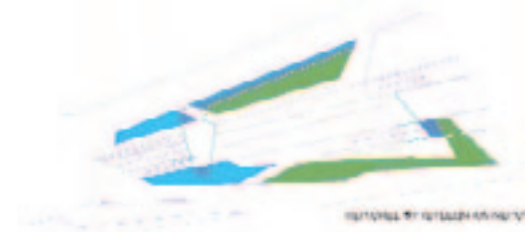
είναι μόνο σωματικές αλλά και οπτικές. Η πλατεία, είναι ένα είδος αστικού θεάτρου, όπου όμως για κάθε επισκέπτη οι ρόλοι του θεατή και του πρωταγωνιστή εναλλάσσονται ανάλογα με τη στιγμή και συνθήκη του στον χώρο της πλατείας.

Η πρόταση αντιμετωπίζει την πλατεία ως αστική σκηνή που ενεργοποιεί και προκαλεί τη δράση των επισκεπτών και την ανταλλαγή βλεμμάτων που προκαλείται από αυτή. Η σκηνή αυτή δε μπορεί παρά να είναι αφαιρετική και οργανωμένη με χαράξεις καθαρές και λιτές, ώστε να μπορεί εύκολα να περάσει σε δεύτερο πλάνο και να εστιάσει τα βλέμματα στους πρωταγωνιστές αντί στην ίδια.

Στόχος της πρότασης είναι ένα αστικό τοπίο που κινεί-τοποιεί: ελεύθερα, σε διαφορετικές τροχιές και ταχύτητες, σε ανοιχτές καταστάσεις και συναντήσεις. Η πλατεία είναι υποδοχέας: δεν διαχωρίζει σε οργανωτές και συμμετέχοντες αλλά αντίθετα προτρέπει στη συμμετοχή και στην ανταλλαγή των ιεραρχιών. Η κίνηση, η στάση και η περιπλάνηση δεν είναι στατικές αλλά ανοιχτές συνθήκες. Η πλατεία κάνει, αντί να συμβολίζει ή να σημαίνει. Οι προεξέχουσες αρχιτεκτονικές χειρονομίες ή κατασκευές εκλείπουν. Στην εποχή που το θέαμα καθλώνει σε αδράνεια και απραξία μπροστά στο αντικείμενο, ο δημόσιος χώρος σχεδιάζεται ως πεδίο: πεδίο το οποίο ενεργοποιεί την ανοιχτή επικοινωνία, την ανταλλαγή και το απόβλεπτο.

Μελετητές:
Πολυξένη Μάντζου, Πέτρος Μπαμπασιάς,
Δήμητρα Ριζά, αρχιτέκτονες

Αστικό τοπίο μνήμης - Σενάριο για έναν διδακτικό περίπατο

Η αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής και ο προσδιορισμός της πλατείας σε κομβικό σημείο της πόλης πραγματοποιείται μέσω της δημιουργίας ενός Αστικού Τοπίου Μνήμης.

Για την επίτευξη αυτού προτείνεται η χάραξη επί της πλατείας Καπνεργάτη ενός διδακτικού περιπάτου σχετικά με την καλλιέργεια, τη συσκευασία και την εμπορία-εξαγωγή του καπνού.

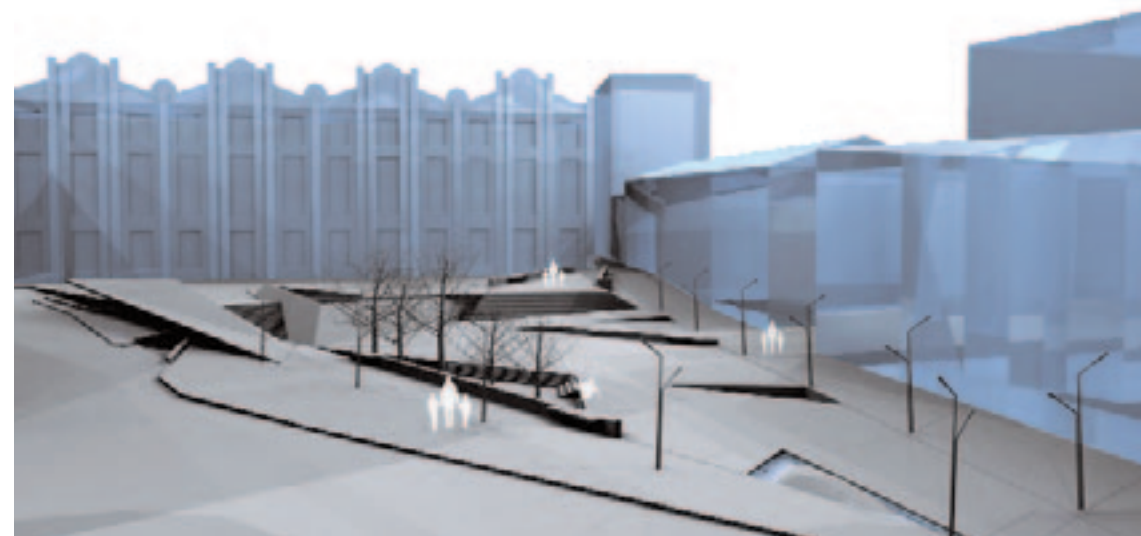
Τα νοηματικά σημεία-κεφάλαια του διδακτικού περιπάτου οργανώνονται με τον κάτωθι κανόνα σχεδιασμού:

I. Το κεντρικό θέμα, μια υπερυψωμένη συστάδα από φυτεμένα και ανθισμένα καπνά, έχει σχήμα τριγωνικό, έτσι ώστε οι προεκτάσεις του να αναφέρονται σε όλες τις βασικές διευθύνσεις πρόσβασης προς την πλατεία, δημιουργώντας το ζητούμενο σημείο αναφοράς στην πόλη.

II. Το κεντρικά τοποθετημένο τρίγωνο στρέφεται στον εαυτό του και δημιουργεί έναν παλμό κίνησης επί όλης της πλατείας.

III. Διαρθρωμένα με φυγόκεντρη χάραξη οργανώνονται τα επιμέρους «κεφάλαια» της Ιστορίας, που χωροθετούνται στα όρια της πλατείας.

Παράλληλα, οι φυσικές διαμορφώσεις (μαλακές επιφάνειες) ενυπάρχουν κάτω από το αστικό πεδίο (σκληρή επιφάνεια)

Μελετητές:

Πατρώνης Γιάννης, αρχιτέκτων, αναπλ. καθηγητής
Τμ. Αρχιτεκτόνων Παν. Πατρών
Πατρώνης Χρήστος, Πανδής Γιάννα, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Γιάνα Λαζαρίδη, Γιάννης Καρράς, αρχιτέκτονες
Άννα Τασιώνη, Νίκος Τζιβάρης, Χάρης Χριστούλης, φοιτητές
Τμ. Αρχιτεκτόνων Παν. Πατρών

και αποκαλύπτονται τμηματικά, ως μικρές «αρχαιολογικές» τομές μνήμης. Προσδίδεται έτσι η έννοια, ότι το διαμορφούμενο, σκληρό, αστικό πεδίο πέφτει ως «πέπλο» επί του φυσικού τοπίου, χωρίς να ταράσσει το υφιστάμενο υπόστρωμα, άλλα αντίθετα συνυπάρχει σε παράλληλο υπόγειο επίπεδο. Δίνοντας έτσι την αίσθηση της αντιστρεψιμότητας, της πιθανής δηλαδή αποκάλυψης του φυσικού τοπίου στο μέλλον.

Οι τομές αυτές διαμορφώνονται ως ο «Αγρός», τα «Σπαρτά», ο «Ανθός», τα «Κρεββάτια» με τα παστάλια του καπνού, η «Συσκευασία-εξαγωγή» και εμφανίζονται ως μουσειακά εκθέματα –υπαίθρια γλυπτά– ως αφήγηση της ιστορίας της παραγωγής του καπνού και ως πρόλογος του υφιστάμενου Μουσείου. Σε χαρακτηριστικά σημεία της πλατείας, χωροθετούνται, στην ίδια λογική χάραξης, τα δύο υφιστάμενα μνημεία εμπλουτίζοντας τον διδακτικό περίπατο.

Επιπλέον, για την εξυπηρέτηση του προσωπικού και των επισκεπτών του Μουσείου προτείνεται η δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης 50 θέσεων αυτοκινήτων με είσοδο επί της οδού Κασσάνδρου, όσο το δυνατόν πιο μακριά από τον βασικό χώρο δραστηριότητας της πλατείας.

Η περιοχή ανάπλασης οργανώνεται ως ένας κεντρικός χώρος που περιβάλλεται από οργανωμένες διαδρομές-άξονες κίνησης.

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας οργανώνεται σε τρία επίπεδα. Κυριαρχεί το ανώτερο επίπεδο που αποτελεί τη βάση αναφοράς για το κτήριο της Δημοτικής Καπναποθήκης (μελλοντικά Μουσείο Καπνού, Λαογραφικό Μουσείο και Ιστορικό αρχείο της πόλης) και οργανική συνέχειά του.

Το μέσο επίπεδο ορίζεται ως υποδοχέας πιο καθημερινών χρήσεων: τόπος καθημερινής συγκέντρωσης και στάσης, χώρος παιχνιδιού.

Η κατώτατη στάθμη ενώ αποτελεί χωρικά συνέχεια της πλατείας, ανήκει λειτουργικά στο σύστημα των χώρων κίνησης που οργανώνονται περιμετρικά των δύο επιπέδων της πλατείας.

Δύο είναι οι κυρίαρχοι άξονες κίνησης περιμετρικά της πλατείας.

Ο πρώτος, με κατεύθυνση ανατολή-δύση, διασχίζει το νότιο τμήμα της πλατείας, και χαράζεται με τρόπο ώστε να ενοποιεί τους υφιστάμενους πεζόδρομους της περιοχής.

Ο δεύτερος, με κατεύθυνση βορά-νότο, είναι ο άξονας που

συνδέει την πλατεία με την περιοχή του λιμανιού. Ο άξονας αυτός εμπλουτίζεται με δενδροστοιχίες που υπογραμμίζουν τη γραμμική του ανάπτυξη.

Το δυτικό τμήμα της πλατείας, (νέο πεζοδρομημένο τμήμα) διαμορφώνεται ως οργανωμένη ζώνη στάσης με κτιστούς καθιστικούς πάγκους και σταθερά μεταλλικά στέγαστρα και ως υποδοχέας τραπεζοκαθισμάτων. Η ζώνη αυτή αποτελεί συνέχεια της παρακείμενης αντίστοιχης ζώνης αναψυχής και υποστηρίζει τους χώρους στάσης της πλατείας.

Μελετητές:

Νικόλαος Σουλάκης, Δρ αρχιτέκτων
Θεόδωρος Δούνας, αρχιτέκτων

Συνεργάτες:

Φανή Μόσχου, αρχιτέκτων
Βασίλης Καραγεωργίου, Νικόλαος Αγραφιώτης,
φοιτητές αρχιτεκτονικής ΑΠΘ

Σχισμή στον χρόνο

Αναζητούμε έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα για την πλατεία του Καπνεργάτη επενδύοντας τον αστικό χώρο με συμβολικά νοήματα που έχουν αναφορά στην Ιστορία και τη συλλογική μνήμη της πόλης. Βασικό μας μέλημα είναι η ανάδειξη της Δημοτικής Καπναποθήκης και η «σκυνοθεσία» του τρόπου με τον οποίο αποκαλύπτεται στον περιπατητή. Παρεμβαίνουμε διατηρώντας αλλά και ενισχύοντας τον έντονα αστικό χαρακτήρα της πλατείας και διευκολύνοντας τις καθημερινές κινήσεις των πεζών και την επικράτησή τους ως προς το αυτοκίνητο.

Δημιουργούμε μια επίπεδη πλατεία με μικρές κλίσεις. Πάνω σε ένα σκούρο χρώματος ενοποιητικό υπόβαθρο από κυβόλιθο τοποθετούμε ένα μαρμάρινο «χαλί» με λωρίδες από ειδικά επεξεργασμένο μέταλλο. Οι λωρίδες αυτές εντείνουν την προοπτική προς τη Δημοτική Καπναποθήκη, η οποία βρίσκεται στο τέρμα του «χαλιού» πάνω σε ένα πλάτωμα-μαπακόνι, το ψηλότερο σημείο από το οποίο μπορεί κάποιος να έχει μια γενική θέα προς την πλατεία.

Το χαλί αυτό, σ' ένα δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης, είναι ο «αγρός» όπου καλλιεργείται ο καπνός. Κατά τόπους το μέταλλο αφαιρείται αποκαλύπτοντας το χώμα όπου φυτεύονται είτε φυλλοβόλα δέντρα (αναφορά αγροτικού χρόνου) και χαμηλά αρωματικά φυτά, είτε υψώνονται τα καθιστικά μας.

Σκίζοντας την πλατεία και δημιουργώντας μια καθοδική πορεία προς έναν ολοζώντανο τοίχο-μνημείο, αφιερωμένο στους αγώνες των καπνεργατών και στον υπόγειο εκθεσιακό χώρο, δίνουμε ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στο γεγονός πως η ίδια η πλατεία είναι για μας το σύμβολο της ιστορίας του καπνού στην πόλη, σε όλα τα επίπεδα αναφοράς της, από το ίδιο το φυτό και την επεξεργασία του μέχρι τις συνθήκες εκβιομηχάνισης της πόλης και τους αγώνες των καπνεργατών. Ο δημόσιος χώρος μετατρέπεται σε μνημείο επιδιώκοντας να μετατρέψει την αναπαράσταση της μνήμης σε βιωματική εμπειρία.

Μελετητές:

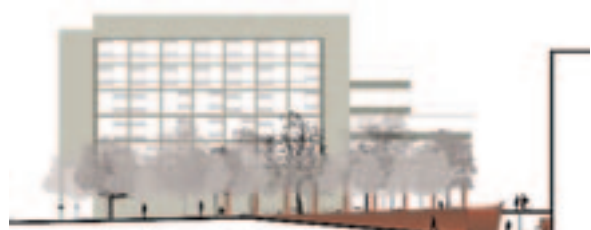
Καλλιόπη Δήμου, Παναγιώτα Λουκάκου, Δήμητρα Σιατίτσα, Τζίνα Σωτηροπούλου, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Σορύν Ιστουντόρ, αρχιτέκτων

Σύμβουλος αρχιτεκτονικής τοπίου:

Διονυσία Λιβέρη, αρχιτέκτων

ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΠΝΕΡΓΑΤΗ

Η παρέμβαση είναι «ΤΟΠΙΑΚΗ»

Στην πρόταση ενισχύεται το φυσικό στοιχείο, εμπλουτίζεται ο δημόσιος χώρος με μία αίθουσα – η οποία παρεμβάλλεται ως τόπος στάσης και συναντήσεων στην πορεία των καθημερινών κινήσεων των πεζών τοποθετημένη σε χαμηλότερη στάθμη από το κύριο επίπεδο της πλατείας. Με τη βλάστηση οργανωμένη σε ενόπτες με τα 9 διαφορετικά είδη καπνού μπροστά στο ανακαινισμένο κτήριο της Καπναποθήκης υποδηλώνεται η ιστορική σχέση της τοπικής οικονομίας με τον καπνό. Με μία φλέβα νερού που ακολουθεί το ίχνος παλαιότερου ρέματος υποδηλώνεται μία βασική ιδιότητα του αναγλύφου την οποία είχε εκτοπίσει το νεώτερο αστικό τοπίο.

Οι παρεμβάσεις πραγματοποιούνται ώστε οι ιστορικές νύξεις να αποκτήσουν χρηστική αξία στον καθημερινό δημόσιο χώρο. Τόσο η φύτευση όσο και το νερό δημιουργούν βιοκλιματικά καταλλήλotes συνθήκες παραμονής και κίνησης στην πλατεία.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Τοπίο Αστικού Αναγλύφου

Τοπίο Φυτεύσεων

Η πραγματική και μνημονική παρουσία του νερού Επικειρείται ανακατάταξη του δοσμένου αστικού αναγλύφου, Μελετήθηκε το έδαφος και τα τοπογραφικά του χαρακτηριστικά. Αξιοποιήθηκαν με βάση αυτά τρία βασικά συνθετικά μέσα, τα οποία ορίζουν τη σύγχρονη τέχνη του τοπίου –groundscare, greenscape, waterscape– με τα οποία και σχεδιάστηκε η υπόμνηση της φυσικής και πολιτισμικής ιστορίας της πόλης.

Η διαμόρφωση στην πλατεία Καπνεργάτη, στρέφει τον επισκέπτη, προς το εκλεκτικιστικό συγκρότημα των καπναποθηκών. Το κέλυφος της αίθουσας των πολλαπλών χρήσεων εντάσσεται διακριτικά και εν τέλει «καλύπτεται» από τους πλαστικούς σχηματισμούς του νέου εδάφους της πλατείας, και πλαισιώνεται από μία εναλλακτική βυθισμένη πορεία-αλέα και από τη φύτευση που απλώνεται πάνω της και εν μέρει καλύπτει και την αίθουσα.

Η αναμόρφωση του εδάφους της πλατείας πλάι στην οδό Κασσάνδρου, επαναφέρει κοντά στα φυσικά της δεδομένα την πορεία αυτή τη χαραγμένη πάνω στο παλαιό-επιχωμένο και αθέατο σήμερα ρέμα. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύεται και επιτείνεται με τον σχεδιασμό της εναλλακτικής βυθισμένης πορείας που οδηγεί στην αίθουσα και με μια πραγματική πορεία-γραμμή νερού.

Μελετητές:

Ιωάννα-Ηώ Καρύδη, αρχιτέκτων, τοπιακή πολεοδόμος ΜΑ
Γιώργος Κουφάκης, Κωνσταντίνος Δήμας, αρχιτέκτονες MPhil σχεδιασμού χώρου
Εύα Πουλοπούλου, αρχιτέκτων

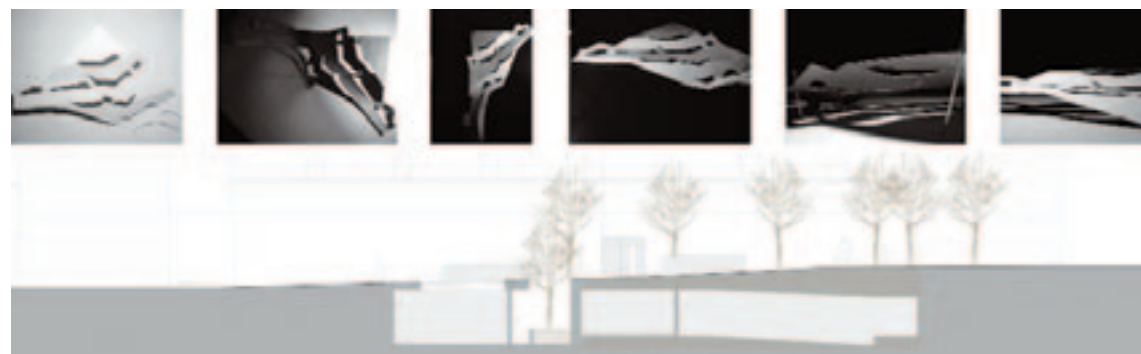
Ειδικοί σύμβουλοι:

Κώστας Μωραϊτης, αρχιτέκτων, καθηγητής ΕΜΠ
Χριστόφορος Βεϊνόγλου, συγκοινωνιολόγος ΜSc

Η πρόταση θεωρεί την πλατεία Καπνεργάτη ως έναν κεντρικό τόπο διέλευσης και επικοινωνίας για την πόλη της Καβάλας. Καθοριστικά στοιχεία σχεδιασμού της αποτέλεσαν ο συσχετισμός της με τη συλλογική μνήμη της πόλης, την ιστορία των καπνεργατών καθώς και η διερεύνηση των σχέσεων της πλατείας με άλλους δημόσιους τόπους, την πλατεία Ομονοίας, τον Δημοτικό Κήπο, το Δημαρχείο, τα διατηρητέα κτήρια που βρίσκονται στην περιοχή.

Την έως τώρα συνθήκη απομόνωσής της διαδέχεται μια κατάσταση ροών που διαχέονται στο γειτονικό δίκτυο πεζοδρόμων και το οποίο με τη σειρά του εκτονώνεται στη διευρυμένη πλατεία. Αντίστοιχα, διαδρομές από τον γειτονικό Δημοτικό Κήπο διαχέονται στον ελεύθερο χώρο της πλατείας.

Η ανάδειξη της Δημοτικής Καπναποθήκης καθορίζεται από τη δημιουργία μιας διευρυμένης επιφάνειας που επιτρέπει την ελεύθερη κίνηση των κατοίκων, τον περιορισμό της περιμετρικής κυκλοφοριακής διέλευσης οχημάτων, τη σύνδεση της πλατείας με το δίκτυο των πεζοδρόμων (Οδός Μ. Αλεξάνδρου κ.λπ.), τη δημιουργία χώρων στην πλατεία με δημόσιες δραστηριότητες, την έκκεντρη μετατόπιση του μνημείου του καπνεργάτη.

Η επιφάνεια της πλατείας ακολουθεί τη φυσική κλίση του εδάφους και διαμορφώνεται με ροές που έχουν αναφορά στη δομή φύλλων καπνού και τη γεωμετρία της Δημοτικής Καπναποθήκης. Τοπικά, μικρότερες επιφάνειες δημιουργούν κυματισμούς που επίσης παραπέμπουν σχηματικά σε φύλλα καπνού.

Οι δραστηριότητες στην πλατεία εμπλουτίζονται με τη δημιουργία υπόγειων χώρων στους οποίους θα φιλοξενοούνται λειτουργίες δημόσιου χαρακτήρα (βιβλιοπωλείο, μικρός κινηματογράφος).

Η προτεινόμενη φύτευση της ακολουθεί τα αστικά χαρακτηριστικά της περιοχής (χαράξεις από το κτήριο της Δημοτικής Καπναποθήκης) και ιδιαίτερα τις ροές κίνησης (συνέχεια διαδρομών από τον Δημοτικό Κήπο).

Το νυχτερινό τοπίο της πλατείας διαμορφώνεται από φωτιστικά σώματα σε ιστούς (γενικός φωτισμός), από τον φωτισμό των ιστορικών κτηρίων καθώς και από στοιχεία των υπόγειων χώρων και των καθιστικών που λειτουργούν ως φωτεινά σώματα.

Μελετητές:

Νίκος Καζέρος, Ελένη Σφαντού, αρχιτέκτονες

Σύμβουλοι:

Τίτη Παπαδοπούλου, αναπλ. καθηγήτρια ΑΠΘ

Έλλη Παγκάλου, αρχιτέκτων τοπίου

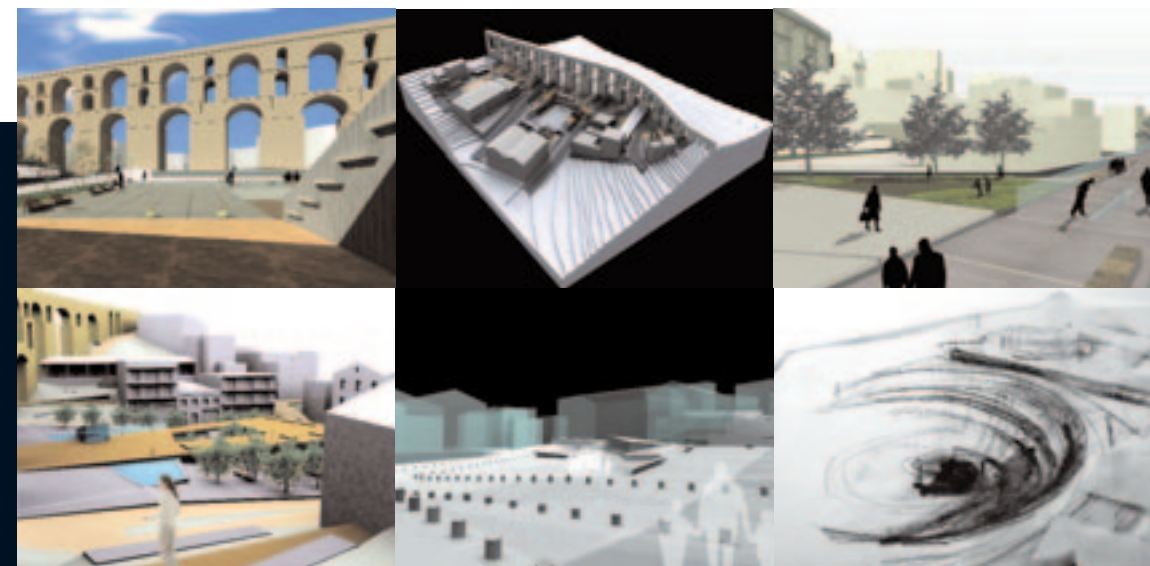
Ελένη Τζιρτζιλάκη, αρχιτέκτων

Συνεργάτες:

Λουίζα Αναγνώστου, Αγγελική Ζερβού, Γεωργία Πουλοπούλου, φοιτήτριες Τμ. Αρχιτεκτόνων Παν. Πατρών

Ειδικός συνεργάτης:

Στέφανος Χανδέλης, εικαστικός

Ανάπλαση της περιοχής Ανατολικά από τις Καμάρες στην Καβάλα

Η περιοχή ανατολικά από τις Καμάρες χαρακτηρίζεται από την επιβλητικότητα του Υδραγωγείου, τις έντονες υψομετρικές διαφορές και τη διαφορετικότητα του χαρακτήρα της στην περίμετρό της, ενώ παρατηρείται έντονη υποβάθμιση ακριβώς δίπλα στο μνημείο.

Ως ζητούμενο ορίστηκε η εκκαθάριση των χρήσεων, κινήσεων και κοινοχρήστων χώρων και η οργάνωσή τους σε ένα ενιαίο σύνολο με βασικό σκοπό την ανάδειξη του μνημείου και την εξυγίανση της περιοχής. Κρίθηκε απαραίτητη η ενοποίηση των υπαίθριων χώρων, σ' ένα δίκτυο άμεσα προσβάσιμο κι από Α.Μ.Κ. και η μετατροπή της περιοχής σε οργανική απόληξη της πόλης στα ανατολικά, χωρίς ανατροπή της χάραξης των βασικών δρόμων εισόδου και εξόδου της πόλης.

Συγκεκριμένα προτείνεται η διαμόρφωση μίας κεντρικής πλατείας στη θέση του προς απαλλοτρίωση Ο.Τ.3, η οποία λειτουργεί σαν ένα κενό μπροστά από το Υδραγωγείο. Ορίζεται από τις Καμάρες, το παλιό καπνομάγαζο και τις οδούς Παλαιό Υδραγωγείο και Αμερ. Ερυθρού Σταυρού κι αποτελεί μία σύνθεση στάσεων και κινήσεων που αναπτύσσονται σε επίπεδα άμεσα συναρτημένα με τις φυσικές υψομετρικές διαφορές της περιοχής.

Το πρώτο από αυτά τα επίπεδα, σχήματος Π, είναι μία συνεχής κίνηση (τεθλασμένη γραμμή). Είναι το κυρίως επίπεδο κίνησης μέσω του οποίου ενοποιούνται μεταξύ τους τα επιμέρους τμήματα της περιοχής μελέτης. Ξεκινάει από τη στάθμη της βάσης του υδραγωγείου, συνεχίζει παράλληλα με τα καπνομάγαζα της Κίμωνος, στρίβει παράλληλα πάλι με τις Καμάρες, αλλά σε απόσταση από αυτές και υπερυψωμένο από τον δρόμο (γέφυρα). Όλο το σύστημα, με φόντο το καπνομάγαζο, στρέφεται προς το Υδραγωγείο μέσω μικρού αμφιθεάτρου στην απόληξη της γέφυρας. Από κάτω υπάρχει μικρό καφέ και βοηθητικοί χώροι.

Ενώ το 1ο είναι κυρίως επίπεδο κίνησης με συγκεκριμένη κατεύθυνση, το δεύτερο περιλαμβάνει ελεύθερες κινήσεις και περιοχές στάσης, ακολουθώντας την κλίση του εδάφους. Το τρίτο επίπεδο της πλατείας, ελαφρώς υποβαθμισμένο, αποτελεί την πλατεία του αμφιθεάτρου.

Οι άλλες δύο βασικές περιοχές της μελέτης είναι αυτές εκατέρωθεν της κεντρικής πλατείας. Αντιμετωπίζονται με κοινό τρόπο, ως πρανή τα οποία οργανώνονται με επάλληλα αναλημματικά τοιχώκια και ράμπες πάνω στο φυσικό έδαφος. Αποτελούν δηλαδή, η καθεμία μία συνεχή κίνηση σύνδεσης των περιοχών κατοικίας με την πλα-

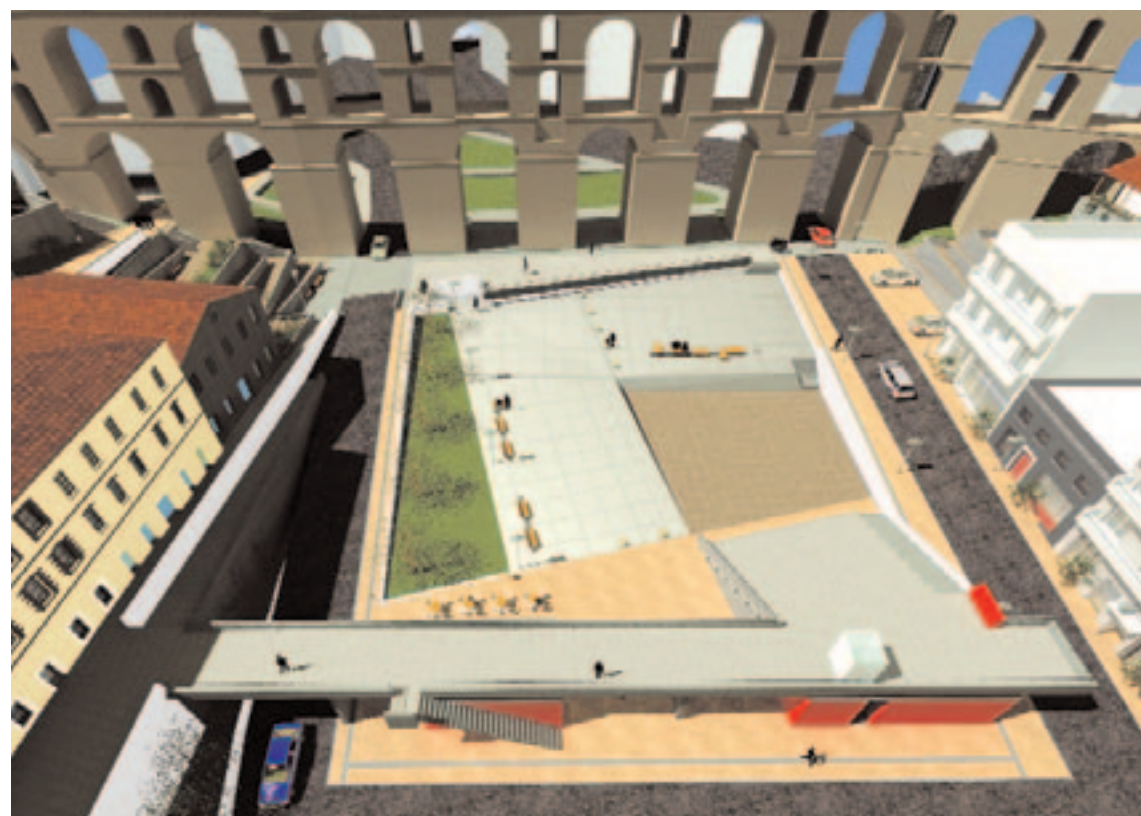
τεία. Ενδιάμεσα υπάρχουν μικρά πλατώματα με χαμηλή φύτευση.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ η κεντρική πλατεία καλύπτεται με χυτά υλικά, και γενικά είναι ορθοκανονικά οργανωμένη, αυτές οι περιοχές έχουν περισσότερο ελεύθερο χαρακτήρα και είναι στρωμένες με χώμα.

Δευτερευόντως ως προς την κεντρική πλατεία και τις περιοχές με τα έντονα πρανή προτείνονται κάποιες επεμβάσεις που σκοπό έχουν την ενοποίηση και σύνδεση των υπαίθριων χώρων όπως η πεζοδρόμηση τμήματος της Πιπίνου, από τις Καμάρες μέχρι τον πρώτο κάθετο δρόμο, κι ο ανασχεδιασμός της παιδικής χαράς κι ενός ευρύτερου χώρου εκτόνωσης για την περιοχή κατοικίας.

Επιπλέον προτείνεται η αποκατάσταση του μεντρεσέ του Χατζή Αλή-Πασά και η μετατροπή του σε εκθεσιακό χώρο.

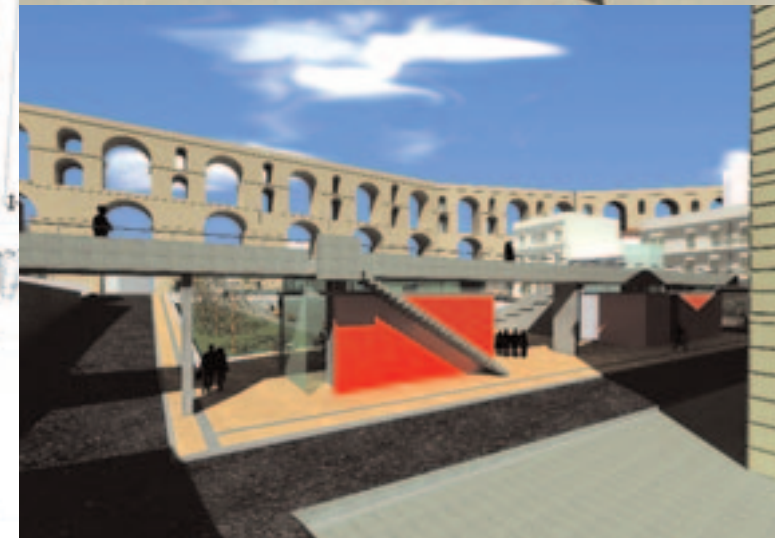
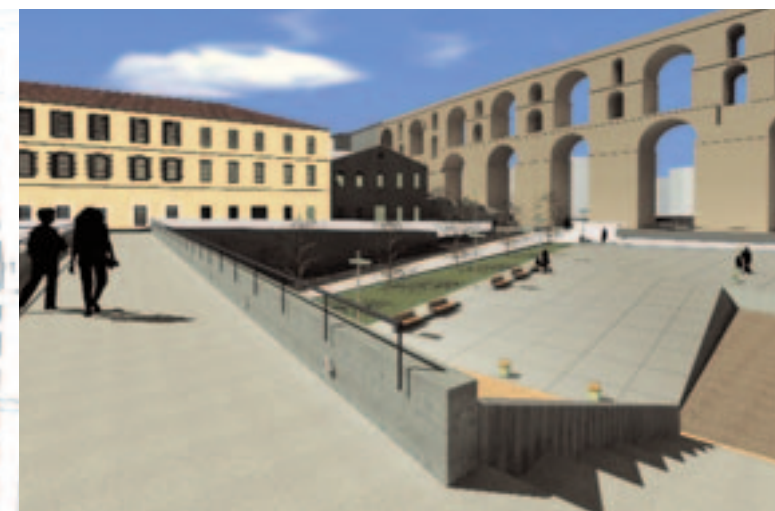
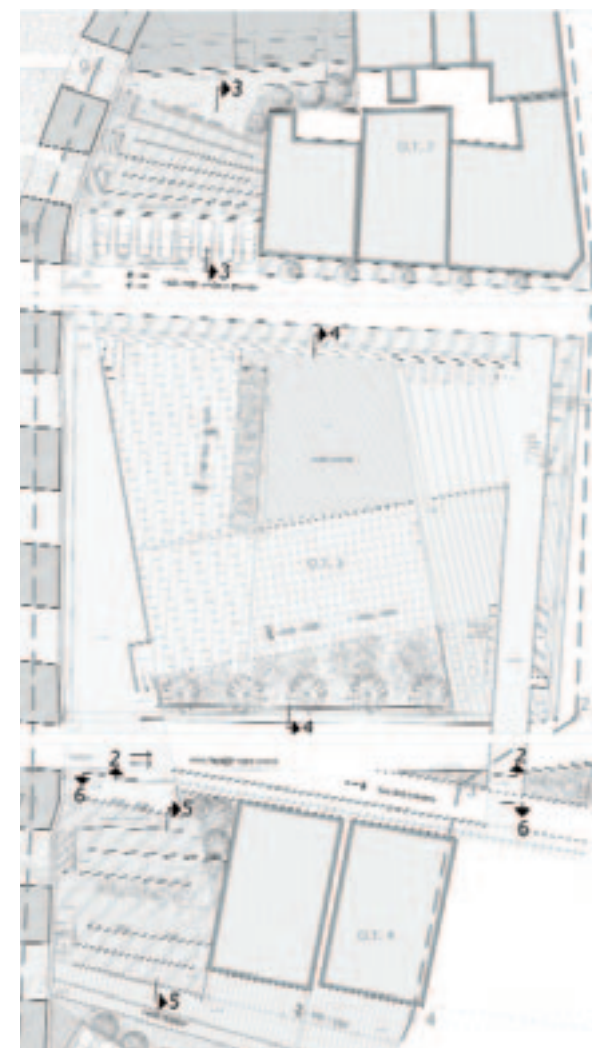
Το θέμα της στάθμευσης αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, ιδιαίτερα με την προοπτική εξέλιξης της περιοχής σε πόλο έλξης. Στα όρια της δημιουργούνται λίγες θέσεις υπαίθριας στάθμευσης. Προκειμένου, όμως να καλυφθούν ευρύτερες ανάγκες, κρίνεται σκόπιμη η κατασκευή υπογείου χώρου στάθμευσης, κάτω από το Ο.Τ.3.

Μελετητής:
Ελένη Κουσκούτη, αρχιτέκτων

Συνεργάτης:
Ελένη Μαλαχία, αρχιτέκτων

Σύμβουλοι:
Αγγελική Ευστρατουδάκη, πολιτικός μηχ.-συγκοινωνιολόγος
Βασίλης Μπερτζάτος, αρχιτέκτων

ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ – πορεία και συνδετήριο στοιχείο της πόλης

Η πρόταση συνδιαλέγεται με τη διττή φύση του Υδραγωγείου: ως μνημείο-σύμβολο ιστορικής, αισθητικής και τεχνικής αξίας και ως βαρυσήμαντο αστικό στοιχείο λόγω κλίμακας και μορφολογικής ιδιαιτερότητας. Η πορεία του στην πόλη ρυθμίζει τις ποιότητες του χώρου. Αναδεικνύεται, ακριβώς, η πολλαπλότητά του ως αδιαπέραστο τείχος, ως τοίχος ανάμεσα στα κτήρια της πόλης, ως τόπος κατοικίας, ως είσοδος σε εσωτερικά τετραγώνων, ως πύλη.

Το μνημείο αποτελεί όχι μόνο ένα προς θέαση έργο αλλά και ένα μέσο πολλαπλών προσβάσεων, πολλαπλών ανταποκρίσεων στην πόλη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ – διπλή άρθρωση

Στο επιβλητικό Υδραγωγείο, και παράλληλα μ' αυτό, αρθρώνεται μια πορεία προσαρμοσμένη στο ανάγλυφο της περιοχής, πορεία-ανάδειξη του μνημείου, πορεία-συγκρότηση του περιγύρου. Κατά μήκος αυτής της πορείας, και σε συνάρτηση πάντα με το Υδραγωγείο, αρθρώνονται (ένα δεύτερο σύστημα

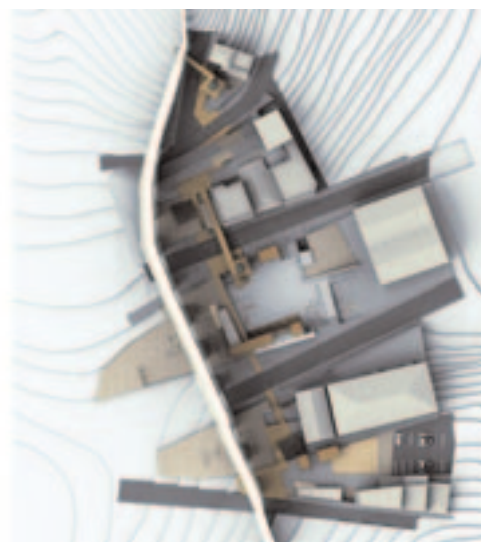
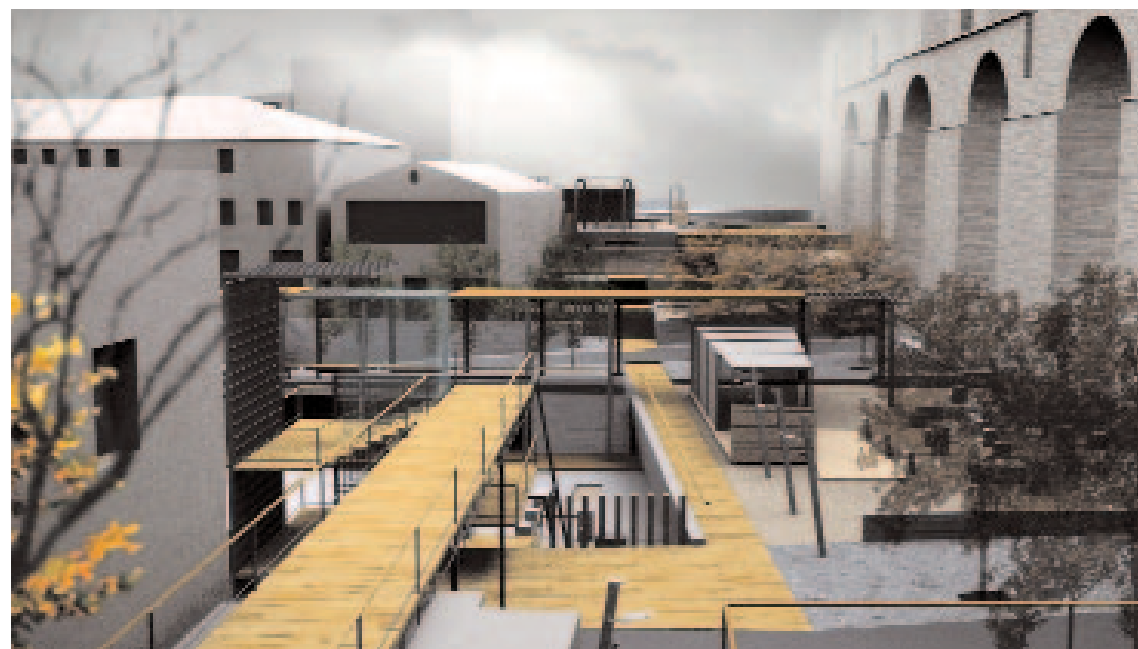
αρθρώσεων) μια σειρά από κατασκευές-μικροπεριβάλλοντα ως ενοποιητικά στοιχεία των δύο έντονων γραμμών: του Υδραγωγείου και της σχεδιασμένης πορείας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – η πορεία κατά τμήματα

Διαφορετικές κατασκευές, ελαφριές, μετακινούμενες ή και υπόγειες, συμπληρώνονται από κατάλληλα εξοπλισμένους υπαίθριους χώρους και επιλεγμένες φυτεύσεις. Η επανάληψή τους, σε ορισμένες περιπτώσεις, ενισχύει την αναγνωσιμότητα του χώρου.

Πεζογέφυρες, εξέδρες-παρτηρητήρια, εκθετήρια, η πλατεία, αποτελούν τους δρόμους και τους σταθμούς καθώς προτείνεται η σύνδεση της παλιάς με την καινούρια πόλη. Οι δρόμοι αυτοί και οι σταθμοί ορίζουν τη νέα μορφή συνέχειας.

Φιλοδοξούμε, η αισθητική αυτών των κατευθυνόμενων γραμμών-χαράξεων –οι προθέσεις, η δυναμική, η γεωμετρία τους...– να κινηθεί προς την πόλη, ώστε να ανατραπεί η εικόνα του μη συνεκτικού και άρρυθμου ιστού της.

Μελετητές:

Θεοδώρα Παπίδου, Δημήτριος Γιουζέπας,
Γιάννης-Νίκος Τσάρας, Πέννυ Χωραφά, αρχιτέκτονες

Ειδικός συνεργάτης-σύμβουλος:

Μάνιος Δημήτριος, αρχιτέκτων

Η πρόταση αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου αστικού σχεδιασμού, που αφορά συνολικά και τις δύο περιοχές εκατέρωθεν των Καμαρών.

Κεντρική ιδέα της πρότασης είναι η δημιουργία ενός στοιχείου, που με τη δομή και την κλίμακα του να χαρακτηρίζει τον χώρο και να εμπλέκεται δυναμικά με το παλαιό Υδραγωγείο.

Στόχος δεν είναι η δημιουργία ενός άλλου μνημείου στον χώρο, αλλά η δημιουργία ενός λιτού και παράλληλα δυναμικού στοιχείου, που θα εξυπηρετεί λειτουργικές ανάγκες και θα επιτρέπει την ανάγνωση του μνημείου από διαφορετικές οπτικές γωνιές.

Κεντρικός άξονας σύνθεσης είναι η δημιουργία μιας επιφανείας κίνησης η οποία αναπτύσσεται κάθετα με τις «Καμάρες» και αποτελεί τμήμα του νοτιού άξονα που συνδέει το Δικαστικό Μέγαρο με το κτήριο του ιδιωτικού Καπνεργοστασίου. Πρόκειται για μια «πλατεία» οριζόντια, επιμήκη, που υλοποιείται με αφητηρία την πλατεία Νικοτσάρα, χρωθετείται σε στάθμη πάνω από τα δομικά στοιχεία της θεμελίωσης του

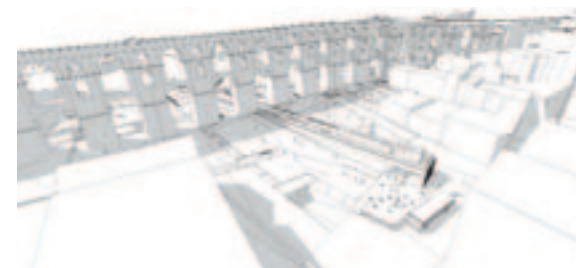
μνημείου και αναπτύσσεται ελεύθερα ανάμεσα από αυτό, δυναμικά μέσα στον κοινόχρηστο χώρο ανατολικά των Καμαρών. Είναι ένας χώρος αυτοτελής, μακριά από το αστικό περιβάλλον και τη γύρω κυκλοφορία με τη δική του δομή και λειτουργία.

Λόγω της μορφολογίας του εδάφους, η «πλατεία» προβάλλει σταδιακά στον χώρο και εξελίσσεται σε δώμα ενός ισόγειου κτηριακού όγκου, που φιλοξενεί το Μουσείο Υδραγωγείου.

Κλιμακοστάσιο και ανελκυστήρας εξασφαλίζουν τη διαμπερή κίνηση της πλατείας και ουσιαστικά την πρόσβαση από το ανατολικό όριο της περιοχής.

Οι χώροι πρασίνου εκατέρωθεν της «πλατείας» διαμορφώνονται ως φυσικά πρανή, που ακολουθούν τα υψόμετρα του περιβάλλοντος χώρου.

Τα στοιχεία αστικού εξοπλισμού ακολουθούν τη συνθετική δομή του χώρου, με τον φωτισμό γενικά να διαπρεείται σε χαμηλά επίπεδα, ώστε να αναδεικνύεται, μέσα από ειδικό φωτισμό, το μνημείο του παλαιού Υδραγωγείου ως κυρίαρχο στοιχείο του χώρου.

Μελετητές:

Γεώργιος Ζούπας, Δημήτριος Ζούπας, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Αλέξανδρος Αυλωνίτης, Βασίλειος Ζούπας,
πολιτικοί μηχανικοί

Εισαγωγή

Στην υπό μελέτη περιοχή διατηρούνται εξαιρετικά στοιχεία της πλούσιας ιστορίας της πόλης καθώς και ιδιαίτερα συντακτικά στοιχεία της αστικής της οργάνωσης. Η περιοχή σήμερα παρουσιάζει εικόνα εγκατάλειψης και υποβάθμισης. Εξαιρεση αποτελεί το Υδραγωγείο, κατασκευή του 16ου αι., το οποίο στον συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό αντιμετωπίζεται ως όριο. Κατά την άποψή μας οι Καμάρες δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν ως όριο αλλά αντίθετα ως ενοποιητικό στοιχείο των δυο αστικών περιοχών που βρίσκονται ανατολικά και δυτικά του μνημείου.

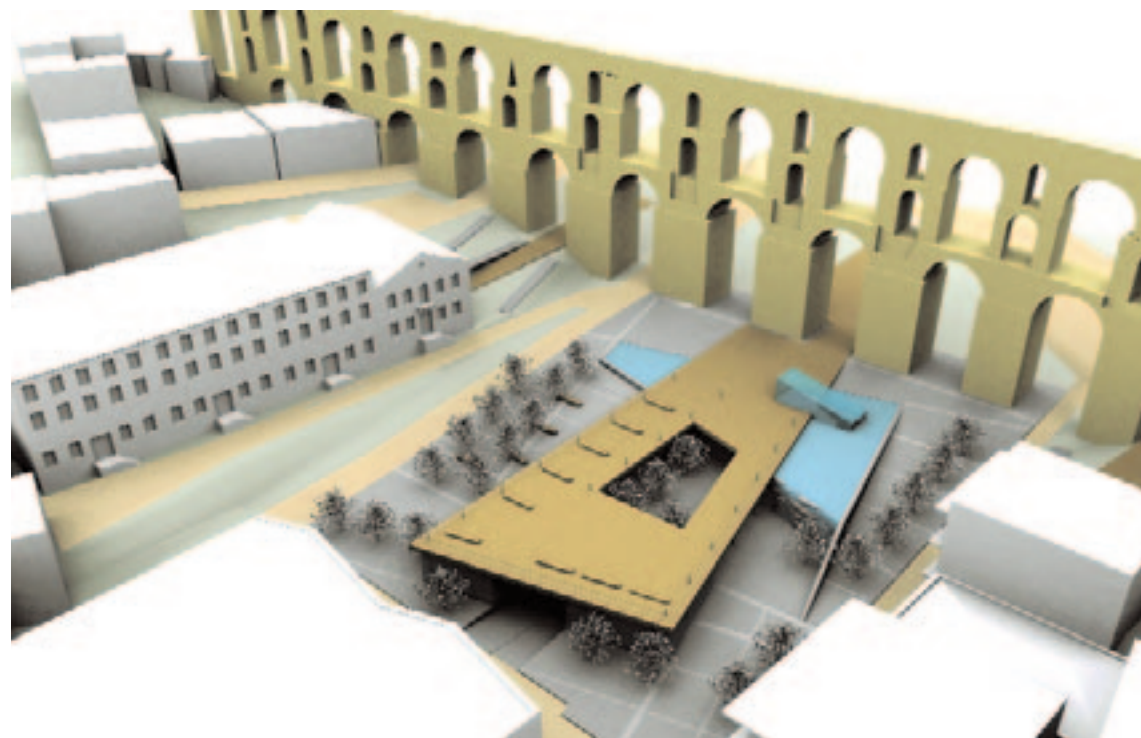
Περιγραφή της αρχιτεκτονικής πρότασης

Βασικός στόχος για τη διαμόρφωση της υπό μελέτη περιοχής είναι η αξιοποίηση και η ανάδειξη τόσο των ιδιαίτερων γαιομορφολογικών δεδομένων του τόπου όσο και των ιδιαίτερα σημαντικών διατηρούμενων ιστορικών στοιχείων του. Προτείνονται κλιμακωτά επίπεδα κίνησης και στάσης διαμο-

ρφόμενα με φυσικό τρόπο (χώμα, φυτεύσεις, ξύλινες πορείες) στα δύο πρανή τα οποία εξασφαλίζουν την εύκολη και ευχάριστη κίνηση και παραμονή από τις γειτονίες της Αγίας Βαρβάρας και της Παναγίας προς το κέντρο της πόλης μέσω των Καμαρών.

Το οριζόντιο επίπεδο-κατάστρωμα, το οποίο αναπτύσσεται από την υψηλότερη στάθμη του εδάφους στεγάζει ένα αναψυκτήριο και ένα εκθετήριο και το ξύλινο δάπεδό του εξασφαλίζει μια ευχάριστη στάση για τη θέαση-απόλαυση του γύρωθε δημόσιου χώρου.

Στην ανατολική πλευρά του αναδυομένου από το έδαφος κτηρίου διαμορφώνεται η είσοδος του υπόγειου χώρου στάθμευσης. Τα ξύλινα οριζόντια επίπεδα στα πρανή και στο κεντρικό τμήμα με τη θέση και τη χάραξή τους εντείνουν τη διείσδυση του ανατολικού τμήματος προς το δυτικό και την πόλη. Την ίδια τάση διεκδικούν τόσο το κτήριο του μεντρεσέ όσο και η γραμμική διάταξη των καπναποθηκών κατά μήκος της οδού Παλαιού Υδραγωγείου.

Μελετητές:

Μαρία Δούση, Μιχαήλ Νομικός, Άγγελος Τασολάμπρος, Ιωάννης Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Ψυλλάκη, Πρόδρομος Νικηφορίδης, Μπερνάρ Κουόμο, Παρασκευή Ταράνη, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Δέσποινα Παυλοπούλου, αρχιτέκτων

Η ανάδειξη του Μνημείου

Ο κύριος νοηματικός φορέας για την εκκίνηση της μεθοδολογίας σχεδιασμού είναι η ανάδειξη του μνημείου του Υδραγωγείου με την αποκάλυψη και συντήρηση όλων των επιμέρους μελών του, καθώς με την επαναφορά (κατά το δυνατόν) των συνθηκών του φυσικού τοπίου που το περιέβαλλαν.

Η αποκατάσταση του φυσικού τοπίου των προπόδων των λόφων, υλοποιείται, μεταξύ άλλων, με την ενοποίηση μιας ζώνης πλάτους 15 μέτρων, παράλληλα και σε επαφή με την ανάπτυξη των Καμαρών.

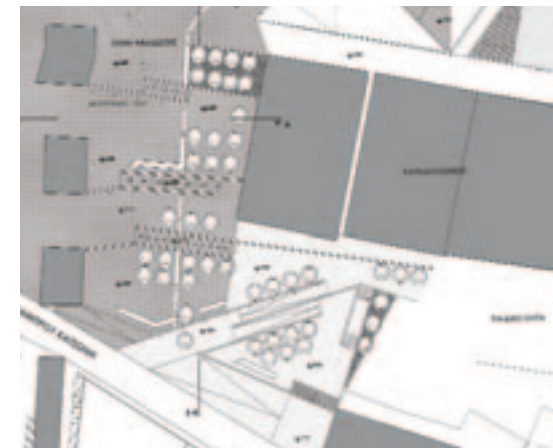
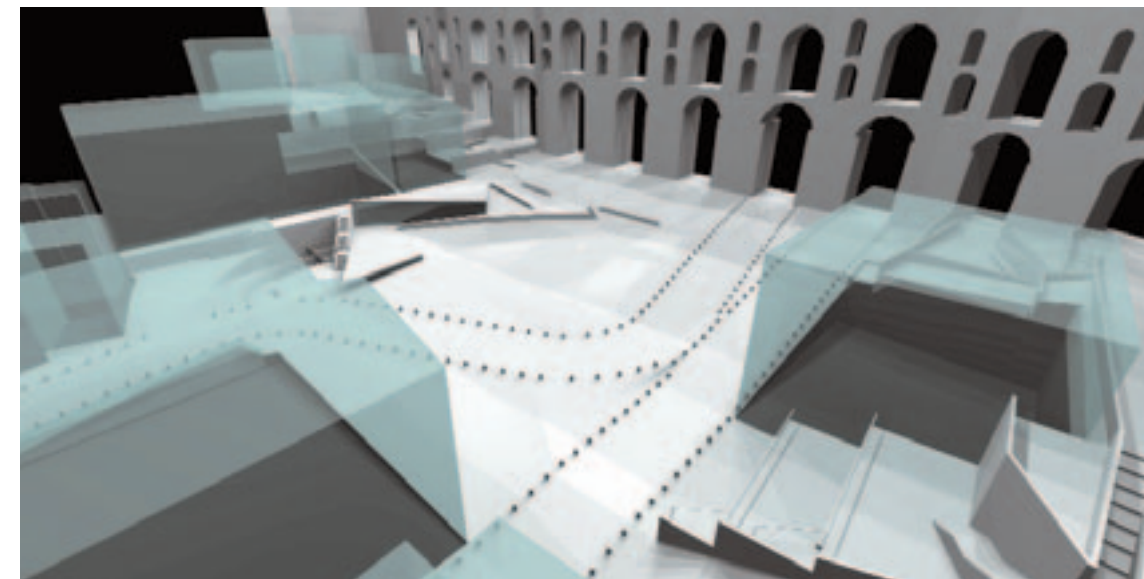
Οι επιμέρους χαράξεις, τα υλικά, και το ύφος των διαμορφώσεων ομογενοποιούνται εκφραστικά ανεξαρτήτως τη χρήση εκφράζουν (π.χ. δρόμοι κίνησης, χώροι στάσης, ράμπες ανόδου κ.λπ.) και λαμβάνεται ιδιαίτερως υπόψη η κλίση των εδαφών, που αντιμετωπίζονται με ήπιες και προφανείς χαράξεις. Αυτή η ζώνη ενοποίησης αναδεικνύει ως κύρια κίνηση των πεζών αυτήν που έχει διεύθυνση παράλληλα με τις Καμάρες, δίνοντας τη δυνατότητα στους διερχόμενους να ψηλαφίσουν τα ίχνη του μνημείου. Ταυτόχρονα δημιουργείται ένα αστικό πεδίο μεγάλης κλίμακας που αρμόζει στην αξία του μνημείου. Απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω, κρίθηκε η τακτοποίηση και ομαδοποίηση των κινήσεων κυκλοφορίας των οχημάτων, με κύρια παρέμβαση την επαναχάραξη της οδού Πα-

λαιού Υδραγωγείου, ούτως ώστε αυτή να διαπερνά τις Καμάρες στο ίδιο μέρος που το διαπερνά η οδός Αμερ. Ερυθρού Σταυρού (διπλανή καμάρα).

Διαμορφώνεται, σε υψόμετρο (+9.50), μια νέα πλατεία, υποκείμενης της ως άνω περιγραφείσας ενοποιημένης ζώνης, με αστικό χαρακτήρα και επίπεδη διαμόρφωση, που δύναται να φιλοξενήσει δραστηριότητες αναψυχής και κοινωνικών εκδηλώσεων.

Η σύνδεση των κυρίων επιπέδων διαμορφώσεων τονίζεται με μια δυναμική διαδοχή επιπέδων κατάβασης από την πλευρά του λόφου της Παναγίας, που προσομοιάζει με τη φυσική κατάρρευση πρανών.

Μετασχηματίζεται συνεπώς, η ροή των φυσικών υψομετρικών καμπύλων σε τεχνητό τοπίο και εν συνεχεία αυτό «γεννά» μέσα από τις σχισμές του, τις πρώτες κτηριακές μορφές χαμηλού ύψους. Εκεί χωροθετούνται το Μουσείο των Καμαρών και ένα μικρό καφέ υποστήριξης της λειτουργίας του μουσείου, εμβαδού συνολικά 120 m², καθώς και η είσοδος του υπόγειου χώρου στάθμευσης χωρητικότητας 70 αυτοκινήτων. Κατά αυτό τον τρόπο ελαττώνεται ο νέος κτηριακός όγκος «καμουφλάρεται» εντός της ροής των επιπέδων διασύνδεσης και κυκλοφορίας των διερχομένων.

Μελετητές:

Πατρώνης Γιάννης, αρχιτέκτων, αναπλ. καθηγητής
Τμ. Αρχιτεκτόνων Παν. Πατρών
Πατρώνης Χρήστος, Πανδής Γιάννα, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Γιάννα Λαζαρίδη, Γιάννης Καρράς, αρχιτέκτονες
Άννα Τατσιώνη, Νίκος Τζιβάρας, Χάρης Χριστούλης, φοιτητές
Τμ. Αρχιτεκτόνων Παν. Πατρών

Η περιοχή ανατολικά των Καμαρών είναι πύλη εισόδου κι εξόδου της πόλης. Οι ίδιες οι Καμάρες είναι σημαντικότατο αρχαιολογικό μνημείο. Πρόκειται για σημείο σύγκλισης, συνάντησης αλλά και τρομερών εντάσεων. Η πρόταση επιδιώκει να προάγει τον χαρακτήρα της συνάντησης, αμβλύνοντας όμως τις πιέσεις που υφίσταται η περιοχή, οργανώνοντας έναν δημόσιο χώρο ικανό να υποδεχτεί δράσεις και συνεντεύσεις των πολιτών.

Στο επίπεδο της πλατείας η συνάντηση οργανώνεται γύρω από στοιχεία-τρύπες, οι οποίες συγκεντρώνουν συγκεκριμένες δράσεις σε περιοχές ελαφρά υποβαθμισμένες και γύρω τους στήνουν ένα σύστημα ροών, με διαφορετικά υλικά και λειτουργίες. Οι τρύπες διακρίνονται τόσο σε σχήμα και μέγεθος όσο και σε υλικά και λειτουργία: άλλες προορίζονται για παιχνίδι, άλλες διαμορφώνουν χώρους στάσης και θέας, άλλες χώρους δράσης.

Γύρω από τις τρύπες, στο επίπεδο κάτω από την πλατεία, κατασκευάζεται χώρος στάθμευσης. Εκεί οι τρύπες λειτουργούν ως κυκλικοί κόμβοι και φωταγωγοί.

Ένα σύστημα ροών οργανώνει όλη την περιοχική μελέτη: ένα

είδος από κορδέλες, με έμφαση στην υλικότητά τους, που δεν είναι υψομετρικές γραμμές αλλά ενιαίες γραμμικές ζώνες. Οι κορδέλες είναι κατασκευασμένες κάθε φορά από το ίδιο υλικό, άλλοτε βατό, άλλοτε μπορεί να δάπεδο διαμορφωμένο ως διαδρομή τυφλών κι άλλοτε νερό ή φύτευση. Αποτελούν ομοιογενείς ζώνες: μαζί με τις τρύπες ξεδιπλώνουν την αφήγηση της πλατείας, ορίζουν τους χώρους στάσης, κίνησης και περιπλάνησης και, στις διασταυρώσεις τους, τους χώρους συνάντησης.

Η συνύπαρξη διαφορετικών στοιχείων, υλικών και δράσεων στον σχεδιασμό της πλατείας ακολουθεί συνθετικά τη λογική της συνάντησης που χαρακτηρίζει γενικότερα την περιοχή ανατολικά από τις Καμάρες.

Η συνάντηση νοείται με πολλαπλούς τρόπους: το παρόν συναντιέται με το παρελθόν, η πόλη συναντιέται με το έξω απ' αυτή (το αστικό με το μη αστικό), οι χρήσεις γης ποικίλουν και αναμειγνύονται. Η βαρύτητα της συνάντησης και της υλικότητάς της υπερτονίζονται: σε αντιδιαστολή με τη γενικότερη τάση της σύγχρονης εποχής όπου ακυρώνεται κάθε μορφή συνάντησης, κυρίως δε υλικής.

Μελετητές:

Πολυξένη Μάντζου, Πέτρος Μπαμπασιάς,
Δίμητρα Ριζά, αρχιτέκτονες

Η περιοχική μελέτη είναι μια κεντρική, πυκνοδομημένη περιοχή της πόλης του Κιλκίς με ιδιαίτερη σημασία για την ιστορική εξέλιξή της. Σήμερα, λόγω του τρόπου ανοικοδόμησης και της κυκλοφοριακής επιβάρυνσης, έχει χάσει τον ιστορικό της χαρακτήρα ως χώρος αναψυχής-πολιτισμού και πρασίνου και επομένως η πρόταση ανάπλασης της περιοχής αυτής εμπεριέχει τον επαναπροσδιορισμό των όρων «δημοτικό πάρκο» και «δημοτικός κήπος» ώστε πράγματι να υλοποιηθούν χώροι που να ανταποκρίνονται στις έννοιες αυτές και να καλύπτουν τις ανάγκες αλλά και το δικαίωμα των πολιτών για ελεύθερους χώρους.

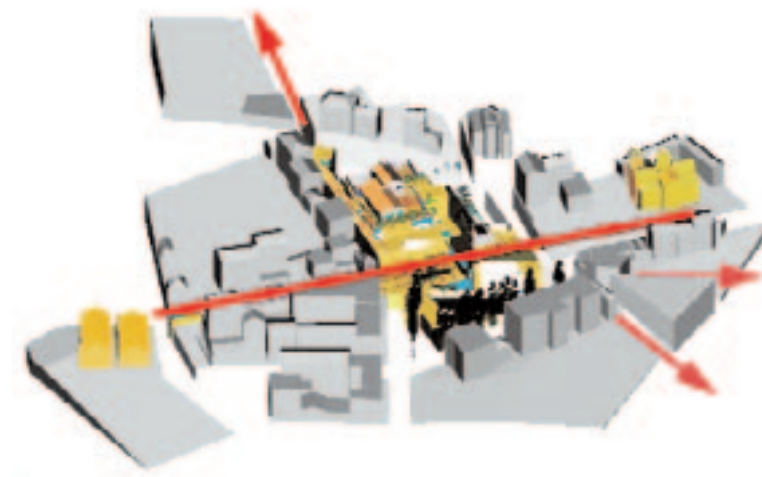
Η πρόταση αναδεικνύει τον χώρο του Πάρκου και του Κήπου ως έναν διευρυμένο ενιαίο δημόσιο υπαίθριο χώρο με σαφείς προεκτάσεις προς την υπόλοιπη πόλη και με ιδιαίτερα τονισμένες: τη σχέση του Εμπορικού κέντρου με τον Λόφο και τη σχέση των Καπναποθηκών με τη Μητρόπολη.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από έναν ενιαίο σχεδιασμό, για το σύνολο της περιοχής μελέτης, με αφητηρία έναν άξονα κίνησης πεζών κατά μήκος της οδού Βενιζέλου, ο οποίος κατ' αρχήν συνδέει τη Μητρόπολη με τις Καπναποθήκες, ενώ πα-

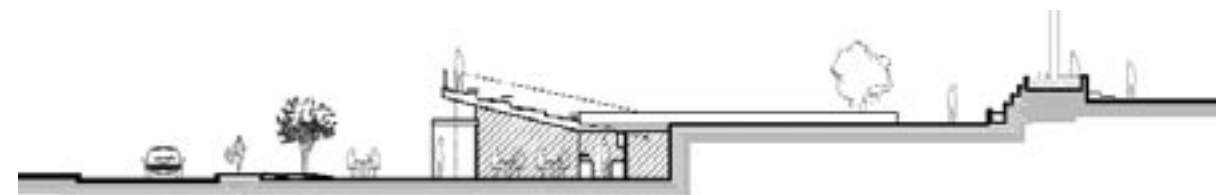
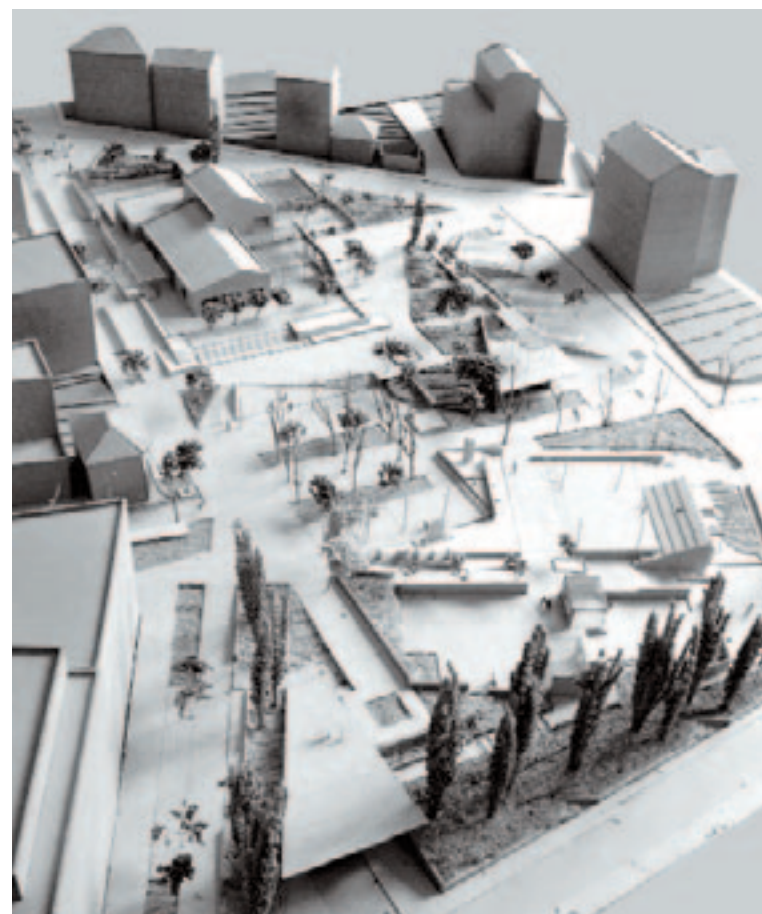
ράλληλα λειτουργεί ενοποιητικά για τα δύο κομμάτια του ελεύθερου χώρου, τον δημοτικό κήπο και το πάρκο. Σχεδιάστηκε ένας επιμήκης ελεύθερος χώρος με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά περισσότερο μιας πλατείας και όχι ενός πεζοδρόμου, ο οποίος εισχωρώντας δυναμικά, ως νέο στοιχείο της πόλης, ανάμεσα το Πάρκο και στον Κήπο, διαμορφώνει μια κεντρική περιοχή η οποία οργανώνει τα προϋπάρχοντα κομμάτια σε ένα σύνολο και εμπεριέχει όλες τις κινήσεις και φυγές. Όλοι οι επιμέρους χώροι σχεδιάζονται με αφητηρία την ιδέα αυτή και με σημείο αναφοράς τον κεντρικό αυτό χώρο, ώστε να διατηρηθούν οι φυγές και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους μέσα στο σύνολο. Σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό αυτό είχε η αξιοποίηση της κλίσης του εδάφους, ώστε να διαμορφωθούν ποικίλοι χώροι (κλειστοί-ημιυπαίθριοι-ανοικτοί) σε διαφορετικές στάθμες οι οποίοι είτε αποτελούν νέα σημεία θέας είτε αποκαθιστούν τη θέα που χάθηκε λόγω της ανοικοδόμησης των γύρω μετώπων.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην αποκατάσταση της ιστορικής φυσιογνωμίας του χώρου ως περιβαλλοντική ενότητα αστικού και φυσικού πρασίνου. Στην πραγματικότητα η επιλογή αυτή

φανερώνει την πεποίθησή μας ότι το ακατέργαστο χώμα με τα ψηλά δένδρα θα πρέπει να ξαναβρεθεί μέσα στον αστικό ιστό, ακόμα και εάν αποτελεί πιο δύσβατες περιοχές για τις συνήθειες του σύγχρονου ανθρώπου της πόλης. Στην πρότασή μας το χώμα με τη μορφή αυτή διατρέχει όλες τις υποπεριοχές του νέου δημόσιου χώρου πάνω σε μια διαδρομή που θα έλεγε κανείς ότι έρχεται από τον λόφο προς το κέντρο της πόλης. Συνδυάζεται δε με περιοχές από πατημένο χώμα και νερό που επίσης φυτεύονται. Με τον τρόπο αυτό διατηρούνται τα υπάρχοντα δένδρα και εμπλουτίζονται από νέα, διαφορετικών ειδών και μεγεθών αλλά και απο χαμηλή βλάστηση. Όλοι οι επιμέρους χώροι και οι κινήσεις που τους διασχίζουν ή που οδηγούν σε αυτούς, σχεδιάστηκαν με στόχο να επιτευχθεί η διέλευση των πολιτών όχι μόνο ως μια συνειδητή επιλογή αλλά και ως αυτόματη συνέπεια της γενικότερης χρήσης και διακίνησης στον αστικό χώρο, διότι μόνον έτσι θα μπορεί ο κάθε πολίτης να οικειοποιηθεί και να «φροντίζει» τον δημόσιο υπαίθριο χώρο, ο οποίος σε κάθε περίπτωση είναι χώρος ζωής, συμμετοχής και συνύπαρξης και όχι αντικείμενο τέχνης ή εκμετάλλευσης.

Μελετητές:
 Θόδωρος Πολίτης, Θάλεια Καβύρη,
 Μαρία Γκόγκα, αρχιτέκτονες

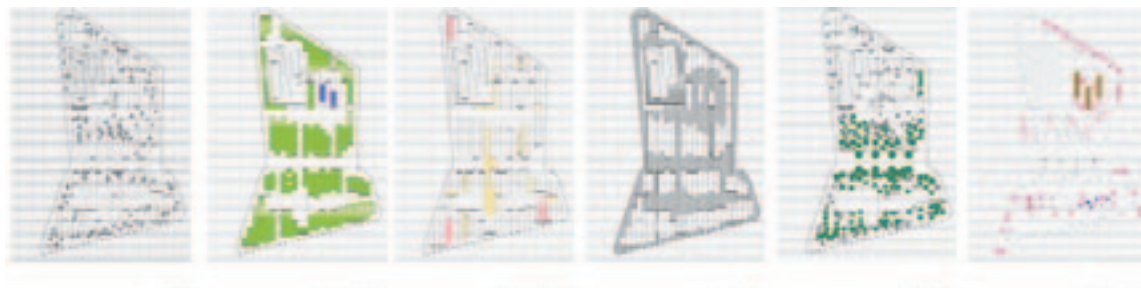

Ιδέα - «Η όσμωση και η διολίσθηση»

Το Δημοτικό Πάρκο και ο Κήπος του Κιλκίς παρουσιάζουν βασικά προβλήματα όπως η έλλειψη σύνδεσης και συνοχής μεταξύ τους, η εικόνα υποβάθμισης και ο διαφορετικός χαρακτήρας μεταξύ των δυο αυτών χώρων.

Βασικός στόχος της παρέμβασης είναι η σύνδεση των δυο αυτών ενότητων – η ιδέα της «όσμωσης» και η συγκρότησή τους σε ένα ενιαίο σύνολο αστικού τοπίου, πρασίνου και δραστηριοτήτων. Επιπλέον η διατήρηση του μεγαλύτερου ποσοστού των υπαρχόντων δέντρων, η γεωμετρικότητα στη συγκρότηση της λύσης και η δημιουργία μικρότερων περιβαλλόντων, αρμονικά ενταγμένων σε ένα ενιαίο σύνολο.

Οι βασικές συνθετικές επιλογές της πρότασης είναι η διαμόρφωση μιας σειράς γραμμικών πρισματικών στοιχείων – επονομαζόμενα ως «μπάρες» ή μαλακές επιφάνειες (softscapes), κάθετων στον άξονα της οδού που χωρίζει τις δυο πλατείες, η οποία πεζοδρομείται. Οι «μπάρες» εκμεταλλεύονται την υπάρχουσα υψομετρική διαφορά δημιουργώντας πρανή, σημεία οπτικών φυγών, αναβαθμούς για ξεκούραση και άλλοτε ράμπες σύνδεσης με εναλλαγή σκληρών, πράσινων ή υδάτινων επιφανειών. Εκτός των «μπάρων» βρίσκεται το

Μελετητές:

Κατερίνα Μπτσώνη, Αθανάσιος Πολυζωίδης, αρχιτέκτονες-αρχιτέκτονες τοπίου (March Landscape Architecture ETSAB UPC)

Ειδικός συνεργάτης (μοντέλο τρισδιάστατης απεικόνισης):

Θεόδωρος Δούνας, αρχιτέκτων

Συνεργάτες:

Κωνσταντίνος Ιωαννίδης, Παρασκευή Αναστασοπούλου, αρχιτέκτονες

κοινό «χαλί» η ενιαία δαπεδόστρωση όλων των χώρων (σκληρές επιφάνειες – hardscapes).

Σημαντικό δομικό συνθετικό στοιχείο αποτελούν οι φυτεύσεις, με στόχο την ανάδειξη των υπαρχόντων δέντρων στα όρια των δύο χώρων, την ενίσχυση του πρασίνου, τη σαφή διάρθρωση ζωνών φύτευσης και την κινητικότητα του τοπίου με την εναλλαγή των εποχών.

Αναζητείται επίσης ποιότητα στη λεπτομέρεια με την αναβάθμιση του αστικού εξοπλισμού και τα κάθετα στοιχεία – σημεία αναφοράς, στοιχεία σημειακά που αποτελούν σημεία αναφοράς, προσανατολισμού και κατεύθυνσης του βλέμματος. (δέντρο της κουτσουπιάς, πίδακες νερού, στύλοι φωτός, υπάρχουσες προτομές)

Για τη διερεύνηση των νέων όψεων του αναψυκτηρίου επιλέγεται μια ανεξάρτητη ελαφριά κατασκευαστική ενότητα, ένα ξύλινο στοιχείο περσίδων, που διατρέχει τις όψεις και ενίοτε επεμβαίνει σημειακά δημιουργώντας μια δεύτερη ανεξάρτητη όψη.

A. Το αντικείμενο του σχεδιασμού και οι βασικοί στόχοι

Αντικείμενο του διαγωνισμού αποτέλεσε ο ανασχεδιασμός ενός από τους βασικούς κεντρικούς κοινόχρηστους χώρους της πόλης του Κιλκίς, της περιοχής του Πάρκου-Κήπου.

Οι μελετητές έθεσαν τους παρακάτω βασικούς στόχους:

1. Ενοποίηση των δύο χώρων (Κήπος-Πάρκο).
2. Διατήρηση του χαρακτήρα του χώρου ως «πράσινη νησίδα» στο αστικό περιβάλλον με παράλληλη ενίσχυση των αστικών χαρακτηριστικών.
3. Μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας του πολίτη στα κοινόχρηστα κτήρια και τις υπηρεσίες που βρίσκονται σε επαφή με τον χώρο.
4. Επίλυση του κυκλοφοριακού ζητήματος και δημιουργία περιμετρικών κυκλοφοριακών βρόγχων που θα παραλαμβάνουν την κυκλοφορία και θα παρακάμπτουν τον ενιαίο χώρο της περιοχής μελέτης.
5. Εισαγωγή βιοκλιματικών αρχών σχεδιασμού με χειρισμό των υλικών, της σχέσης σκληρών υλικών και φυσικής βλάστησης και των λεπτομερειών του αστικού σχεδιασμού.

B. Βασικά στοιχεία της πρότασης

Βασικό στόχο της σχεδιαστικής πρότασης αποτέλεσε η αναδιάρθρωση των υπαρχόντων σχέσεων αστικών και πράσινων

χώρων, των προσβάσεων και κινήσεων, του τρόπου βίωσης και αντίληψης του χώρου από τους κατοίκους και του επισκέπτες. Κεντρική ιδέα που κατευθύνει τη νέα αυτή σχέση αστικού και φυσικού πρασίνου, αστικού δημοσίου χώρου και πράσινων πάρκων αποτελεί η «αστική νησίδα σε ένα πράσινο περίβλημα κήπων». Η αστική πλατεία χαράσσεται ως μία ελεύθερη νησίδα στη μέση μίας πράσινης ζώνης και το στοιχείο αυτό κατευθύνει πολλαπλά συνθετικά επίπεδα του σχεδιασμού της κεντρικής περιοχής του Κήπου-Πάρκου.

Βασική προτεραιότητα της πρότασης αποτέλεσε η επίλυση των κυκλοφοριακών ζητημάτων και η διαμόρφωση ενός ενιαίου δικτύου πεζοδρόμων και δρόμων ήπιας κυκλοφορίας που θα ενοποιεί όλη την περιοχή και θα συνδέει σε μια ενιαία ενότητα το Πάρκο με τον Κήπο.

Ο αρχιτεκτονικός χειρισμός του νέου συνολικού κοινόχρηστου χώρου βασίστηκε σε μία βασική επιλογή σύμφωνα με την οποία τρεις πράσινοι κήποι που σχεδιάζονται περιμετρικά περιβάλλουν μία κεντρική αστική νησίδα. Η διαφοροποίηση των υλικών και της γεωμετρίας, ο σχεδιασμός των λεπτομερειών και των διαδρομών και στάσεων τονίζουν τη διαφοροποίηση ανάμεσα σε αυτά τα βασικά στοιχεία. Η αστική νησίδα «επιπλέει» σε μία θάλασσα πρασίνου, με αποτέλεσμα να αποκτήσει ο χώρος ταυτόχρονα έναν αστικό χαρακτήρα και τον χαρακτήρα ενός πράσινου χώρου, να βελτιστοποιείται η βιοκλιματική λειτουργία του και με αυτόν τον τρόπο να αναδιαρθρώνεται συνολικά η περιοχή ως μία ενότητα αστικού χώρου και χώρου φυσικού πρασίνου. Παράλληλα σε κάθε έναν από τους περιμετρικούς κήπους δόθηκε ιδιαίτερη σχεδιαστική έμφαση και μία διαφορετική λειτουργία με στόχο να καταστεί ο καθένας αναγνωρίσιμος και μοναδικός.

Συμπερασματικά η πρόταση στοχεύει στη δημιουργία ενός σύγχρονου λειτουργικά και αισθητικά χώρου ο οποίος θα αξιοποιεί τις δυνατότητες της περιοχής και θα προβάλλει μία νέα αστική εικόνα.

Μελετητές:

Αρχιτεκτονικό γραφείο StudioRemodel
Απόστολος Λαγαρίας, Δήμητρα Τσιριγιώτη, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Θωμάς Βουρνάζος, Δέσποινα Παυλοπούλου, αρχιτέκτονες
Μιχαήλ Λαγαρίας, πολιτικός μηχανικός

«Αστικοί λόφοι»

Η πόλη του Κιλκίς επιλέγει ως σημείο αναφοράς της τον λόφο του Αγίου Γεωργίου, στον οποίο συγκεντρώνονται χώροι λατρείας, συνάθροισης και αναψυχής και συγχρόνως φυσικό δάσος. Η κεντρική ιδέα της σύνθεσης συνίσταται στη «μεταφορά» του φυσικού τοπίου σε κεντρικά σημεία της πόλης γενώντας μια σύμφυση με το αστικό πεδίο. Ο λόφος κατεβαίνει, μπλέκεται με τον αστικό ιστό και συναντά το Πάρκο-Κήπο. Στη συνάντησή του με το «αστικό», σχηματίζονται εδαφικές εξάρσεις που παίρνουν τη μορφή «αστικών λόφων», ενώ το στοιχείο του νερού εισάγεται δίνοντας έμφαση στην έννοια της «ροής».

Ο «άξονας Λόφος-Πόλη» ορίζεται με την κατεύθυνση των τεχνικών λόφων και την οργάνωση των κινήσεων. Στην αντίθετη κατεύθυνση, εμφανίζονται χαράξεις που οργανώνουν τα επίπεδα των «σκληρών» επιφανειών.

Κατά μήκος της κίνησης από βορά προς νότο πραγματοποιείται διαβάθμιση ποιότητων των χώρων από τον «φυσικό»

στον «αστικό». Στον βορά οι εδαφικές εξάρσεις και η φύτευση έχουν μεγάλη πυκνότητα, τα αειθαλή κυρίως δέντρα είναι οργανωμένα άτακτα, δημιουργώντας έτσι ένα είδος αλουλίου.

Οι αστικοί λόφοι στην κάθοδό τους μειώνονται και συναντούν ένα ενιαίο κεντρικό επίπεδο στάσης, έναν μεγάλο αστικό χώρο στον οποίο αναφέρεται ο γύρω ιστός. Η φορά των μεγάλων «αρμών» της δαπεδόστρωσης υπενθυμίζει την επαφή με τον αστικό ιστό συνυφαίνοντας τα εκατέρωθεν μέτωπα της πόλης.

Η εκτόνωση των λόφων θα λάβει μέρος στο νοτιότερο τμήμα. Το «μαλακό» γίνεται «σκληρό», η άτακτη φύτευση οργανώνεται σε κάρναβο και δημιουργείται ένας «κήπος» οπωροφόρων δέντρων.

Η φύτευση του πάρκου, επεκτείνεται στους δημόσιους χώρους των πέριξ οικοδομικών τετραγώνων λειτουργώντας ως θεματικό στοιχείο ενιαίου δικτύου πρασίνου του κέντρου της πόλης.

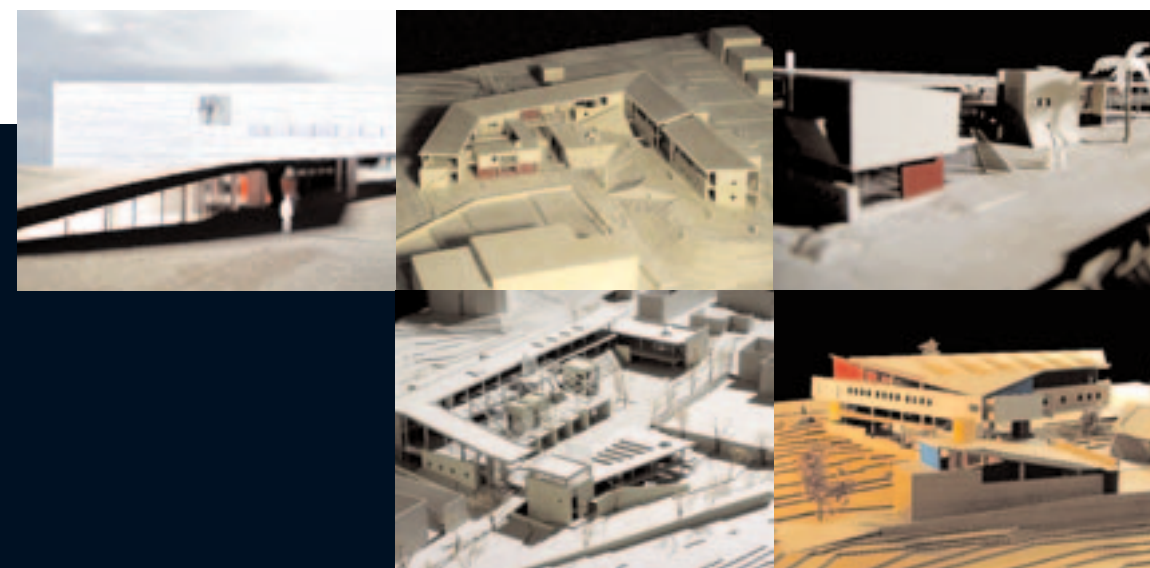

Μελετητές:

Κατερίνα Ανδρίτσου, Διονυσία Λιβέρη, Αγγελική Μαθιουδάκη, αρχιτέκτονες-αρχιτέκτονες τοπίου

Σύμβουλοι:

Σουζάνα Ανδρίτσου, δασολόγος
Κατερίνα Ζησιμοπούλου, αρχιτέκτων

διαγωνισμός

Δημαρχιακό Μέγαρο Αρκαλοχωρίου
Ηρακλείου Κρήτης

«μέγαρον», το μέγα δωμάτιον, αίθουσα», καθώς και «μέγαρα» (αττ. μάγαρα), χθόνιοι χώροι, «ιερά της Δήμητρας και της Περσεφόνης κατά τας εορτάς των Θεομοφορίων»*

Το νέο μέγαρο απομακρύνεται από τη νεότερη, ανακτορική απόχρωση της λέξης. Η διπλή αρχαία ετυμολογία προσεγγίζεται με διπλό, αντιθετικό τρόπο. Ο πέλεκυς, σύμβολο του Δήμου, είναι διπλός, δίχρωμος, συ-στρεφόμενος. Η πρόταση επιδιώκει μία διαλεκτική σχέση ανάμεσα στο κτισμένο και το τοπίο, ανάμεσα στο κτήριο και τη γη, τις λειτουργίες και τον συμβολισμό τους, την εγγενή νεωτερικότητα ενός «νέου» Δημαρχείου και την αδιαμφισβήτητη αρχαιότητα του Δικταίου ορους απέναντί του.

Μέγαρον λοιπόν: Το μέγαρο ως «μέγα», λευκό «δωμάτιον», αίθουσα, ανοικτόχρωμη και ανοικτή, αίθουσα των δημοτών και του Συμβουλίου τους, Δημαρχείο. Και ταυτόχρονα, ως σκούρα αναδίπλωση, χθόνια συστροφή, ως γη και ύπαιθρο που δια-πλέκεται με τους χώρους εργασίας και δημοτικών υπηρεσιών, τους χωρίζει και τους διαπερνάει, τους εκθέτει

και τους υποδέχεται, εκθέτοντας δημόσια και τη σχέση του ανερχόμενου Δήμου με την ίδια γη, με τη γεωργία.

Οι σύγχρονες κτηριακές ανάγκες ενός μεγάλου Δήμου είναι συνήθως μεγάλες. Η ζητούμενη επιφάνεια δόμησης ξεπερνά κατά πολύ το παλαιότερο, περιορισμένο πρόγραμμα επιφανειών, το οποίο όμως ακριβώς λόγω του μικρού του όγκου έδινε ανθρώπινη κλίμακα σε ένα Δημαρχείο και του εξασφάλιζε ένα κτηριακό μέγεθος μέσω του οποίου μπορούσε να είναι ταυτόχρονα, εύληπτο, λειτουργικό και συμβολικά ισχυρό. Τα σύγχρονα δημοτικά κτήρια δεν επιλύουν συνήθως το πρόβλημα της διόγκωσης των λειτουργικών ενότητων.

Η πρόταση για το νέο δημοτικό μέγαρο, μέσω του διττού, αντιθετικού χειρισμού των κτηριακών μαζών στοχεύει σε ένα χωρικό αποτέλεσμα στο οποίο ο κυρίως όγκος των υπηρεσιών δεν είναι άμεσα εμφανής, ενώ αντίθετα το κυρίως Δημαρχείο με την αίθουσα του Δημοτικού συμβουλίου αποκτά μέγιστη προβολή και έντονα συμβολικό χαρακτήρα. Η εγκαρσία τοποθέτηση του αιωρούμενου πρίσματος του Δημαρχείου, σε συνδυασμό με τη φαινομενική εξαφάνιση των υπόλοιπων υπηρε-

σιών από τον δρόμο, ανοίγει τις φυγές προς την ανατολή και τα βουνά – κάτι που ένα επιμήκης κτήριο θα εμπόδιζε. Η αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου καταλαμβάνει το κυρίως δώροφο τμήμα του λευκού πρίσματος, ενώ ανοίγεται στη θέα της ανατολής και της εσωτερικής αυλής.

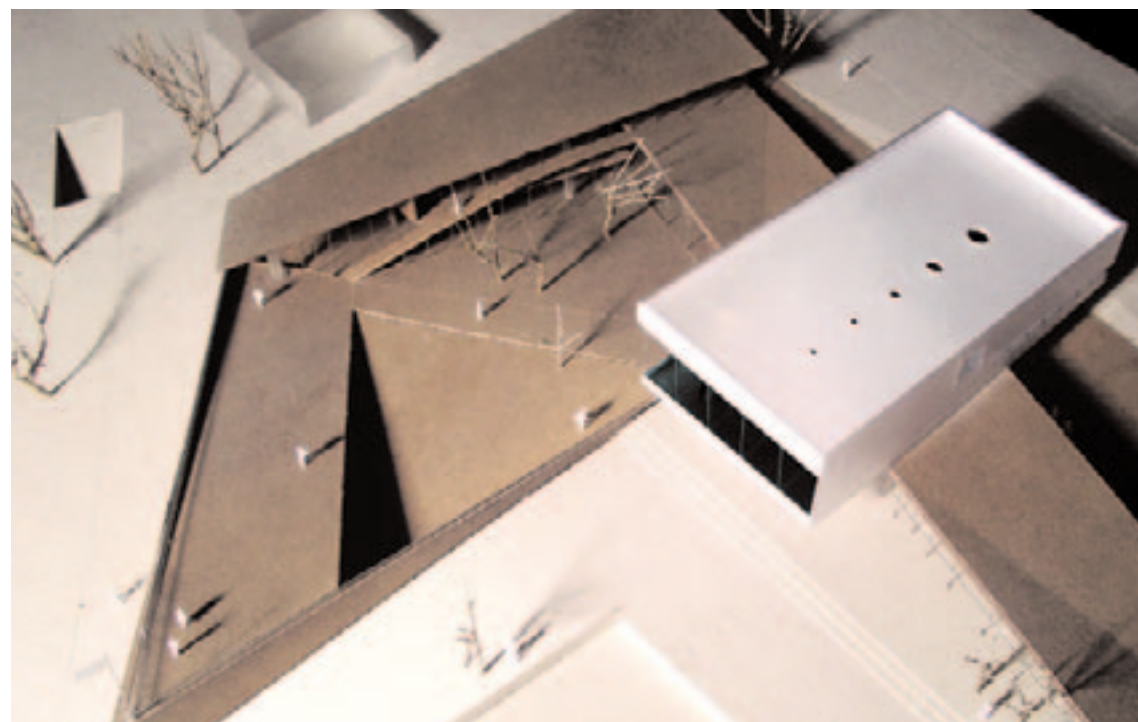
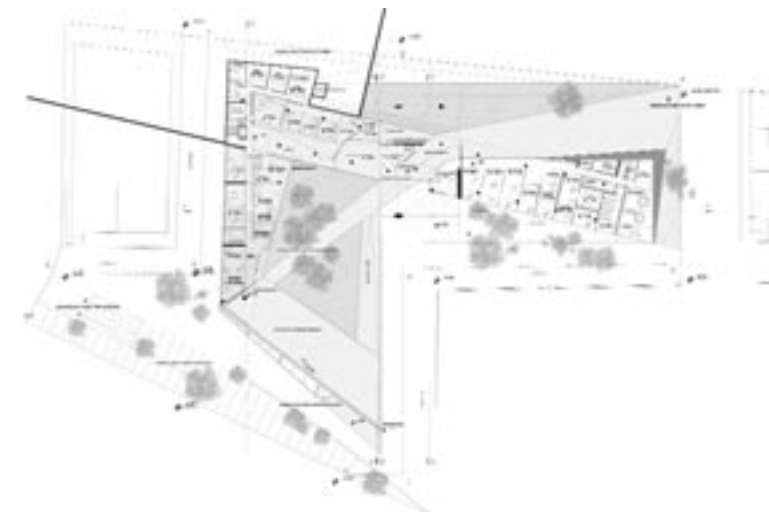
Η χθόνια αναδίπλωση των επιφανειών δημιουργεί υπαίθριους και κλειστούς χώρους που στεγάζουν διακριτικά τις υπηρεσίες, καταλήγοντας στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων. Η πλάκα που γεννιέται από το έδαφος, σε συνδυασμό με ένα πρανές, δημιουργούν μία γήινη κοίτη που οδηγεί στην κεντρική είσοδο ακριβώς κάτω από το λευκό πρίσμα και προς τον μεγάλο εσωτερικό υπαίθριο χώρο. Η κίνηση των πεζών είναι διαμπερής, κάτω από το πρίσμα, για να καταλήξει στην πλάκα της αίθουσας πολλαπλών χρήσεων προς την ανατολή.

Η ένταξη στην κλίμακα της πόλης δεν επιδιώκεται με στενά μορφολογικές διευθετήσεις, αλλά κυρίως με αυτό που καθορίζει την κλίμακα του κτισμένου: Το μέγεθος. Η σύνθεση αναπτύσσεται ευέλικτα στην επιφάνεια του οικοπέδου επιτρέποντας στο Δημαρχείο να μη συγκεντρώσει τη μάζα του.

Το νέο Μέγαρο είναι διττό. Ένα, ως διττό: Μέγαρον – λευκό πρίσμα, Μέγαρον – φαιά γη. Η πρόταση διαχειρίζεται τον υπαίθριο χώρο, όχι ως απλή επιφάνεια προβολής ή ανάδειξης του κτηρίου: Στο νέο Μέγαρο, δεν έχει το κτήριο τα πρωτεία της προβολής. Ούτε το ύπαιθρό (του).

Αντι-τίθενται, 1 προς 1.

* Hofmann J.B. Ετυμολογικόν Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής, Αθήνα, 1989.

Μελετητές:
Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος, Κώστας Μαύρος, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:
Κλήμης Ασλανίδης, Χρυσούλα Δημητρακοπούλου, Δήμητρα Παυλίδου, αρχιτέκτονες

Σύμβουλοι:
Θανάσης Κοντιζάς, πολιτικός μηχανικός
Σπύρος Αρβανίτης, μηχανολόγος μηχανικός

Η ένταξη μιας κατασκευής στο περιβάλλον της, αποτελεί κατά την άποψή μας καίριο αρχιτεκτονικό ζήτημα που ξεπερνά τα στενά όρια ενός τεχνικού έργου και καθιστά την αρχιτεκτονική αναπόσπαστο στοιχείο του κοινωνικοπολιτικού ιστού.

Στον αντίποδα των παραπάνω, η αρχιτεκτονική εκτός τόπου και χρόνου, το κτήριο-αντικείμενο, η έπαρση της αυθεντίας διανοημένη με διανοητικά γυμνάσματα απροσδιόριστου περιεχομένου. Από την άλλη, ο εφψουχασμός και τα θεσμοθετημένα στερεότυπα για μια «ανθρώπιν» αρχιτεκτονική: «το σπάσιμο των όγκων» ανά ζμ., ο εξαγνισμός του λευκού, η χρήση της στέγης, παράγουν τις γνωστές οδοντωτές τούρτες που τραυματίζουν το ελληνικό τοπίο.

Πώς θα μπορούσε να λειτουργήσει θετικά σε ένα απροσδιόριστο αναπτυσσόμενο αστικό ιστό η προτεινόμενη λύση; Η επιλογή αφενός μεγάλων συνθετικών γραμμών που εκμεταλλεύονται όλη την έκταση του οικοπέδου και εξυπηρετούν τις ανάγκες ενός διογκωμένου κτηριολογικού προγράμματος και αφετέρου η υιοθέτηση ενός απλού κατασκευαστικού συστήματος (δοκός επί στύλου), συντείνουν στη δημιουργία ενός ήπιου, εκτενούς, χαμηλού κτηρίου που συνδιαλέγεται με την απλωσιά του τοπίου. Η γεωμετρία ως μέσον λοιπόν και όχι αυτοσκοπός.

Μελετητές:

Ανθή Βερυκίου, Γιώργος Παπαγιαννόπουλος,
Δημήτρης Χριστοβασιλής, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Μάρω Μακρή, Ελένη Θεοτοκάτου, αρχιτέκτονες

Σύμβουλοι:

Κώστας Αγαπίου, πολιτικός μηχανικός
Παναγιώτης Κουκουτός, μηχανολόγος μηχανικός

Πρόκειται για μια ανοικτή αγκαλιά που αποτελείται από περιμετρικά γραμμικά τμήματα-πτέρυγες στις οποίες αναπτύσσονται κυρίως οι γραφειακοί χώροι. Οι πτέρυγες αυτές περικλείουν τους χώρους συγκέντρωσης (αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και ενότητα του δημάρχου με το δημοτικό συμβούλιο).

Παράλληλα εξασφαλίζεται ένας ρευστός, ελεύθερος χώρος, που λειτουργεί ποικιλοτρόπως και σε διαφορετικές στάθμες: ως χώρος στάσης και αναψυχής (υπαίθριο αμφιθέατρο-καθιστικό) αλλά και ως χώρος κίνησης και πρόσβασης στο εσωτερικό του κτηρίου. Οι ήπιες μεταβάσεις μεταξύ των σταθμών, η συμπληρωματική παρουσία φυσικού εδάφους, πρανών και σκληρών δαπέδων, το οπτικό άνοιγμα στην ανατολή διαμορφώνουν τον χαρακτήρα του.

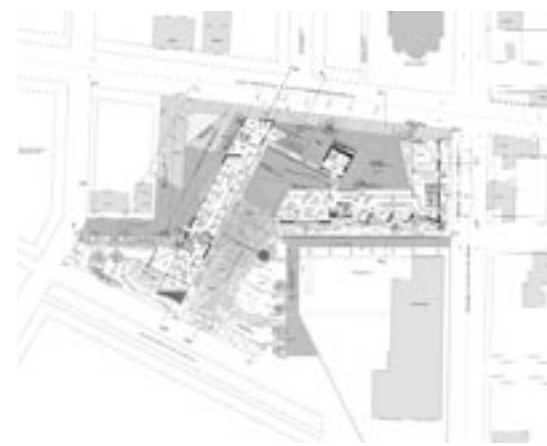
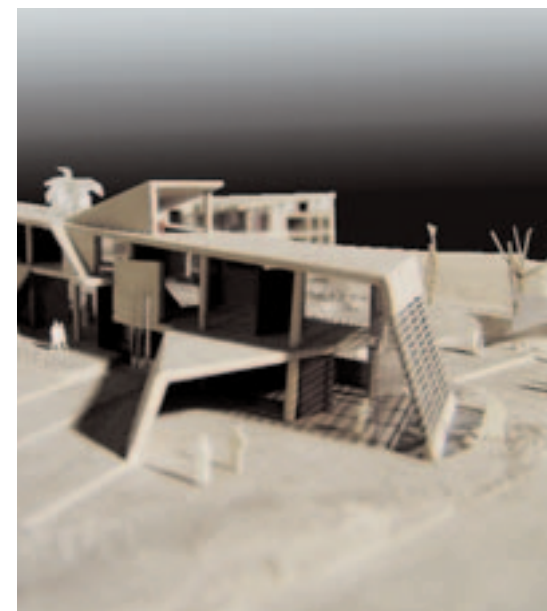
Εν τέλει, ο χώρος αυτός επιδιώκει να λειτουργήσει σε πολεοδομικό επίπεδο ως σημείο αναφοράς, του ευρύτερου αστικού περιγύρου.

Οι διαμπερότητες, η αβίαστη προσπελασιμότητα στο νέο Δημαρχιακό Μέγαρο Αρκαλοχωρίου, το καθιστούν έναντι του καθιερωμένου περικλειστού δημαρχείου σε ζωντανό δημόσιο κτήριο, αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής του δημότη.

Αντιλαμβανόμαστε το κτήριο του Δημαρχείου ως ισχυρό και οικείο τοπόσημο, ζωντανό λειτουργικό εξάρτημα της πόλης και πόλο έντονης κοινωνικής, πολιτικής δραστηριοποίησης της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και πολιτιστικής, συλλογικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας. Έτσι το Δημαρχείο που προτείνουμε είναι ένας μη στατικός, κινητικός οργανισμός, που ξεπερνά τα τυπικά όρια του οικοπέδου που καταλαμβάνει, στοιχειοθετώντας έναν ανοικτό χώρο-δοχείο. Γίνεται στάση και πέρασμα – επέκταση και συνέχεια των δρόμων της πόλης. Το ιδεόγραμμα της οργανωτικής δομής της σύνθεσης αποτελεί μια γρήγορη τεθλασμένη κίνηση γραμμών και σημείων. Οι λειτουργίες οργανώνονται σε δύο βασικές πτέρυγες σχήματος Γ, οι οποίες και διαμορφώνουν αντίστοιχα τους βασικούς υπαίθριους χώρους κίνησης και στάσης. Σε αυτόν τον ρέοντα υπαίθριο χώρο αναπτύσσονται πολιτισμικές, ψυχαγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες. Αξιοποιείται το φυσικό ανάγλυφο με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (έδαφος, βράχια, φύτευση), το τοπικό κλίμα, ο προσανατολισμός, και η κλίση του εδάφους, προσβλέποντας σε μία σύνθεση ήπιας ανθρωποκεντρικής κλίμακας, ανοικτής στο φυσικό και αστικό τοπίο. Πάνω στον τεθλασμένο καθοδικό άξονα υπαίθριας κίνησης αναπτύσσονται:

I. Η πτέρυγα των δημοτικών αρχών (κτήριο Γ), η οποία οριοθε-

τεί και την πάνω πλατεία που λειτουργεί ως χώρος εισόδου και συνεύρεσης των δημοτών.

II. Η πτέρυγα της Τεχνικής Υπηρεσίας (κτήριο γραμμή), η οποία στο ισόγειο περιλαμβάνει την αίθουσα πολλαπλών χρήσεων με το foyer της, που εκτονώνεται στην κάτω πλατεία των κοινωνικών-πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

IIA. Η ενδιάμεση συνδετική κτηριακή ενότητα με το πυργοειδές καφενείο και τον γραμμικό χώρο περιοδικών εκθέσεων ενώνει τις δύο παραπάνω βασικές πτέρυγες – λειτουργικές ενότητες αποτελώντας βασικό κόμβο στη σύνθεση.

Τέλος η υπαίθρια κίνηση πάνω στην οποία μπορούν να αναπτυχθούν εμπορικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες διαμορφώνεται ως φυσικός χώρος πρασίνου (πάρκο) και επεκτείνεται προς τη μελλοντική νέα πόλη.

Μελετητές:

Γιώτα Δαλαγγέλη, Σοφία Τσιράκη, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Γιώργος Αναγνωστάκης, Χρύσα Κουμάντου,
Λίνα Δήμα, αρχιτέκτονες
Χρονέας, Παγώνης, Κινάτος, πολιτικοί μηχανικοί
ΤΕΗΜ ΕΠΕ, μηχανολόγοι μηχανικοί

Γενικοί στόχοι

Το κτήριο επιδιώκει να ανασυντάξει ποιότητες ενός ιστού πόλης, που στην περιοχική χωροθέτηση είναι αδιάρθρωτες. Ταυτόχρονα να ακολουθήσει και να παραλάβει τα φυσικά και αντιληπτικά στοιχεία του περιβάλλοντος. Αυτά είναι:

Η θέα προς τους ανατολικούς ορεινούς όγκους. Η έντονη κλίση του εδάφους. Οι παραμορφώσεις του οικοπέδου που έχει προκύψει από συνενώσεις. Ο πεζόδρομος ΒΝ, που τέμνει το οικόπεδο. Ο κεντρικός δρόμος της πόλης. Ο επιβλητικός όγκος της παρακείμενης εκκλησίας. Το σχολείο.

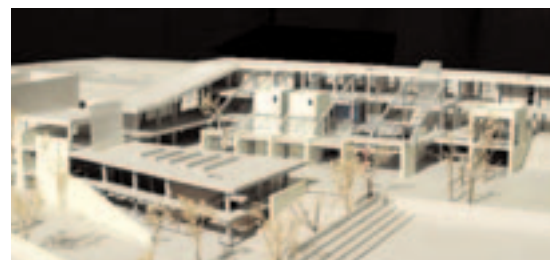
Επίσης, γίνεται μια προσπάθεια να ενσωματωθούν τα χαρακτηριστικά ασυνέχειας μιας πόλης που γεννιέται άτακτα και σποραδικά, αλλά και αυτά της επαρχίας με τους λιγότερο αστικούς υπαίθριους χώρους, όπου οι πορείες, οι θέες, οι φυγές και τα διαγώνια περάσματα δίνουν τον τόνο μιας πιο ελεύθερης ζωής, δίνοντας στον χώρο έναν λιγότερο κανονιστικό ρόλο.

Η ενσωμάτωση αυτή δεν αναιρεί σε τίποτα την πρόθεση για την ολοκλήρωση ενός αρχιτεκτονημένου έργου, που επιδιώκει τον χαρακτήρα ενός δημόσιου κτηρίου πολύχρηστου, κοινόχρηστου και συλλογικά βιωμένου.

Βασικές αρχιτεκτονικές επιλογές

– Δημιουργία ενός γραμμικού, διαμπερούς όγκου, που σηματοδοτεί την παρουσία του κτηρίου στον κεντρικό οδικό άξονα και ταυτόχρονα υποδέχεται το κοινό στο εσωτερικό σώμα του.

– Δημιουργία μιας διαβάθμισης υπαίθριων χώρων, που διαρθρώνουν τη σύνθεση, οδηγώντας τις πορείες στην προσέλαση και βίωση του κτηρίου. Μέσω των υπαίθριων χώρων οι κλίσεις του εδάφους εισχωρούν και το διαπερνούν, ενώ παράλληλα πραγματοποιείται η διασύνδεση και συνέχεια με τους υπαίθριους χώρους του περιβάλλοντος. Οι υπαίθριοι χώροι αλληλεπιδρούν με τους εσωτερικούς και επεκτείνονται στα βατά δώματα. Οι κύριες υπαίθριες λειτουργικές ενότητες είναι: Η πλατεία υποδοχής προς τον κεντρικό δρόμο. Η εσωτερική κεντρική πλατεία, σε χαμηλότερο επίπεδο. Ο πεζόδρομος ΒΝ που διασχίζει τον χώρο του Δημαρχείου. Το δώμα της Αίθουσας Συγκεντρώσεων.

Μελετητές:

Θεώνη Ξάνθη, Γεράσιμος Ζακυνθινός
Θεόδωρος Ανδρουλάκης, Μιχάλης Αναστασιάδης
Γιώργος Κουμερτάς, Στέλλα Μακαρόνα, αρχιτέκτονες

Συνεργάτες:

Δ. Σούσης, πολιτικός μηχανικός
Η/Μ ΕΠΕ, μηχανολόγοι μηχανικοί

– Στη δημιουργία ενός κεντρικού διώροφου όγκου με δύο ισόγειες στάθμες, μία στο επίπεδο του κεντρικού δρόμου και μία στο επίπεδο του πεζοδρόμου ΒΝ – εσωτερικής πλατείας. Οι στάθμες είναι ενοποιημένες εσωτερικά και έχουν ενιαία κεκλιμένη και διαφανή στέγαση με ανατολική θέα.

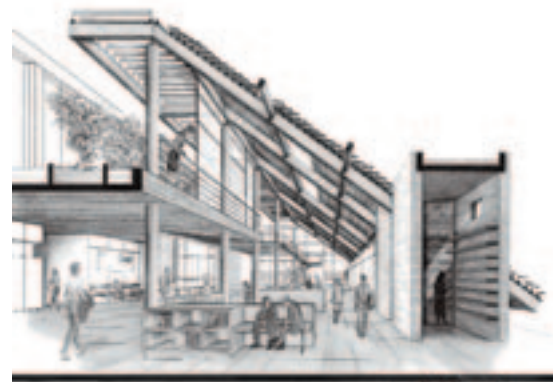
– Στον βιοκλιματικό σχεδιασμό.

Λειτουργία κτηρίου

Η λειτουργία του κτηρίου αναπτύσσεται στις ισόγειες στάθμες του κεντρικού όγκου, με αντίστοιχες εισόδους, όπου στεγάζονται υπηρεσίες και στον όροφο του γραμμικού όγκου όπου στεγάζονται οι λειτουργίες του δημάρχου. Μία υπόγεια στάθμη στεγάζει βοηθητικές λειτουργίες. Η Αίθουσα Δημοτικού Συμβουλίου, ισόγεια με αυτόνομη λειτουργία, διαμορφώνει το βορινό μέτωπο του οικοπέδου. Η Αίθουσα Συγκεντρώσεων χωροθετείται νοτιοανατολικά.

Οι εργασιακοί χώροι είναι ενιαίοι και η κυκλοφορία γίνεται σε ευρύχωρες επάλληλες κοινόχρηστες ζώνες.

Ακόμα δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην επίλυση της δυνατότητας σταδιακής υλοποίησης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και στη διευθέτηση των θέσεων στάθμευσης σε υπόγειο και υπαίθριο χώρο σε συσχετισμό με τις λειτουργικές ανάγκες και τις προσβάσεις.

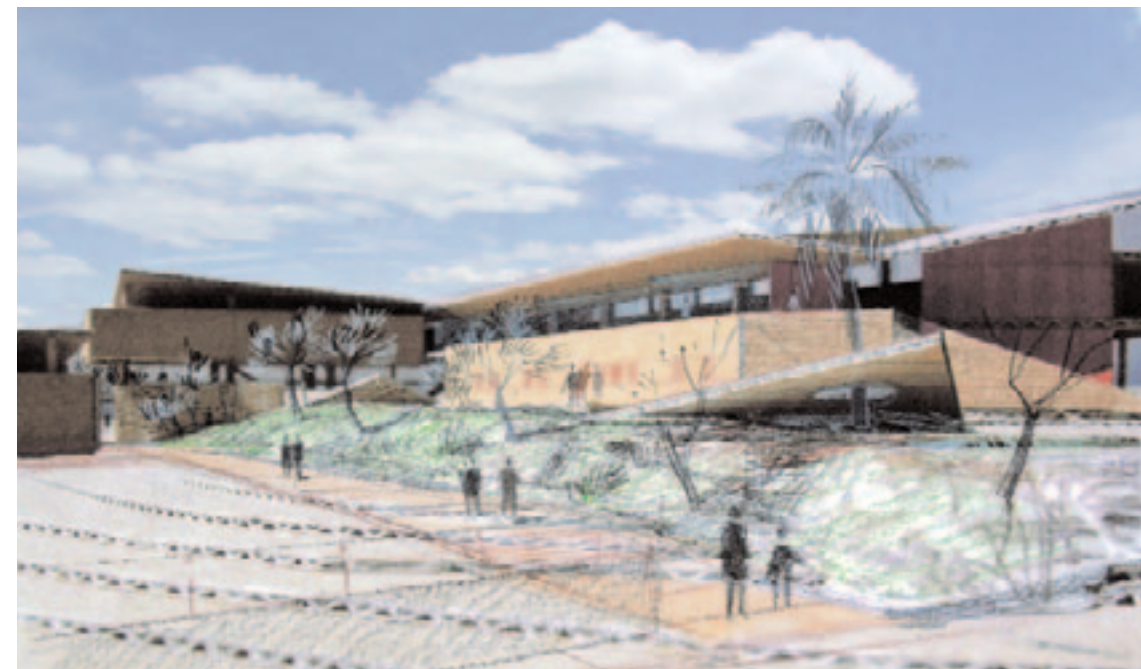
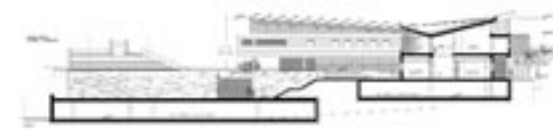

Προτείνεται ένα κτηριακό σύμπλεγμα διατεταγμένο σαν αρθρωτή τεθλασμένη γραμμή «Ζ», ούτως ώστε:

1. Να ανταποκριθεί στο αντίστοιχο σχήματος οικόπεδο αλλά και να προσαρμοσθεί ομαλά στην κατωφέρεια προς τα ανατολικά.
2. Να παράξει μεγάλους, αξιοποιήσιμους, ειρηνικούς υπαίθριους χώρους, προσανατολισμένους, επίσης ανατολικά, προς την πανοραμική θέα του τοπίου, διακριτικά αποτραβηγμένους από την αγοραία και τροχαία κίνηση της οδού Ελ. Βενιζέλου, κεντρικού άξονα προσπέλασης στην πόλη.
3. Να προτάξει ένα συνεκτικό (και «επίσημο») μέτωπο κατά μήκος της μεγάλης όψης – που αναφέρεται σ' αυτόν ακριβώς τον «αστικό» άξονα.
4. Ν' αποδώσει διακριτές θέσεις (σε κάθε ένα από τα σκέλη της τεθλασμένης γραμμής) για τη χωροθέτηση των λειτουργικών ενότητων του προγράμματος – Υπηρεσίες, Δημοτικές Αρχές, Πολιτιστικές δραστηριότητες.
5. Ν' αξιοποιήσει τις ποικίλες δυνατότητες κυκλοφορίας των επισκεπτών ή/και των διερχομένων ως βασικό στοιχείο οργάνωσης της αρχιτεκτονικής σύνθεσης.
6. Να διαχειρισθεί πειστικά τα δύο αλληλένδετα και κρίσιμα

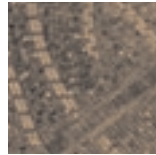
ζητούμενα, αφενός για σταδιακή κατασκευή και αφετέρου για χώρο στάθμευσης δυναμικότητας 250 θέσεων.

7. Να συνδυάσει, να συγκεράσει και να εκφράσει την προσέγγιση όλων των προαναφερόμενων στόχων υιοθετώντας ένα ύφος – τόσο ως προς τις χωροπλαστικές όσο και ως προς τις κατασκευαστικές επιλογές – πρόσφορο και δεκτικό, τόσο προς την ημιαγροτική φυσιογνωμία του οικισμού όσο και προς την εύλογη απαίτηση οικονομικής βιωσιμότητας του έργου. Με την τελευταία εννοείται όχι μόνο η στοιχειώδης κατασκευαστική και μορφοπλαστική απλότητα αλλά και η ενσωμάτωση στη λύση δυνατοτήτων που να διασφαλίζουν μελλοντική ευελιξία και να προσφέρουν ευκαιρίες αύξησης των ωφέλιμων χώρων του συγκροτήματος χωρίς να προϋποτίθεται η μετάλλαξη της συνολικής μορφής και διάταξής του.

Μελετητές:

Πάνος Κόκκορης, Ρούλη Πρινανάκη,
Μαριλίνα Μεταξογιάννη, αρχιτέκτονες

Innovative vs Qualifiedn

των **Αθανάσιου Κουζέλη, Ηρώς Ψιλοπούλου, Άγγελου Ψιλόπουλου**, αρχιτεκτόνων

Μερικά συμπεράσματα από τη σύγχρονη εμπειρία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στην Ελλάδα

Το παρόν αφορά στην εισήγηση που έγινε στα πλαίσια Συμποσίου στη Στοκχόλμη, 16-18 Οκτωβρίου στο KTH Royal Institute of Technology με θέμα την εμπειρία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στις Ευρωπαϊκές χώρες¹ και ιδίως σε σχέση με την εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας 2004/18/EC ως προς την αξιολόγηση και ανάθεση δημοσίων έργων. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, οι οποίοι αναγνωρίζονται ιστορικά² σαν μία πρακτική που εξασφαλίζει την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος. Το συμπόσιο οργανώθηκε πάνω σε τέσσερις θεματικές: την ιστορία της πρακτικής των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, τη διαδικασία της κρίσης στους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, την εμπειρία της επαγγελματικής πρακτικής, και την πολιτική ισχύ και τον αστικό σχεδιασμό.

Τόσο στην Ευρωπαϊκή εμπειρία, όσο και στην ιδιαίτερη εμπειρία της Ελλάδας, η πρακτική των διαγωνισμών γεννά μια σειρά από ερωτήματα σε σχέση με την προδιαγραφή τους, που αφορά σε δύο φαινομενικά αντιθετικά ζεύγη: την ποιοτική σε αντίθεση με την ποσοτική πλευρά του σχεδιασμού και τις κατασκευαστικές απαιτήσεις σε αντίθεση με την αρχιτεκτονική καινοτομία. Ήδη από την αρχή της ενσωμάτωσης της κοινοτικής οδηγίας στον νόμο 3316/2005 (ανα) γεννήθηκε μία ισχυρή αντιπαράθεση σε σχέση με τις πρακτικές δυσκολίες του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού: παρότι αναγνωρίζεται ότι έχει ένα ποιοτικό πλεονέκτημα ως προς

το τελικό αρχιτεκτονικό προϊόν, την ίδια στιγμή θεωρήθηκε προβληματικός σε σχέση με την έγκαιρη ολοκλήρωση ενός τεχνικού έργου εξαιτίας των χρονοβόρων διαδικασιών που προϋποθέτει. Έτσι πολύ γρήγορα σχηματίζεται η άποψη ότι ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός σπάνια αποδεικνύεται πρακτικός όταν πρόκειται για έργα με επείγοντα χαρακτηριστήρα, ωστόσο όταν η συζήτηση στρέφεται προς την ίδια την αρχιτεκτονική δίνει το καλύτερο αποτέλεσμα.

Μια ενδιαφέρουσα πτυχή της ίδιας επιχειρηματολογίας είναι η παρατήρηση ότι μέσα από τη διαδικασία ενός διαγωνισμού το «καλύτερο» δικαιώνεται και μόνο μέσα από την ιδέα της συγκριτικής αντιπαραβολής ενός ικανού αριθμού προτάσεων, κάτι που αποδίδει μια επίφαση συναίνεσης ως προς την τελική επιλογή. Σε αυτή τη λογική είναι φαινομενικά προφανές ότι όταν το αντικείμενο του διαγωνισμού προκρίνει κατά βάση τα ποσοτικά χαρακτηριστικά του έργου η τελική επιλογή τεκμηριώνεται με έναν μάλλον πιο «αντικειμενικό» τρόπο, ενώ όταν η συζήτηση στρέφεται προς ένα περισσότερο ασαφές πεδίο, όπως είναι αυτό της αρχιτεκτονικής σύνθεσης, η τελική επιλογή συνήθως αποτελεί και την απαρχή μιας περιόδου έντονης δημόσιας συζήτησης και κριτικής. Βεβαίως, σε έναν μακροπρόθεσμο ορίζοντα η έννοια της αρχιτεκτονικής ποιότητας εμφανίζεται σαν ένα κρίσιμο διακύβευμα, ιδίως όταν το ίκνος της παραγωγής του χώρου αφορά σε δημόσια αγαθά όπως η εικόνα του τόπου, ο χαρακτήρας και η ιστορία του τόπου, η κοινωνική ταυτότητα του χώρου³ ωστόσο είναι φανερό ότι πολύ εύκολα ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός μπορεί την ίδια στιγμή να παρεξηγηθεί σαν ένα μεγάλο επιχειρηματικό ρίσκο.

Εδώ ακριβώς υποκρύπτεται και η συνδήλωση ενός σημείου τριβής, ανάμεσα στην παραγωγή του χώρου και την αρχιτεκτονική δημιουργία. Αυτή η (φαινομενική) τριβή αποτελεί και το σημείο αναφοράς στην τεκμηρίωση των επιλογών του κάθε φορέα για την επιλογή της προδιαγραφής του έργου, είτε αφορά σε καθαυτό το είδος του διαγωνισμού που πρόκειται να ακολουθηθεί (ανοικτός διαγωνισμός, διαγωνισμός με προσκλήσεις, σε ένα ή δύο στάδια, διαγωνισμός ιδεών, ή, από την άλλη μεριά, μελετοκατασκευή), είτε, αντίστοιχα, στην περιγραφή των δεδομένων του έργου στα τελευταία περιγράφονται πολύ συχνότερα με ακρίβεια οι τεχνικές προδιαγραφές και απαιτήσεις ενώ οι αισθητικές αιτιάσεις παραμένουν αφενός μεν σε μεγάλο βαθμό υποκείμενες στην αυθεντία της κριτικής επιτροπής, αφετέρου δε με σημαντικά μικρότερο ποσοστό συμμετοχής επί της τελικής αξιολόγησης, όταν πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο τεχνικό έργο (δηλαδή όταν η αρχιτεκτονική μελέτη

μέση: Studio 75 Αρχιτέκτονες/Θόλος ΑΕ
Αποκατάσταση και επέκταση του κτηρίου του Εθνικού Θεάτρου. Διαγωνισμός συνδυασμένης προσφοράς μελέτης-κατασκευής
κάτω: Άποψη της επέκτασης του Εθνικού Θεάτρου από την οδό Σωκράτους

δίπλα: Β. Tschumi, Μ. Φωτιάδης
Νέο Μουσείο της Ακρόπολης, αποτέλεσμα μιας ιστορίας τεσσάρων αρχιτεκτονικών διαγωνισμών

αποτελεί ένα μέρος της συνολικής πρότασης που υποβάλλεται).

Είναι προφανές ότι κανείς μπορεί εδώ να ανοίξει μια συζήτηση σχετικά με τον ορισμό του αρχιτεκτονικού έργου και τις πτυχές που το απαρτίζουν, ιδίως σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση μιας πρότασης σαν καλύτερη μιας άλλης. Η εμπειρία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στην Ελλάδα⁴ καταδεικνύει ότι η απάντηση δεν είναι τόσο απλή και ότι τόσο οι γενικόττες, όσο και οι τεχνοκρατικά υπερ-παραμετροποιημένες προδιαγραφές, δεν μπορούν από μόνες τους να δώσουν αποτέλεσμα. Στα πλαίσια του συμποσίου παρουσιάστηκαν δύο παραδείγματα κτηρίων με δημόσιο χαρακτήρα στην Αθήνα: από τη μία το Μουσείο της Ακρόπολης, σαν μια ιστορία τεσσάρων (4) διαφορετικών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών (1 πανελλήνιος, 2 ανοικτοί διεθνείς, και 1 διεθνής σε δύο φάσεις), ενώ από την άλλη η αποκατάσταση και επέκταση του κτηρίου του Εθνικού Θεάτρου, σαν παράδειγμα διαγωνισμού ολοκληρωμένων προσφορών έργου.

Συνοψίζοντας επιγραμματικά τις παρατηρήσεις που προέκυψαν κανείς μπορεί να επισημάνει τα εξής:

1. Παρότι, όπως σημειώθηκε νωρίτερα, ο διαγωνισμός εμφανίζεται εννοιολογικά σαν εργαλείο παραγωγής συναίνεσης, ο δημόσιος και μόνο χαρακτήρας των δύο κτηρίων τα καθιστά αντικείμενο κριτικής: και ενώ στην περίπτωση του κτηρίου του Εθνικού Θεάτρου οι αρχιτέκτονες απλώς απέτυχαν να εδραιώσουν τη δηλωμένη τους πεποίθηση για την αξία ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού (βλ. π.χ. UIA «Why an International Competition»), στην περίπτωση του Μουσείου της Ακρόπολης κάθε αποτέλεσμα ενέτεινε τη δημόσια συζήτηση, τις περισσότερες φορές σε βαθμό που το έργο αποτύγχανε να προχωρήσει.

2. Η προδιαγραφή του διαγωνισμού δεν ήταν αρκετή για να στοιχειοθετήσει κάποια αναμφισβήτητη τεκμηρίωση. Τις περισσότερες φορές, ιδίως στο παράδειγμα του διαγωνισμού για το Μουσείο της Ακρόπολης, οι αντιρρήσεις βρήκαν πρόσφορο έδαφος σε κενά της προκήρυξης, ενώ όσον αφορά στο κτήριο του Εθνικού Θεάτρου, και μόνο η πρόκριση, από τη φύση του διαγωνισμού,⁵ των «τεχνικών

παραμέτρων» σε βάρος της αισθητικής ποιότητας του κτηρίου το καθιστά αντικείμενο επιφύλαξης ως προς την αρχιτεκτονική ποιότητά του.

3. Παρ' όλα αυτά, ιστορικά παραδείγματα αναφοράς όπως ο διαγωνισμός για το Κέντρο Georges Pompidou (το οποίο και αναλύθηκε στα πλαίσια της εισήγησης) καταδεικνύουν ότι η αρχιτεκτονική αξία του κτηρίου δικαιώνεται στα πλαίσια της σχέσης που εγκαθίστα με τον κοινωνικό και τον ιστορικό ιστό στον οποίο αντανακλά. Σε αυτό το επίπεδο η δημόσια συζήτηση ενσωματώνεται στον χαρακτήρα του κτηρίου. Αντίστοιχα πάντα προϋποτίθεται (και πολύ συχνά παραβλέπουμε) η ευφυία των μελετητών προκειμένου να μετατραπούν μια σειρά από τεχνικές περιγραφές σε μία *εξαιρετική πρόταση*.

4. Τέλος, η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής ευφυΐας στα πλαίσια ενός διαγωνισμού προϋποθέτει και μια «ευτυχής συγκυρία»⁷ ανάμεσα στο νεφέλωμα των δυνάμεων που την προκρίνουν: σε αυτό το νεφέλωμα συμμετέχουν όχι μόνο η κριτική επιτροπή αλλά και οι φορείς που σχετίζονται με το έργο, το εκάστοτε περιβάλλον των εξωγενών παραγόντων, αλλά ακόμα και αυτή η τεχνική επιτροπή που με το έργο της συντάσσει περισσότερο ένα «έδαφος» παρά ένα τεύχος διαγωνισμού για την αρχιτεκτονική δημιουργία. Συνοπτικά θα κλείναμε λέγοντας ότι το ίδιο το αρχιτεκτονικό προϊόν εγκαθιστά την «ανάδρομη» (ιστορική) προοπτική και την ενσωμάτωσή του στο κοινωνικό γίγνεσθαι του περιβάλλοντός του σαν κριτήριο: η «συνταγογράφηση» του κτηρίου, όσο ευφυής κι αν είναι δεν μπορεί να δικαιώσει εκ των προτέρων το τελικό αποτέλεσμα.

Σημειώσεις

1. Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.kth.se/abel/Competition/1.12618>
2. Η πρόταση της πρακτικής του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού ιστορικά σαν φορέα ποιότητας αναλύθηκε διεξοδικά στο εν λόγω συμπόσιο από την κεντρική εισήγηση Helene Lipstadt.
3. Ο νόμος 3316/2005, άρθρο 5, παρ. 6, δηλώνει με σαφήνεια ότι: «Όταν πρόκειται περί μελετών αξιολογών τεχνικών έργων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που έχουν ευρύτερη κοινωνική, αρχιτεκτονική, πολεοδομική και περιβαλλοντική σημασία και η λειτουργία τους, ο όγκος τους ή άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους έχουν επίδραση στο ευρύτερο δομημένο ή φυσικό περιβάλλον, όπως είναι ιδίως σημαντικά κτηριακά έργα, έργα επαναλαμβανόμενου τύπου, μνημεία ή μνημειακά έργα, έργα διαμόρφωσης ή ανάπλασης ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων με υπερτοπικό ή ιστορικό χαρακτήρα ή παρεμβάσεων πολεοδομικού επιπέδου ιδιαίτερης σημασίας η επιλογή του αναδόχου διενεργείται με αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ή διαγωνισμό μελετών.»
4. ΠΤΕΤ-ΤΕΕ, Αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί και Σύγχρονη Ελληνική Αρχιτεκτονική, Ερευνητικό πρόγραμμα 92 ΣΥΝ 90, επιστημονικός υπεύθυνος Δ. Φιλίππιδης.
5. <http://www.uia-architectes.org/texte/england/Menu-3/1-pourquoi.html>
6. Η Υπουργική απόφαση ΔΜΕΟ/α/οικ/1161 αποδίδει επί της τελικής αξιολόγησης 5-20% για την αισθητική ποιότητα της πρότασης, 5-15% για την περιβαλλοντική προστασία, 5-20% για τα λειτουργικά χαρακτηριστικά, 5-20% για την ευκολία κατασκευής, 15-35% για την ελκυστικότητα της οικονομικής προσφοράς, και 15-35% για τη διάρκεια των έργων κατασκευής.
7. Φράση που χρησιμοποιήθηκε για τον διαγωνισμό του Κέντρου Pompidou («heureuse rencontre», Bordaz, R. (1977). *Le Centre Pompidou. Une nouvelle culture*, Paris: éditions Ramsay, p. 19).

